

ESTIU 2005

SUMARI

2
Propostes per entendre el món
i fer-nos més savis

Alicia Toledo

8
Infantil i Juvenil

24
Narrativa

50
Poesia

78
Assaig

118
Altres Novetats

132
Llibreria Futurama
Àlvar Peris

138
Editorials valencianes

Propostes per entendre el món i fer-nos més savis

Coincidència afortunada o la resposta esperada a una demanda social? el cas és que algunes de les editorials valencianes més veteranes han coincidit en engegar, recentment, iniciatives adreçades als adolescents i amb una intenció clarament formativa i informativa.

Tot un repte, atesa l'omnipresència de l'oci que tot ho impregna i que deixa ben poques esclertes a les dades, a l'opinió, a la reflexió, a l'anàlisi, al coneixement... I la indústria del llibre, en aquest sentit, no és una excepció, perquè ja fa temps que segueix cegament les pautes d'aquesta cultura de l'oci —que siga fàcil, que es llija ràpid, que faça riure, que serveixa per passar el temps agradablement, etc—. Però “no sólo de rumba vive el hombre” —com diria el cantautor Albert Pla— i bandejar la faceta del coneixement perquè és avorrida, és més que una irresponsabilitat, és una niciesa. La paraula “clau” és la clau —valga la redundància— de les col·leccions que ací presentem: “Claus per a entendre el món” d'Edicions del Bullent i “Llibres clau” de l'Editorial Tres i Quatre; però claus per a qui? doncs, per al públic que abraça una franja d'edat entre els 14 i els 18, aproximadament, i que es troba en ple procés de gestar la seua capacitat crítica per a veure i entendre el món. La tercera col·lecció és “Essencial” de Bromera i, un altre cop: essencial per a qui i perquè? Convindrem, doncs, que s'ha triat uns noms, per a totes tres col·leccions, que persegueixen sacsejar les consciències dels possibles lectors i despertar-los unes necessitats, en aquest cas de saber i d'entendre. La més veterana, “Llibres Clau” transita, des de fa 28 volums, per la senda dels clàssics de la literatura universal i de la literatura catalana, i aplega una nòmina d'autors substanciosa: Homer, Ausiàs March, Baudelaire, Brecht, Wilde, Cyrano de Bergerac, Martorell, Joyce, Austen, Verdaguer, etc. Els dos últims lliuraments són *Decameró* de Giovanni Boccaccio i *El mercader de Venècia* de William Shakespeare; el primer prefigura els trets que caracteritzara la cultura humanista italiana del Renaixement i, el segon, serà qui introduesca aquests valors renaixentistes en l'Anglaterra dels cinc-cents. Es tracta, com la resta de títols de la col·lecció, d'adaptacions de llibres fona-

La més veterana, "Llibres Clau" transita, des de fa 28 volums, per la senda dels clàssics de la literatura universal i de la literatura catalana, i aplega una nòmina d'autors substanciosa.

mentals de la tradició literària occidental, del controvertit "cànon" —amb una atenció especial— als autors i als llibres cabdals de la literatura catalana. L'adaptació de Boccaccio és de Sofia Pastor i, la de Shakespeare, de Glòria Castelló i van provistos d'un glossari i d'una proposta didàctica per tal de facilitar el treball a l'aula.

"Essencial", amb un any d'existència, ha publicat cinc títols que volen ser essencialment necessaris per a la formació dels joves —més acostats a l'edat universitària—, pel que fa a qüestions relacionades amb la història del País Valencià i, molt especialment, amb la seua llengua: *Els orígens de la llengua* del professor de la Universitat Jaume I, Lluís Gimeno Betí, que aborda el punt de vista històric i *Llengua i dialecte* de Manuel Sifré, professor de la Universitat de València, que ha triat la perspectiva sociològica. Els primers dos títols es dediquen a dues figures fonamentals de la història de la literatura i de la llengua dels valencians: *Teodor Llorente, el darrer patriarca*, del professor de la Universitat de València Rafael Roca Ricart i *Una aproximació a l'Espill de Jaume Roig*, d'Anna Isabel Peirats. Ara bé, la col·lecció també toca aspectes del món de la comunicació com *El llenguatge de la ràdio i la televisió* del professor de la Universitat de Lleida, Joan Julià-Muné, que tracta temes generals com la funció dels mitjans de comunicació orals, la presència del català en aquests mitjans i la diversitat lingüística; però també s'endinsa en altres temes més específics i són: la correcció i l'adequació lingüístiques als mitjans orals, els trets definitoris del model de llengua referencial o el paper innovador i difusor de la ràdio i de la televisió. A més, hi es pot trobar una profusió d'esquemes i de gràfiques molt aclaridors que ajuden a entendre i a sedimentar les informacions apreses. I encara més, tots i cadascun d'aquests llibres contenen una bibliografia recomanada i comentada i, segons el cas, apèndix o glossaris complementaris.

Els noms que s'han triat per a aquestes tres col·leccions segueixen sacsejant les consciències dels possibles lectors i despertar-los unes necessitats, en aquest cas de saber i d'entendre

Edicions del Bullent ha donat en el clau amb la nova col·lecció “Claus per entendre el món”. És, de totes tres, la que posa el dit en la llaga de l’actualitat més rabent. Són llibrets d’assaig, adreçats al públic adolescent amb l’objectiu de subministrar-los informació i elements d’anàlisi sobre temes que apareixen amb més asiduitat als mitjans de comunicació: la immigració, el sexisme, la diversitat religiosa o l’educació. Lluny de receptes i d’alliçonaments, l’objectiu que segueixen aquests petits assaigs és posar a l’abast del públic jove elements de contrast que han de servir per a destriar entre l’allau informativa que ens arriba diàriament —especialment a través de la televisió, però també de la premsa, de la ràdio i d’Internet— i que se’ns presenta diversa, objectiva, fiable, inqüestionable. La visió que ens ofereixen els autors i les autores dels quatre primers volums de la col·lecció és la seua, això per descomptat i, per tant, indestriable dels seus valors i opinions. Així doncs, el que fan és posar en circulació unes altres dades i altres discursos que no sempre es poden trobar als mitjans de comunicació convencionals i, molt més que això, plantegen una altra manera d’apropar-se a la realitat social que no siga la de digerir càpsules d’informació prefabricada i amb data de caducitat. L’afany de convèncer hi és, doncs, però del que realment ens volen persuadir és d’una manera de pensar i d’actuar davant de la realitat social: mira de trobar dades, contrasta-les, analitza-les i elabora amb elles la informació que t’ha de servir per formar-te una opinió sobre el món. Aquesta és, més enllà dels continguts d’aquests petits assaigs, la conclusió que se n’extreu de la lectura.

En *Un cafè amb Raixida*, l’historiador Albert Toldrà explica d’una forma senzilla les arrels històriques de l’actual clima d’enfrontament entre occident i els països

"Essencial", amb un any d'existència, ha publicat cinc títols que volen ser essencialment necessaris per a la formació dels joves —més acostats a l'edat universitària—, pel que fa a qüestions relacionades amb la història i amb la llengua.

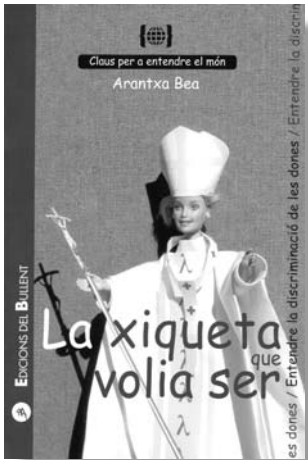
musulmans. Hi construeix una conversa entre una jove estudiant magrebí i el seu professor i, a través del diàleg —la forma triada és molt encertada i funciona—, visiten l'espinos tema del fet religiós i atenen qüestions com l'evolució històrica o les implicacions polítiques i culturals de les religions del planeta. El recorregut que, en més d'una ocasió topeta amb l'escoll del dubte i de la incertesa, s'esforça per desmuntar l'engany del pretés xoc cultural entre Orient i Occident. I si de prejudicis parlem, un altre ben estès i arrelat és el de "el problema de la immigració". Aitana Guia en *Aquí ningú és estranger*, a més de negar-ho amb contundència, afegeix que és una oportunitat per fer justícia històrica i compensar dècades de desigual distribució de la riquesa i dels recursos. El format, en aquest cas, és el de pregunta i resposta, de manera que l'argumentació s'estructura com a resposta a diverses preguntes d'enunciat colpidor, per bé que s'hi ens adverteix explícitament que el llibre és incomplet perquè manca de conclusions.

La periodista Arantxa Bea, ja ha demostrat en molts dels seus articles i ressenyes aparegudes en premsa i en revistes literàries, una sensibilitat atenta i decidida envers la discriminació sexual i un coneixement profund del feminisme, la seua història i evolució. *La xiqueta que volia ser...*, que acaba de publicar-se i que l'autora dedica a la seua mare i a les seues germanes, es presenta amb una portada suggeridorament irreverent —amb una nina Barbie adobada amb els vestits papals. Com a format ha triat l'exposició de dades, discursos i argumentacions, tot combinat amb petites històries de ficció —moltes d'elles extretes de la realitat— que funcionen com a exemples clarificadors, que apropen als lectors els plantejaments teòrics que a

*“Claus per entendre el món”
és, de totes tres, la que posa el
dit en la llaga de l'actualitat
més rabent.*

L'autora li interessa transmetre i que deuen la seua efectivitat al fet d'estar inspirats en situacions i experiències quotidianes amb què el lector —o algú proper a ell o a ella— segur que s'hi ha trobat en alguna ocasió o, si més no, podria trobar-s'hi amb molta probabilitat. La manera d'esperonar a saber, valorar i conèixer més, és també una constant que demostra la prevenció de l'autora a no voler dir-ho tot, de no aclaparar amb profusió de dades i d'informacions, sinó de pretendre iniciar i incitar a un treball que depén de cadascú i que comença, justament, quan acaba la lectura d'aquest petit assaig. A més, Arantxa Bea insisteix en què conèixer la memòria històrica —en aquest cas, la del moviment feminista— ens donarà seguretat a l'hora d'enfrontar-nos a qualsevol situació de discriminació i aquest idea recurrent és una manera sàvia de dotar d'utilitat —cívica que no mercantil— el coneixement i de reeixir en la incitació. En la mateixa línia dels dos primers volums, aquest tercer se les ha de veure amb una muntanya de prejudicis i arremetre'ls amb decisió. El resultat és una exposició amena de la malaurada història de la discriminació sexista i del moviment feminista que tant ha maldat —i continua fent-ho— per acabar amb ella. D'aquesta història, els lectors hauran d'inferir les eines per fer front a les discriminacions que puguen patir en el dia a dia i també —i molt important— per dexifrar críticament les informacions i els relats que els mitjans de comunicació i l'opinió pública transmeten sobre aquest tema, una estratègia que, d'altra banda, comparteixen tots els treballs que integren la col·lecció “Claus per entendre el món”. L'autora, a més, proposa altres opinions i recursos de collita pròpia —tot i que deutors de la tradició feminista— i ho fa amb la contundència necessària i la sensibilitat que caracteritzen els seus escrits. Una advertència, però, cal tenir molt present el públic a

Els assaigs de “Claus per entendre el món” volen incitar a una manera de pensar i d’actuar davant de la realitat social diferent a la de digerir càpsules d’informació prefabricada i amb data de caducitat: mira de trobar dades, contrasta-les, analitza-les i elabora amb elles la informació que t’ha de servir per formar-te una opinió sobre el món

qui s’adreça la col·lecció i valorar el treball que els autors han fet de condensació de dades i d’adaptació de discursos, així com l’esforç per allunyar-se dels adoctrinaments i d’actuar com a incitadors, com a desencadenant del dispositiu que farà fluir el pensament crític. I ho dic per aquelles ments i veus sedicioses que acostumen a medir-ho tot amb el mateix raser i a no entendre el valor just de cada proposta. “Justa la fusta”, que diria el nostre Ovidi Montllor.

Em fa mal l’institut del pedagog i professor de Secundària Francesc Ruiz, és l’únic llibre de la col·lecció amb il·lustracions, les quals són obra de Dino Salinas. Hi planteja el tema de l’ensenyament i ho fa, tot mirant de posar-se en la pell de l’estudiant. D’ací que les preguntes que formula i les respostes que ofereix, tot i que no descobreixen “la sopa d’all”, són d’una gran ajuda perquè són les que tot alumne s’ha plantejat alguna vegada: per què resulta moltes vegades odiós l’estudi, per què l’escola converteix en fracassats els que tenen menys recursos, per què estan malhumorats els mestres... Amb tot, resulta la proposta menys afortunada d’aquesta col·lecció que, en conjunt, és més que un encert, és una necessitat que es demanava a crits i que l’editorial —i molt especialment el grup de gent jove que la dirigeix i l’assessora—, ha sabut escoltar a temps i oferir una resposta de qualitat i engrescadora.

Alícia Toledo

Educar per la pau

Heus aquí el segon volum d'una col·lecció que camina lenta, però amb decisió: els "Llibres del Cocodril". Aquests àlbums il·lustrats que combinen colors i valors són una proposta arriscada, necessària i educativa, especialment valuosa per a pares, mestres i xiquets.

COCODRILA COCOPAU, UNA HISTÒRIA FORADADA

JORDI GARCIA VILAR

IL·LUSTRACIONS DE CÈSAR BARCELÓ FRANCÉS

I JORDI GARCIA VILAR

COL·L. "LLIBRES DEL COCODRIL", 2. 45 PÀGS.

DENES EDITORIAL, PAIPORTA, 2004

Com explicar des d'un vessant crític la violència, la pobresa i les guerres als més menuts? Per ajudar, en part, a resoldre aquesta pregunta tan difícil de respondre, l'editorial Denes ha publicat recentment aquest llibre il·lustrat i compromès amb la pau.

Sorgit del treball a l'escola, amb motiu de la celebració del "Dia per la Pau" —com explica el seu autor i també il·lustrador, Jordi Garcia Vilar— es tracta d'un llibre confeccionat a partir de molts granets d'arena. Els més grossos són els d'en Jordi Vilar i el de Cèsar Barceló. El primer, un mestre de mestres, dedicat a ensenyar a futurs ensenyants com educar els xiquets més menuts; i el segon, un jove llicenciat en Belles Arts que s'estrena amb aquest text com a il·lustrador i que, tot interpretant el

missatge a través d'elements visuals, ha fet possible la creació d'un llibre d'avantguarda. Després, i no per això menys decisius, estan els granets dels professionals de Denes que han impulsat el projecte i que li han donat forma material de llibre, i quin llibre! Tant és així, que li va valer en 2004 el premi que atorga la Generalitat Valenciana al Llibre en Valencià millor il·lustrat.

Cocodrila Cocopau, una història foradada és un llibre on la urgència del missatge —explicar als més menuts perquè s'ocasionen els conflictes bèl·lics— pren forma a través de l'expressió facial i corporal dels dibuixos dels seus personatges, dels colors, de la disposició dels elements emprats i d'un fum d'elements gràfics que hi conté.

Sens dubte, aquest és un volum peculiar, cridaner, una mena de *collage* en què cada pàgina amaga una sorpresa, un joc divertit que naix de la harmonia entre la disposició de les il·lustracions i el ritme dels textos.

La història que conta és reveladora. Estovat dins d'un estany i amb la panxa a l'aire, la notícia de la guerra li arriba a Cocollibre a través de fulls de diari voladors. Després d'haver-los llegit amb uns ullots ben oberts, de

sobte, a través d'un viatge en la màquina del temps —la memòria— recorda quan la seua “cocoiaia” li explicava “per què hi ha guerres”.

Contada amb tendresa i mitjançant “la teoria dels forats”, els autors creen en aquesta historieta explicacions juganeres i didàctiques a l'origen de les confrontacions bèl·liques. A més, utilitzen combinacions de paraules, conceptes i formes que s'interpreten mútuament.

Pel que fa a l'estètica del llibre, millor impossible: un aire pop i modern omple algunes de les seues pàgines amb fúcsia, taronja i violeta, però si hi ha alguns colors que predominen són, d'una banda, el verd dels cocodrils i, de l'altra, les tonalitats fosques dels aires tèrbols i confusos de la guerra, aquells que el nostre “Cocollibre” vol “fer caure i soterrar en un forat secret”.

Dedicat a les “víctimes més innocents de la violència” —els xiquets i xiquetes— i a les dones, “estrategues silencioses i constants dels valors més importants del viure”, aquest és un treball excel·lent, fruit d'un equip immillorable de professors, mestres, il·lustradors, dissenyadors i editors.

Lourdes Toledo

Dues històries desaprofitades

El milionari (en pessetes) premi Ciutat de Burriana (sic) s'estrena amb aquestes dues obres ben diferents. Un més que veterà i prolífic Joan Pla i el jove Francesc Mompó publiquen dues novel·les que estan a les antípodes l'una de l'altra, en més d'un sentit.

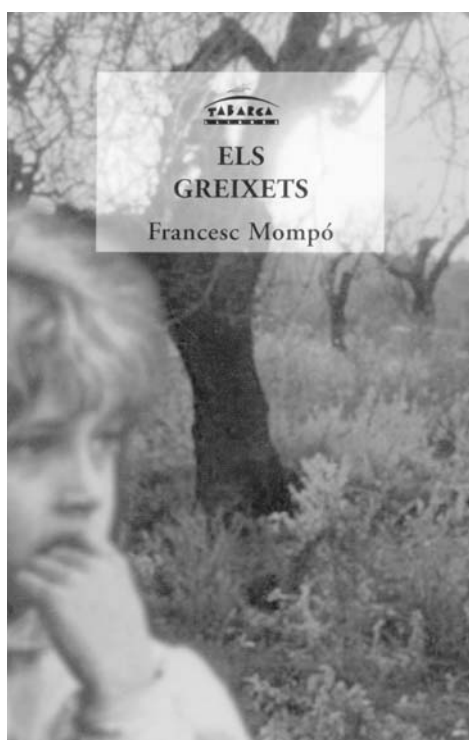
EL CANT DE L'ÚLTIM ROSSINYOL

JOAN PLA

PREMI CIUTAT DE BURRIANA 2005.

COL·L. "TABARCA NARRATIVA", 45. 144 PÀGS.

TABARCA LLIBRES, VALÈNCIA, 2005

ELS GREIXETS

FRANCESC MOMPÓ

FINALISTA PREMI CIUTAT DE BURRIANA 2005

COL·L. "TABARCA JUVENIL", 18. 147 PÀGS.

TABARCA LLIBRES, VALÈNCIA, 2005

El cant de l'últim rossinyol és la història d'un triangle amorós entre tres joves Toni, Carles i Mercé que se'ns anuncia des del començament que acabarà en tragèdia. Una tragèdia sí que és, sens dubte. Amb un llenguatge exempt de tot intent de fer literatura se'ns narra l'atracció fatal de Mercé, estudiant de dret i nòvia de Toni, estudiant de medicina, per Carles, un exboxador que apareix en una festa amb Empar, una amiga de Mercé a la qual no li fa gens de gràcia que aquest Carles s'apassione per la seua amiga més que per ella mateixa. Per no dir Toni, que el pobre es queda mirant com la seua nòvia flirteja amb l'esportista sense que pugua dir ni fer res. El to de xafardeig d'escala continua amb la relació a tres de Mercé amb el tal Toni i els seus intents, de Toni, per recuperar-la. Si la història és insulsa i falta d'atractiu per la seua absoluta linealitat i obvietat, la prosa li fa joc amb una linealitat més intensa encara que la de la història i que no pot excusar-se amb el públic destinatari ni amb pretensions de senzillesa ja que resulta tremendament monòtona. No és aquest el Joan Pla del qual han gaudit milers de joves valencians de diferents generacions, ni tampoc es mereix la completa falta de cura de la correctora, si és que hi ha intervingut, ni de l'editor: errors de

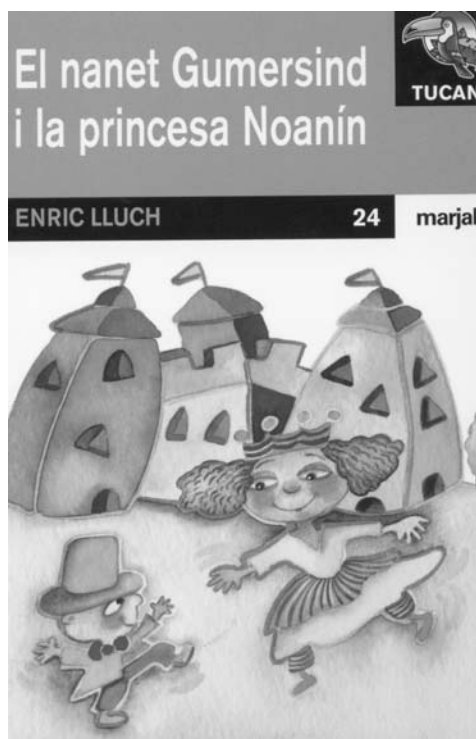
concordança, faltes de sintaxi, errors també en el desenvolupament de la trama...

Els greixets es troba en l'angle oposat, ja que si l'anterior llibre peca de falta d'ambició, aquest en peca d'abús. *Els greixets* conta la història dels ésser llegendaris, amb què s'amenaça els xiquets des de temps immemorial, que xuplen el greix dels infants incauts que cauen en les seues urpes. Mompó traça sobre aquesta llegenda una novel·la d'inspiració gòtica, ambientada a la Vall d'Albaida, cosa que té el seu mèrit i que, a més, està ben aconseguida. També l'ambient de continua sospita i temor podria enganxar el lector. Podria si no hi haguera un desequilibri entre la prosa que utilitza, el lector model i la història que conta. És a dir, una història sobre els greixets, protagonitzada per xiquets, difícilment podrà captar un públic adult. El lector, per tal de fruit d'un relat de terror, ha d'enfrontar-se amb una redacció a voltes críptica i, altres, amb errors fruit de l'ambició de la qual parlàvem adés —però, i la correcció? A més, no sap a què atindre's amb el to general de la novel·la que és, des del nostre punt de vista, un desencert. En conjunt, dues històries desaprovechades i publicades en una edició molt poc acurada.

Xavier Mínguez

Trencar tòpics des de menuts

Amb la naturalitat, tendresa i humor que el caracteritzen, Enric Lluç, un dels autors més estimats i valorats en el panorama de la literatura infantil, torna a demostrar el seu talent en aquesta xicoteta joia per als més menuts, protagonitzat pel nanet Gumersind i la princesa Noanín.

EL NANET GUMERSIND I LA PRINCESA NOANÍN

ENRIC LLUCH

COL·L. "TUCAN", 24. 120 PÀGS.

MARJAL-GRUP EDEBÉ, MISLATA, 2005

Fidel a l'estil que el caracteritza, Lluç ha triat els noms més originals i estrambòtics per a personatges i llocs d'aquest conte. Gúmer és un xiquet que naix en un circ, amb la particularitat que és nanet, i queda orfe des de ben menut. Naonín, en canvi, és la princesa del regne, i està sobreprotegida pels seus pares. Aquests dos personatges tan diferents estan destinats a trobar-se: la princesa tot el dia tancada dins del castell, sense nens amb qui jugar, se sentirà atreta per la publicitat del Circ Polaris, on treballa en Gúmer fent de presentador de les actuacions. Remou cel i terra per tal que els pares la deixen anar i, a partir d'aquesta trobada, la princesa coneix en Gúmer i es desencadenen els esdeveniments. Els reis, tossuts, no permetran que cadascú faça el que vol, només perquè la força dels costums no permet que un príncep treballi al circ

o que una princesa no puga tocar la bateria quan, de fet, les vocacions professionals dels propis reis també han estat ignorades. Gúmer i la princesa Naonín hauran de fer comprendre aquesta injustícia als reis per tal de poder fer el que volen: estar junts.

Enric Lluch és un mestre de la literatura infantil, literatura que no sempre està tan reconeguda com hauria de ser-ho. Pàgina rere pàgina, l'autor d'Algemesí explica amb una tendresa, naturalitat i simpatia absolutes la història del nanet i la princesa, i conclou el conte amb una lliçó de tolerància respecte a les voluntats dels altres quasi sense adonar-nos-en. Gúmer i la princesa Naonín és una molt bona història, divertida a estones, tendra en altres, i un poquet trista en ocasions, que pot fer rajar llàgrimes de riure i de pena fins i tot als adults.

Les il·lustracions de Mercè Arànega són tan delicioses com la pròpia història, i l'únic retret que li podria fer al conte és no estar publicat en una edició més gran, amb tapes dures i il·lustracions més amples. Però de ben segur que en aquesta edició rústica tots els xiquets disfrutaran de la història i s'apassionaran amb els personatges.

Es tracta, en definitiva, d'una història de prínceps i princeses ben poc usual,

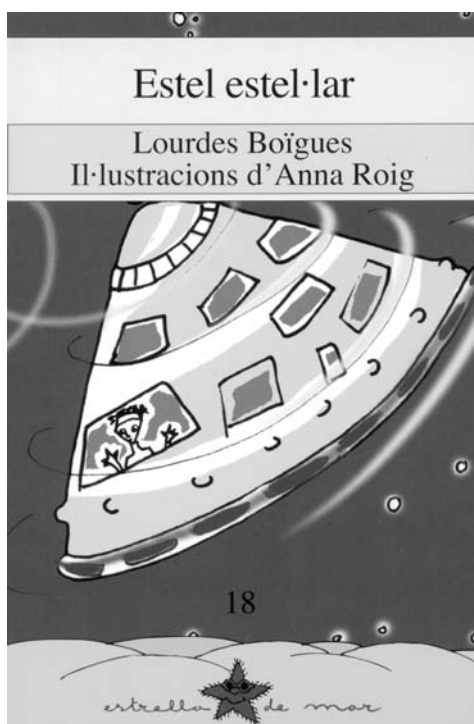
ambientada en l'actualitat i situada en un dels països imaginaris de l'originalment de Lluch, entretinguda i divertida de llegir, i agradable de mirar.

Marta Insa

Històries per a estimar la diferència

Una vegada més, i per fortuna, Edicions del Bullent deixa palés que les històries per a infants amb missatge, contades, a més, amb gràcia i amb il·lustracions divertides i de qualitat, funcionen. Aquí ningú no s'avorreix i tots aprenen a mirar el món amb menys prejudicis.

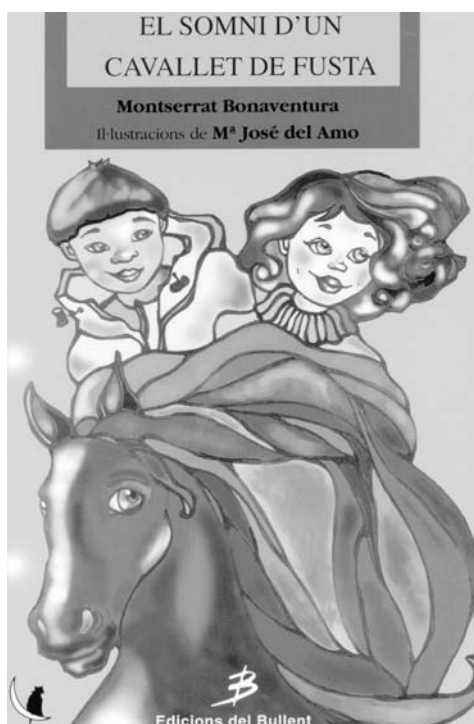
ESTEL ESTEL·LAR

LOURDES BOÏGUES

IL·LUSTRACIONS D'ANNA ROIG

COL·L. "ESTRELLA DE MAR". 18. 86 PÀGS.

EDICIONS DEL BULLENT. PICANYA, 2005

EL SOMNI D'UN CAVALLET DE FUSTA

MONTSERRAT BONAVENTURA

IL·LUSTRACIONS DE Mª JOSÉ DEL AMO

COL·L. "ELS LLIBRES DEL GAT EN LA LLUNA". 95 PÀGS.

EDICIONS DEL BULLENT. PICANYA, 2005

Distingit amb el XIV Premi Carmesina, *El somni d'un cavallet de fusta* és un relat aglutinador de somnis. D'una banda, hi ha el desig d'un cavallet de cartró. El joguet voldria “jugar amb un xiquet o una xiqueta i córrer junts molt de pressa, al galop, sense que res no els aturés”. D'altra, el de l'Oixt, un xiquet de nou anys que va abandonar el seu país ara fa tres per venir a viure a València i que veu com els seus records d'infantesa s'esborren a mesura que passa el temps.

Un dia, mentre la professora els explica què són les arrels culturals, l'Oixt se n'adona que ha oblidat per complet el seu passat. Un tel espés i dens cobreix l'evocació d'una infantesa que l'ha acompanyat fins fa ben poc, un tresor estimat que ara vol compartir amb els companys d'escola i els amics, i no sap com.

L'atzar fa que un matí —quan quasi havien perdut les esperances— el cavallet i l'Oixt es troben en un racó abandonat i inicien junts un viatge inoblidable del qual tornaran contents i canviats.

Amb el suport d'unes metàfores creatives, —il·lustrades per Mª José del Amo amb efectisme— Montserrat Bonaventura ha volgut transmetre uns missatges claus per als xiquets i xiquetes d'avui: lluitar contra l'oblit dels nostres orígens i aprendre a viure, des de i amb la diferència, com una font d'enriquiment

personal i col·lectiu i, sobretot, creure en els somnis.

I precisament de diferències tracta l'altre llibre que aquí ressenyem, *Estel estel·lar*. En les seues pàgines l'Estel, una xiqueta d'onze anys, s'adona que no comportar-se com la resta dels seus companys d'escola i no viure al si d'una família tradicional no suposa cap obstacle en la vida, “ser diferent —pensa Estel— no és tan dolent com pensava”, a més, pot arribar a ser ben divertit.

És aquest un retrat de família que s'allunya de la imatge tradicional que en tenim. Un relat construït de petites coses del dia a dia —companys d'escola que es fan la guitza o germans que juguen a no deixar-se en pau— si bé els grans moments de la vida, com ara l'adolescència o el primer amor, prenen un protagonisme especial.

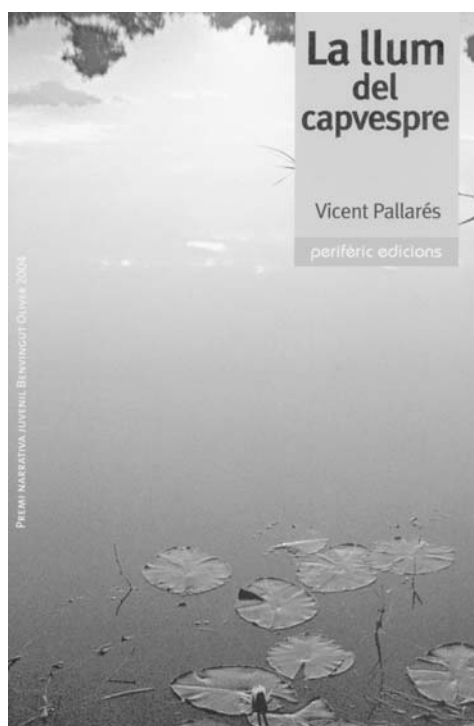
Tot plegat, aquesta és una família peculiar: a la mare no li agrada cuinar i de rebot els nens mengen pizzes i hamburgueses a dojo. La cosa, però, durarà poc perquè diu que “ha decidit millorar els seus dots de mare”... Mentrestant, la seua filla, l'Estel, s'apropa al món d'on ha vingut a través d'un telescopi. Com? Per saber-ho caldrà anar més enllà i llançar-se a la lectura estel·lar d'aquesta història divertida, contada i il·lustrada amb humor i tendresa.

Lourdes Toledo

Tornar a començar

Malgrat el que ens puga fer semblar el títol i la portada, l'obra *La llum del capvespre* no és cap llibre de reflexions budistes. I si ens adonem que l'autor és Vicent Pallarés, podem estar segurs que no tractarà d'abstinència i platonisme, sinó tot el contrari.

LA LLUM DEL CAPVESPRE

VICENT PALLARÉS

PREMI NARRATIVA JUVENIL "BENVINGUT OLIVER" 2004.

COL·LECCIÓ NARRATIVA 7. 144 PÀGS.

PERIFÈRIC EDICIONS, 2005, CATARROJA

De Perifèric Edicions ens arriba aquesta novel·la juvenil escrita per l'autor més eròtic del grup de Castelló, així com un dels més prolífics del panorama valencià. *La llum del capvespre*, guanyadora del Premi Narrativa Juvenil "Benvingut Oliver" 2004, explica la història de Cristina, una jove de 15 anys més aviat bleada que s'espavila quan els seus pares decideixen passar una setmaneta de viatge per recuperar l'equilibri interior. L'adolescent es quedarà una setmana en companyia de l'avi i de la gossa. Just el dia en què avi i néta comencen uns dies de tranquil·litat i complicitat, lluny de les excentricitats paternes, l'avi de Cristina serà ingressat a l'hospital. Aquest fet porta a la Cristina a fer un descobriment: l'avi té novia! Si en un principi no s'ho pren massa bé, posteriorment reflexionarà sobre l'amor,

el sexe i l'amistat, al llarg d'una setmana inacabable per a ella on sobreviurà a una sèrie de maldecaps que, segons ella, no havia patit mai anteriorment.

L'estructura de la narració és correcta, i la història està ben escrita, com ens té acostumats l'autor, però hi ha alguns elements en la vida de Gabi que no acaben de quallar; en primer lloc, "els negocis" a què constantment es refereix acaben sent bastant decebedors, no poden aportar tant volum de negoci com se suposa que té, ni justifica en cap cas la necessitat d'anar amunt i avall tan veloçment amb el cotxe. En tot cas, la caracterització dels personatges —que acostuma a ser l'element més complicat de fer en aquest tipus de novel·la per a joves—, malgrat ser tòpics alguns d'ells, està ben aconseguida, sobretot per la quantitat de diàlegs.

En general es tracta d'una història reeixida, que molt probablement agradarà a la majoria dels adolescents perquè el llenguatge juvenil és encertat, hi ha personatges divertits i situacions entretingudes. A més a més, la temàtica que tracta és poc usual en aquest tipus de literatura, i pot fer reflexionar als més joves respecte la seua relació amb els pares, amb els avis, i amb els pervertits sexuals.

Marta Insa

Màgia, història i amistat

Gemma Pasqual ens fa viatjar a tres moments de la història del nostre país, on els protagonistes esdevinguts fantasmes, Guillem i Aitana —màgia en el món dels morts— hauran de realitzar amb èxit unes proves difícils si volen recuperar els seus cossos.

LA MÀGIA DEL TEMPS

GEMMA PASQUAL I ESCRIVÀ

IL·LUSTRACIONS D'ANA ZURITA. 126 PÀGS.

VORAMAR / SANTILLANA, PICANYA, 2005

La capacitat creativa de Gemma Pasqual és inesgotable. Des d'aquell *Una setmana tirant de rock*, que no ha parat de publicar llibres cada any. Té ben clar per a qui vol escriure i què vol transmetre: s'adreça als nostres adolescents per despertar-los la curiositat pel món que els envolta i que de vegades no saben interpretar, per mobilitzar-los a l'acció davant les injustícies, per intentar canviar, ara que encara som a temps, un món desastrós que algun dia heretaran.

La literatura de Gemma Pasqual parteix del compromís amb el seu poble, amb la seua llengua i amb la justícia social. Trets que esdevenen una constant en la seua producció novel·lística. Els personatges dels seus llibres —que solen ser xiques adolescents— són valencians que s'enfronten a dures realitats (el

feixisme, la dictadura xilena, la lluita contra la globalització capitalista o la repressió franquista) i hi van descobrir el valor de la solidaritat i de l'amor com a eines per canviar aquesta realitat injusta. Gemma Pasqual manté una lluita particular contra l'oblit de la memòria històrica en cada un dels llibres que ha publicat.

Tot i que molts d'aquests temes poden ser esquerps per als joves, la traça narrativa de l'autora i l'estil directe, àgil, i alhora senzill, els converteix en captivadors. A més, té una cura extraordinària en l'ús del llenguatge, farcit de frases fetes, expressions i girs ben nostrats, per tal de transmetre als joves lectors la nostra riquesa lingüística.

La màgia del temps, no defuig d'aquestes característiques. Malgrat la presència d'allò fantàstic que enbolcalla tota l'acció —els protagonistes són fantasmes— l'amor, l'amistat, la solidaritat, etc., constitueixen una xarxa de complicitats a la recerca d'un fi: recuperar el cos perdut.

Màgia i temps són els dos eixos d'aquesta novel·la. De la part màgica ja n'hem parlat. Quant al temps, la recuperació del cos dels nostres fantasmes només es podrà dur a terme si, viatjant en el temps, ajuden una sèrie de personatges a canviar el seu destí fatal fruit

d'un "error" de la mort. Hi farem, doncs, una breu estada en tres moments històrics que han colpit el nostre país: l'ocupació de Menorca el 1558, l'atemptat anarquista al Liceu barceloní el 1893, i la pantanada de 1982 a Alzira. I per què són fantasmes el Guillem i l'Aitana, els nostres protagonistes? I qui els envia a realitzar aquestes missions? I com podran canviar el destí d'aquests personatges? I com tornen a recuperar el seu cos? Tot això és la Gemma qui ens ho explicarà molt millor.

Marc Candela

En el interior del poema

Escribir poesía para niños, es entrar a formar parte de un mundo tan especial y tan lejano para nosotros, que casi no recordamos cómo alcanzar ese don que nos permita observar las cosas que nos rodean con ojos de niños, con intenciones de niño, con preguntas de niño.

POESÍA PARA GORRIONES

JUAN RAMÓN BARAT

IL·LUSTRACIONS DE DANI BARAT

67 PÀGS.

UMA EDITORES, VALENCIA, 2005

Escribir poesía dedicada a los más pequeños es un excelente método para acercarse al mundo de los niños, indagar en su mente, utilizar incluso sus propias imágenes y palabras. Así debió entenderlo Juan Ramón Barat, al escribir el libro que lleva por título *Poesía para gorriones*.

Juan Ramón Barat, nacido en Borbotó en 1959, es licenciado en Filología Clásica e Hispánica, y ejerce su profesión de profesor de lengua castellana y literatura en el Instituto “Ibáñez Martín” de Lorca (Murcia). Es autor de varios libros, tanto de poesía como de narrativa, y ha obtenido importantes premios, como son por ejemplo: “José Agustín Goytisolo” (Barcelona, 2001), “Ciudad de Torrevieja” (Alicante, 2002), “Leonor” (Soria, 2002) y “Ateneo Jovellanos” (Gijón, 2004).

El autor, tal vez asesorado por sus propios hijos, Dani y Ángel, ha escrito un poemario adentrándose en el mundo que un día —más o menos lejano— nos perteneció, y que ahora, la mayoría de las veces, ni siquiera recordamos que existe. A través de 36 poemas, Barat ha ido desentrañando los misterios de la vida y de los elementos naturales que, en ocasiones, identifica con el yo poético. El primer poema de la serie es el que da título al libro. Se trata de un poema que está formado por cuatro estrofas, y cada una de ellas por cuatro versos. Si leemos el primer verso de cada una de las estrofas (“Poesía para gorriones”/“Poesía para las rosas”/“Poesía para la luz”/“Poesía para los niños”), tal vez, llegaremos a la conclusión de que, en este caso concreto, la poesía tiene un fin, y este es que los niños aprendan a descubrir: los gorriones, las rosas y la luz.

Barat ha experimentado con gran número de rimas manteniendo un ritmo adecuado en cada momento. Utilizando un lenguaje sencillo, el poeta compone unos poemas que muy bien podrían ser cancioncillas de corro infantiles. Pero no sólo eso, el poeta lleva al niño, como si de un juego se tratara, hacia el conocimiento de la rima y sus variantes.

El poeta ha introducido poemas en forma de pareados, décimas, romances, serventesios, etc., tratando de describir las cosas tal y como las ve un niño.

Así, *Poesía para gorriones* es un libro lleno de metáforas que dan rienda suelta a la imaginación de los más pequeños, metáforas que transportan a ese lector especial a un mundo que sólo existe para él.

La labor del poeta es, en este caso, enseñarles a interpretar el mundo que nos rodea por medio de la escritura. Importante tarea que no debe quedar en saco roto.

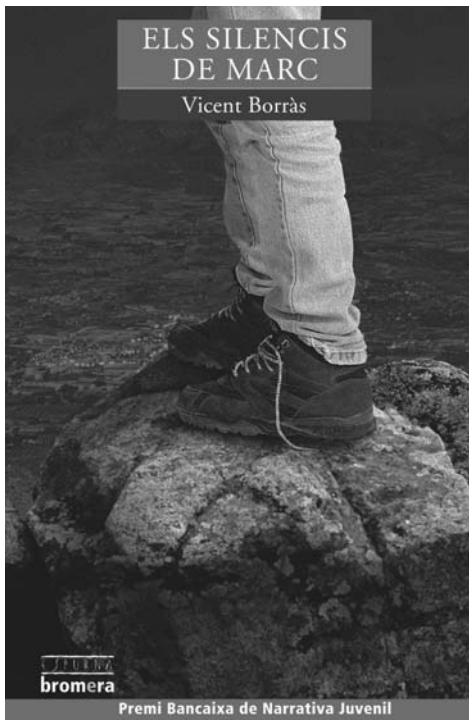
Los métodos que utiliza Juan Ramón Barat, son, o deberían ser, los que más tarde el profesor, en el aula, ponga en práctica. El profesor es el encargado de desentrañar el misterio de estas rimas para lograr que el poema no pierda su ritmo interno. En definitiva, *Poesía para gorriones* es un libro para niños y también para todos aquellos que todavía conservan en su interior un ápice de sensibilidad.

M^o Teresa Espasa

L'univers adolescent

Dues novel·les amb nom propi de dos autors amb nom i cognoms de prestigi. Sierra i Borràs presenten les peripècies dels joves en dos ambients i amb un rerefons radicalment diferent: el valor de l'amistat i els embarassos no desitjats.

ELS SILENCIS DE MARC

VICENT BORRÀS

PREMI BANCAIXA DE NARRATIVA JUVENIL 2004

COL·LECCIÓ "ESPURNA", 72. 198 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2005

SOLITUDS DE L'ANNA

JORDI SIERRA I FABRA

SOLITUDS DE L'ANNA

JORDI SIERRA I FABRA

COL·LECCIÓ "ESPURNA", 71

207 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2005

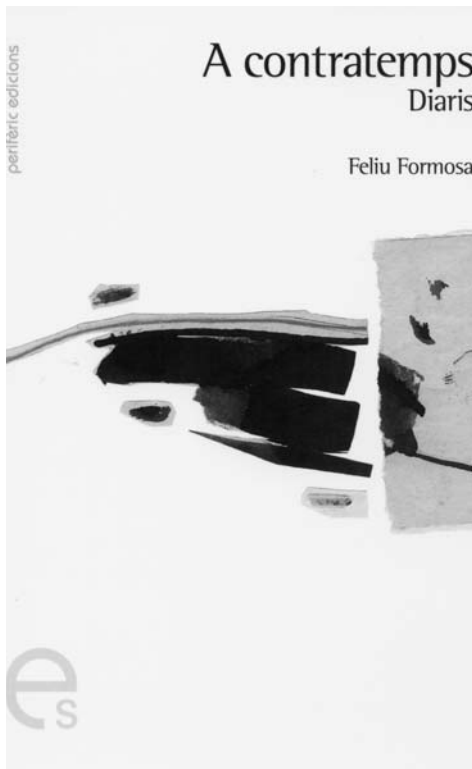
Vicent Borràs va guanyar el Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil de 2004 amb aquesta novel·la, *Els silencis de Marc*, sobre un jove, el Marc, que enmig d'un cert desequilibri familiar ha de passar l'estiu amb sa tia en un poblet perdut a la muntanya, Penyalfort. De la ràbia inicial, es passa a un ritme quasi frenètic gràcies a les noves amistats que hi fa. L'estada es complica quan, en una excursió amb cert grau de simbolisme, troba una pistola. El major valor d'aquest llibre rau possiblement en què no tracta el lector jove com a un estúpid, i no li estalvia cap detall literari en una prosa rica, però al mateix temps àgil, molt adequada als ambients que recrea. També els sentiments dels adolescents queden retratats amb una mescla de tendresa i respecte que possiblement captivarà els lectors. Potser la història perda un poc en la mateixa trama, que es passeja per la intriga i la resolució d'enigmes i ens deixa amb les ganes d'un major aprofundiment en els personatges. Però potser només.

Jordi Sierra i Fabra, autor darrere del qual sempre cal afegir l'adjectiu de prolífic, tracta d'endinsar-se en el drama d'una jove adolescent que es queda embarassada i que mor en circumstàncies tràgiques. A *Solituds de l'Anna*, Sierra assaja un enfocament extern, el de la germana que ha de tornar d'Anglaterra a causa de la tragèdia familiar, que dota a la trama de la intriga necessària per voler conèixer els orígens i el desenvolupament de la història. Absolutament sorprenent l'escena del soterrar i el dibuix de les diferents estampes amb què es troba la germana. A pesar d'això, la narració transcorre amb un ritme massa ximple i amb una moralitat latent que s'intensifica amb els paratextos (la dedicatòria i el comentari de la contraportada). La prosa descurada que funciona a la perfecció en els primers capítols per donar el to exacte a la trobada de la mort, es fa monòtona i pesada. En tot cas, el llibre no deixa de tindre un interès evident des del punt de vista literari, encara que se'ns vulga convèncer que l'interès resideix en el tema.

Xavier Mínguez

Classe magistral

Perifèric Edicions publica *A contratemps*, el segon diari de Feliu Formosa, home de lletres, poeta, traductor, dramaturg, actor i director escènic, que ens mostra ací el seu millor vessant assagístic, un vessant molt premiat per la crítica a *El present vulnerable*.

“Hi ha moments en què un acròbata que passa la corda fluixa fa uns quants passos ràpids i després s’ha d’aturar i restablir l’equilibri abans de continuar la marxa amb passos calculats o novament precipitats cap a la fita. Diria que ara em trobo en un moment de passos ràpids. Les obsessions de sempre caldrà trampejar-les en un moment d’aturada. Ara queden en un segon pla.” Aquesta cita del segon volum dels diaris de Feliu Formosa (recordem que el primer, el va publicar l’any 1979 i va rebre el premi de la Crítica Serra d’Or) és un bon exponent del tipus de prosa que hi trobareu, i de la mena de metàfores que empra l’autor. Aquesta angoixa pel present, aquesta pressa desfermada per poder fer front a tots els reptes professionals i personals, són ben presents al llarg del dietari. I, tanmateix, n’emana una certa pau que prové de les paraules: la bellesa que li ofereixen, a Feliu

---

A CONTRATEMPS. DIARIS

FELIU FORMOSA

INTRODUCCIÓ DE XULIO RICARDO TRIGO

COL·LECCIÓ "ESCRITURES", I, 182 PÀGS.

PERIFÈRIC EDICIONS, CATARROJA 2005

Formosa, cadascuna de les manifestacions literàries amb què treballa al llarg de la vida (com a traductor, com a professor, com a director escènic, etc.) li confereixen una pau interior envejable. Poques vegades podem resseguir l'aventura del traductor amb tanta fruïció com en aquest dietari. La recerca de la frase perfecta, que no traesca el sentiment del poeta traduït, esdevé un trajecte vital paral·lel al de la recerca de la felicitat o, si més no, de determinats moments de felicitat (els que Feliu Formosa troba en llucar una determinada actriu, o en dinar amb la filla davant de la catedral d'Estrasburg).

Aquest llibre és un dels dietaris que fan de més bon llegir dels darrers dos anys. Formosa és conscient de l'aleatorietat de les escenes que tria ("no es viu per escriure un diari"), i de la dificultat de trobar una frontera entre dietari i xafardia ("una cosa és l'experiència i una altra la necessitat de registrar-la en un paper"). Com a bon intel·lectual, té uns fins tocs d'ironia impagables, un cert desencís vital (molt necessari per a la creació, val a dir-ho) i un ventall d'interessos molt ampli. És, però, en els comentaris purament literaris (en repassar les lectures preferides, en analitzar les tendències teatrals actuals o en la reflexió sobre la creació en ella

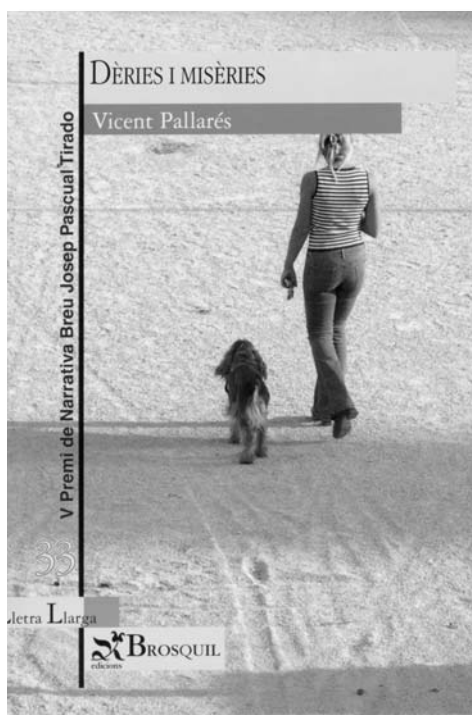
mateixa) on trobem el millor del dietari i on el llibre esdevé, per uns moments, aquella classe magistral que hauríem volgut tenir gravada, per tornar-hi de tant en tant.

Maite Insa

Coses que passen

Vicent Pallarés torna a ser mereixedor d'un premi literari per un dels seus reculls de contes. *Deliris i misèries* és, efectivament, l'obra guanyadora del V Premi de narrativa breu Josep Pasqual i Tirado. Al llibre s'apleguen una sèrie d'històries de la vida quotidiana.

DÈRIES I MISÈRIES

VICENT PALLARÉS

V PREMI DE NARRATIVA BREU JOSEP PASQUAL TIRADO

COL·L. "LLETRA LLARGA", 33. 135 PÀGS.

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2004

Deliris i misèries és un recull de contes que ofereixen una visió molt particular d'alguns aspectes de la vida quotidiana que sovint ens passen desapercebuts. Sembla que la intenció de Vicent Pallarés, l'autor, és obligar-nos a parar atenció sobre fets possiblement banals en els quals ningú no para esment. La brevetat d'alguns relats, que arriben a ser ben bé microcontes, ja ens dona una idea de quins són els interessos de l'autor i de quina és la seua concepció de la literatura. La narrativa breu, per definició però també per necessitat, és un gènere en el qual s'han de fer servir tots els recursos que es tenen a l'abast. L'espai reduït obliga l'escriptor de contes a narrar d'una manera especial, molt diferent a la dels novel·listes perquè es basa en la contenció verbal i en la concentració de la informació. El

joc literari, per tant, es complica perquè el final pot estar just en girar pàgina. Per sort, Vicent Pallarés té totes aquestes qüestions genèriques ben en compte i ho demostra en cadascun dels catorze contes que componen el seu darrer llibre. Aquelles històries que es consideren anècdotes poden arribar a esdevenir autèntiques narracions amb un interès literari destacat. D'això, en són una bona prova els contes de *Deliris i misèries* però també els d'altres reculls de l'autor, com ara *Evasions efímeres*, *El pes mosca* o *Retalls de vellut gris*. Tot i que cada persona és un món i cada llibre una història, un tornar a començar de bell nou, Vicent Pallarés ha aconseguit crear una manera personalíssima d'explicar contes que s'intueix en cadascuna de les seues obres.

De la pàgina i mitja d'extensió dels primers set contes, passem a narracions d'abast més ample, però només pel que fa al nombre de pàgines, perquè fins i tot els relats més breus desperten en el lector una reflexió que s'allarga més enllà del punt i final. I no podia ser d'una altra manera, ja que els temes que es tracten són les obsessions quotidianes i diàries que formen part de bona part de tots nosaltres. El pragmatisme d'una societat capitalista, l'enyorança d'una època passada, la subjectivitat de la

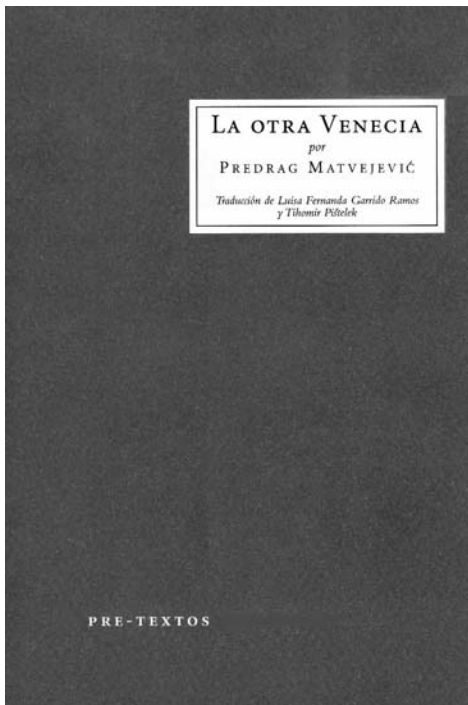
informació, les situacions poc propícies per a satisfer els impulsos sexuals i les diferents maneres d'entendre la vida són alguns dels llocs comuns sobre els quals fixa la mirada Pallarés. El recorregut s'assembla en part a un viatge delirant per les diferents misèries del gènere humà. I d'ací, ben probablement, se'n deriva el títol. Dèries, obsessions, recurrències, misèries i disbarats tractats literàriament, reciclats intel·lectualment per acabar sent presentats en forma de llibre.

Sergi Verger

La mirada y la ciudad

La Otra Venecia es una incursión por un territorio donde el ojo y la palabra, nunca han cesado de mirar y decir. Su autor, el narrador y ensayista Predrag Matvejevic, ha escrito este libro cargado de intenciones sobre la posibilidad de abstraer Venecia de sus representaciones más comunes.

LA OTRA VENECIA

PREDRAG MATVEJEVIC

TRADUCCIÓ DE LUISA FERNANDA GARRIDO RAMOS

I TIHOMIR PICTELEK

PREFACI DE RAFFAELE LA CAPRIA

COL·L. "COSMÓPOLIS", 2. 161 PÁGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2004

Hay diferentes modos de llegar a Venecia. El de Predrag Matvejevic es un libro de materiales diversos y paso seguro que lleva el título de *La otra Venecia*. Para empezar, lo que inicialmente llama la atención a este prestigioso romanista nacido en Mostar son los pilotes de la laguna que señalan a las embarcaciones por dónde pasar y por dónde girar para evitar bajíos y bancos de arena. Sus materiales, ubicación, nombres, años de vida, adornos y aves que se posan sobre ellos, son detalles que el escritor conoce y describe en las páginas de este libro como si estuviera tratando con las propiedades de preciosos objetos animados. Aguas, hierbecillas y tallos, puestas de sol, puentes, pozos, piedras, cascotes, planos, naves, hosterías y barberías son elementos a los que igualmente Matvejevic obsequia con el mismo tratamiento minucioso y excepcional.

El escritor sabe que llegar a una ciudad como Venecia sin buscar en sus calles y plazas lo que otros ya han dicho y visto es poco probable. Una imagen ya acabada sobre Venecia habitualmente acompaña al que llega a la ciudad por primera vez. Es por esto por lo que Matvejevic escribe este texto, para poder indagar en la posibilidad de una mirada menos contaminada por la ciudad-concepto cultural en la que otras escrituras ya han emplazado a Venecia. Su incursión visual busca además su equivalencia en el lenguaje mediante el uso de nuevas metáforas, enigmas y modelos que puedan decir más de la propia ciudad y menos de su representación.

De entre todos los elementos conformadores del escenario veneciano, es la historia en letra pequeña la que le interesa al ojo Matvejevic. Aquellos elementos marginados por miradas anteriores a la suya que puedan decir algo del devenir del hombre por el sitio de la ciudad. Al ensayista le importa menos la Venecia producida por la literatura que aquella que la antecede. *La otra Venecia* es, pues, ese lugar real que precede al relato y cuyas huellas el escritor encuentra en los nombres en desuso de objetos y cosas, en los relatos anónimos y en las vidas y lugares rele-

gados a las orillas de la memoria. Éste, y no otro, es el material singular del que parte Matvejevic para ir dando forma a esa otra narración paralela sobre la ciudad. Es importante el modo de conocer que el escritor nos está proponiendo pues el olvido, el descuido y el tiempo amenazan con borrar definitivamente las marcas y huellas de esas formas y presencias, apenas perceptibles, que pueden hablarnos del pasado, y también del presente. Esos pilotes de la Laguna con los que Matvejevic iniciaba su incursión por Venecia serían un poco como los ojos del escritor cuando señalan al lector por dónde pasar y por dónde girar para evitar esos lugares comunes frecuentados hasta el infinito por la literatura y, como consecuencia, agotados en sus significados. Adónde se llega es a esa otra ciudad escrita con letra pequeña visible gracias a esa escritura hermosa y llena de intenciones de Predrag Matvejevic.

Teresa Villarroya

El peu encotillat

L'edició d'aquesta novel·la per part del mateix responsable de la de *Los Maia*, Jorge Gimeno, serveix per demostrar una altra vegada els constants encerts de Pre-Textos, que conformen ja un catàleg merescudament elogiat.

EL PRIMO BASÍLIO. EPISODIO DOMÉSTICO

J. M. EÇA DE QUEIRÓS

PRÒLEG, TRAD. I NOTES DE JORGE GIMENO

COL·L. "NARRATIVA CLÁSICOS", 25. 528 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2005

Les històries de la literatura solen adjudicar a Queirós l'etiqueta de narrador realista, característic de les acaballes del segle XIX, que feia una prosa destinada a retratar la societat del seu temps. Sens dubte encaixa dins d'aquesta categoria, però no deixa de resultar curiós que, mentre que altres obres susceptibles de ser qualificades exactament de la mateixa manera no resisteixen ni el pas del temps ni la paciència dels lectors actuals, *El primo Basílio* ho fa sense cap problema. O almenys això m'atreviria a dir després d'haver assistit a les peripècies de la protagonista, Luísa, una senyora de la burgesia lisboeta que, casada amb l'enginyer Jorge Carvalho, ha de passar un temps sola a la ciutat, patint les temptadores visites d'un cosí amb qui ja va tenir un idil·li de joventut.

L'aventura de l'esposa infidel, tan recurrent com els models de Flaubert o Feydeau que Gimeno cita al pròleg —un text sensacional que se centra en el peu com a símbol de la sexualitat encotillada de l'època—, se'ns hi narra amb una amenitat i una tensió constants, que fan que no siga fàcil abandonar la lectura, i alhora ens transmet —com qui no vol la cosa i de manera magistral, com els grans novel·listes d'ara mateix i de qualsevol altre moment— la visió de l'autor d'una societat que coneix i dibuixa de manera implacable, sovint amb refinada ironia i sota l'aspecte d'un episodi anecdòtic que, al final i com sol passar en aquests casos, no ho és tant com sembla. El desenllaç, terrible —i narrat amb una aparent deixadesa que el fa ser-ho encara més—, demostra de sobres el talent de l'autor.

Sense obviar les reiteracions típiques d'aquest model novel·lístic —frases senceres que es repeteixen d'unes pàgines a altres—, cal reconèixer l'abundància de seqüències innegablement brillants, que evidencien de manera sagnant la hipocresia i la doble moral imperants aleshores (i no tan sols aleshores): la conversa de saló entre diversos homes, en què uns afirmen que sempre és millor anar canviant de dona

a l'hora de mantenir relacions sexuals —mentre altres han afirmat fa ben poc que matarien la seua si es relacionara amb un altre—, resulta especialment punyent.

El llibre ja havia tingut una edició en la nostra llengua (Quaderns Crema, 2000), però això no trau cap mèrit a l'excel·lent treball de Pre-Textos: no tan sols la versió castellana és magnífica, sinó que, a més, el traductor utilitza les notes a peu de pàgina amb una eficàcia digna d'elogi, demostrant que coneix Lisboa potser tan bé com el mateix autor —o més—, ja que els emplaçaments que Queirós refereix són detallats o matisats a peu de pàgina per un Gimeno que arriba a aclarir fins i tot quines zones han canviat amb el pas del temps: si han perdut els noms d'aquella època per adoptar-ne altres, si s'han transformat d'alguna manera, etc. Es tracta d'un treball admirable, de cap a cap, que torna a demostrar per què una editorial «petita» com aquesta es troba entre les més grans del món.

Felip Tobar

La historia de un muchacho

La editorial Pre-Textos edita en su colección “Narrativa Contemporánea” la única novela de Umberto Saba, el genial poeta italiano: Ernesto o la función liberadora de la inocencia. Ernesto o la belleza de la pureza. Ernesto.

ERNESTO

UMBERTO SABA

TRADUCCIÓ D'ISABEL VERDEJO

COL·L. "NARRATIVA CONTEMPORÀNEA", 30

---

175 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALENCIA, 2005

Umberto Saba dedicó su vida a la literatura, en gran parte como poeta. De hecho, *Ernesto*, publicada póstumamente por propia decisión fue su única novela. El autor incluyó su relato junto a sus poesías completas, recogidas en el volumen II *Canzoniere*. “Ahora que soy viejo, me gustaría plasmar, con sosegada inocencia, el mundo maravilloso”. De esa forma introduce la razón de existir de Ernesto, joven muchacho de 16 años, a finales del siglo XIX en Trieste (lugar donde vivió también el autor). Umberto Saba narra las primeras experiencias eróticas y amorosas de un muchacho perdido entre la inocencia propia de la infancia y los deseos habituales de la edad adulta. Mientras que la mayoría de la gente, educados según una moral dominante (bien definida con valores intrínsecos)

ven los tabúes como algo muy reprimible, algo anormal, Ernesto ve en la experiencia homosexual un simple encuentro humano, un acto inocente. Con esa misma inocencia descubrirá el amor con el sexo opuesto, el sentimentalismo y las desilusiones. Ernesto es un personaje sin inhibiciones ninguna: “No era un decadente, era un primitivo”. Umberto Saba milita, también, a través de *Ernesto* por una libertad política, moral, sexual. Hace que el protagonista vaya afirmándose en la vida con la conciencia de un ser libre. La representación del joven muchacho reúne por una parte, huellas autobiográficas de la infancia y adolescencia del autor y, por otra parte, quizás, la esperanza en un progreso moral para las generaciones futuras, para el mundo que seguirá presente tras su cercana muerte. Efectivamente, Umberto Saba murió y el mundo siguió para llegar hasta nosotros, en el presente año de 2005. En cuanto al progreso de las libertades de pensamiento, la lectura de Ernesto resultaría a más de uno una experiencia angustiosa que provocaría molestias e indignación: un ataque a las morales monoteístas. Sin embargo, a pesar de tener mucho retraso, la legalización jurídica de las parejas homosexuales o, mejor dicho del individuo homosexual

(al fin al cabo, una pareja es la unión de dos individuos) llegó, no sin turbulencias, a nuestra realidad.

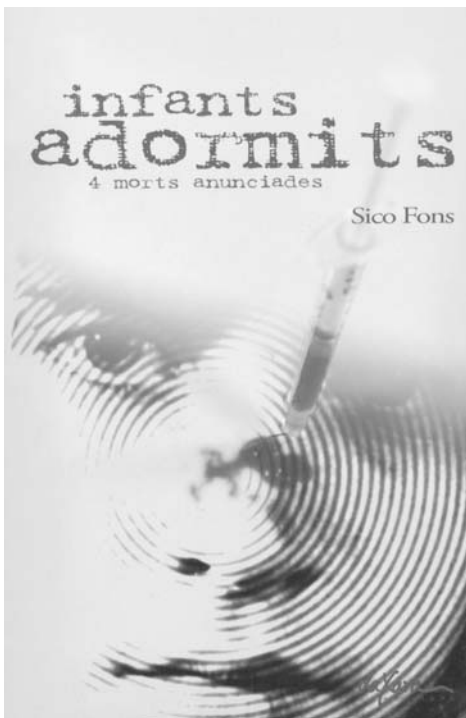
Ernesto es una novela inacabada, no por falta de ideas sino por falta de tiempo, de tranquilidad y de fuerza. Umberto Saba, ya bastante mayor, creó (en plena convalecencia en una clínica) ese personaje, esa esperanza, pero se vio rápidamente desbordado por la pureza del muchacho y el avance que significaba para aquella época. Escribió cada episodio pensando que fuese el último, pero no pudo acabar, ni tampoco continuar con la belleza de Ernesto.

Jerome Biard

E

Canción de cuna

Infants Adormits... presenta la cruda realidad de cuatro jóvenes que se desvinculan de la vida familiar con el único objetivo de dedicarse al consumo de drogas. Su adicción les convierte en individuos marginales, vivir junto a un reducido grupo de personas les lleva a perder los deseos por el goce de la vida.

INFANTS ADORMITS. 4 MORTS ANUNCIADES

SICO FONTS

COL·L. "EL DAU"

141 PÀGS

EDICIONS LA XARA, SIMAT DE LA VALLDIGNA, 2005

Había un director de cine que tenía por costumbre prestar su imagen a todas aquellas películas que dirigía. Solía ser una breve secuencia como por ejemplo, subir a un ascensor; cruzar un paso de peatones; tomar una copa en la barra de un bar..., rara vez estas secuencias tenían diálogo, al parecer lo único importante era pasar ante la cámara. Seguramente el lector ya habrá adivinado que me refiero a Alfred Hitchcock.

Sico Fons, autor de la novela *Infants adormits* ha tenido la misma tentación que en su día tuvo el gran mago del suspense. En la página 40 podemos ver como introduce a un personaje al que describe de la siguiente manera "...un xicot baixet i amb un permanent posat de capficada tristesa, romania a la porta del Púb La Cambra, fumant amb

fruició un cigarret ros”. Este *xicot baixet* no es otro que el mismo Sico Fons tomando parte en la trama de su novela como un personaje más.

Natural de Tavernes de Valldigna, el autor de la presente novela ha publicado otras novelas entre las que citamos: *L'udol de la sirena*, *Historias de la Vall*, *La mort de la sirena*, *Els crits de la follia*. Ha obtenido varios premios y ha colaborado en varias publicaciones. *Infant adormits* es una novela cruda y descarnada que sin dar pábulo a la esperanza aborda la dura problemática del mundo de las drogas. En la obra están presentes, la delincuencia, el sida, la prostitución, la violencia y por supuesto la droga, todo tipo de drogas es válido, desde el *cavall* a las anfetis.

A lo largo de cuatro capítulos, Fons relata los avatares de los cuatro protagonistas. “El xiquet de cabells arrissats” (Peiró); “La xiqueta dels ulls negres i bells” (Loli, la prostituta); “El ninet fràgil i vulnerable” (Carles Peris) y “El xiquet de pestanyes llarges” (Daniel Grau —también conocido como la Daniela—). Cuatro vidas atormentadas cuyo final desemboca en una muerte trágica.

El autor, a lo largo de las más de 130 páginas de que se compone la novela, narra la historia de Peiró, Loli, Carles y

Dani, que si bien en un momento de sus vidas estuvieron unidos por los juegos infantiles, la ilusión ante el porvenir, los estudios, etc., al llegar a la edad adulta sólo hay un punto de unión entre ellos, su dependencia de la heroína.

Naturalmente los protagonistas viven su triste realidad en la más absoluta soledad, ya que su “afición” les desvincula del entorno familiar y les convierte en seres marginales. Ni ellos mismos conocen a ciencia cierta el camino sinuoso que les ha llevado a vivir en la más absoluta soledad y miseria.

Es posible que Fons no pretenda escribir una obra contra la droga (al menos no lo parece), ni siquiera una apología. Tal vez sólo ha pretendido manifestar su punto de vista acerca de los jóvenes, niños a veces, que crecen dentro de un círculo vicioso al que llamamos rebeldía.

M^o Teresa Espasa

Una metàfora de l'odi

Provatures, mai més ben dit, en el món de la narrativa. Un autor novell, guardonat per la seua primera novel·la. Una incursió, una recerca dels límits de la ficció, dels mons que el llenguatge pot arribar a crear. Descubrim una novel·la i ens descobrim davant seu.

L'ALTÍSSIM

JOAN JORDI MIRALLES

PREMI OCTUBRE 2004. 163 PÀG.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2005

Cert que la literatura és provar, mirar de crear amb les paraules allò que el lector estava a punt de dir-se, com el mestre Fuster ha dit en alguna ocasió. Amb l'obra que presentem, però, la provatura, l'intent de crear i de buscar els límits del llenguatge, ens sembla força perceptible. L'autor, Joan Jordi Miralles (Osca, 1977), s'arrisca amb la seua primera novel·la i tracta d'expressar els mots a veure què poden arribar a dir. Si a això afegim que hi trobem dues línies argumentals, a quina més atractiva, totalment diferents pel que fa a l'ús de la llengua —tot i que al final arribaran a convergir en un mateix punt—, ens veiem amb cor d'afirmar que una veu interessant aterra en aquest panorama literari com és el nostre. Escrita en primera persona, el narrador se'ns mostra des de dos espais clara-

ment diferenciats: el primer, en present, és la història d'un jove, Ignasi Fonoll, el nom del qual solament apareix un parell de vegades i de pura casualitat, que viu i treballa a Manresa i que cavalca al volant del seu cotxe, normalment acompanyat de la seua colla d'amics, per les terres del cor de Catalunya.

El segon, una veu anònima, immersa en una mena de guerra, un holocaust, un sistema d'esclavatge brutal, narra la història descarnada dels esdeveniments més inhumans que un home és capaç de protagonitzar. Com si d'una llarga metàfora de l'odi es tractés, assistim, amb un tractament cultíssim del llenguatge, a la creació de l'home-Déu, incapaç de sentir cap dolor ni patiment, que assisteix a la destrucció d'un món perquè un altre de més inhumà aparega. Ignasi Fonoll, fisioterapeuta en pràctiques, jove que es busca a través de les drogues, el sexe i la violència, rebel i inconformista, camina també cap a un món sense sentit, que se'ns expressa en un to irrefrenablement vulgar, ple d'odi i de vacuïtats (pixarades, vòmits al mig de la ciutat, pallisses, insults), fins que la violència són ganes de matar algú, de traspasar els límits del possible. És en un determinat punt de la història que tots dos confluiran en un punt

intermedi. Com en un encanteri que la narració es permet, les dues veus, a la recerca d'una eternitat impossible, s'identifiquen en una mena de comunió dels cossos. Només gràcies a un estrany desenllaç que l'autor proposa, podem descobrir la clau de la seua idea, això sí, tan oberta i lliure com vulgueu. Siga com siga, un traçat agosarat que ens fa venir basques mentre llegim, ois, fàstic, repulsió. Interés, atracció, al cap i a la fi.

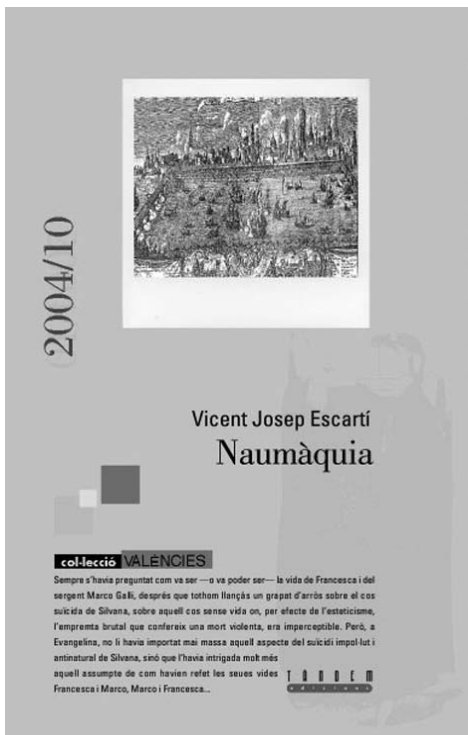
Premi Octubre de 2004, Joan Jordi Miralles, ha trobat l'engranatge per construir una història de ficció plena de referents actuals, des dels immediats i quotidians fins els metafísics i intangibles.

Begonya Mezquita

Un món de vides deslluïdes i grises

L'escriptor Vicent Josep Escartí (Algemesí, 1964) abandona la recreació històrica de les novel·les anteriors i ambienta les set narracions de *Naumàquia* en l'època actual: un retaule de vides avorrides i frustrades que s'entrecreuen.

NAUMÀQUIA
VICENT JOSEP ESCARTÍ
COL·L. "VALÈNCIES", 10
222 PÀGS.

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2004

Després de cinc novel·les històriques —*Barroca mort* (1988), *Dies d'ira* (1991), *Els cabells d'Absalom* (1996) *Espècies perdudes* (1997) i *Nomdedéu* (2002)—, Vicent J. Escartí situa les set narracions de *Naumàquia* en l'actualitat. Però l'escriptor no abandona els referents d'un passat més o menys llunyà, ni les al·lusions erudites —reals o de ficció— a textos, gravats o melodies d'altres èpoques. El món de *Naumàquia* és de paper esgrogueït i polsós: l'habiten professors d'universitat, estudiants dolents, poetes frustrats, crítics pretensiosos, llibreters de vell banyuts i alguna que altra dona emocionalment dependent o, per contra, “amb personalitat acusada, a mitjan camí entre la lesbiana simpàtica, però insatisfeta, i l'executiva ferotge”. Evangelina, Albert, Ximo, Eugeni, Max

i Gaspar són els protagonistes de sis relats; Gaspar ho és també d'“El gravat”, el setè i últim, en el qual, per una o altra raó, més o menys justificada o supèrflua, s'hi creuen tots —i diversos secundaris— amb intenció de donar una certa estructura al conjunt que vol ser, segons la contracoberta, “una novel·la construïda sobre una sèrie de fragments que, com en un retaule barroc, poden ser decodificats de manera autònoma”. En la meua opinió, els textos són més contes independents que no capítols d'un tot unívoc, perquè sovint el lligam és atzarós: poc o res canviaria, per exemple, que el jove que coincideix a l'autobús amb la dona del primer relat fora l'estudiant del cinquè conte o qualsevol altre xicot. Ni tampoc afegeix gran cosa a la personalitat de Gaspar que siga ell qui suporta la peroració d'Eugeni en “La Confessió”. En aquesta història —la més indigesta del volum— un empleat de banca depressiu que vol ser poeta, després de desfer-se de tots els mobles que li recordaven “les seues successives dones, totes igualment frustrants” invita a sopar un amic de la infància i, entre copa de vi i mos de salmó, li “perboca” —expressió literal— un discurs exaltat contra tot, en el qual intenta justificar la seua psicopatia: és una víctima del món

injust que l'ha maltractat repetidament des de petit.

Més subtil és “Les Arquitectures”, en la qual, un altre desequilibrat —però més serè i entenedidor— fuig de la realitat construint en la seua ment formes geomètriques, edificis, carrers i places senceres; en aquests espais perfectes es troba amb el seu fill mort. En “Silvana”, una dona separada des de fa tres anys voldria que el seu ex marit tornés a estimar-la en un relat marcat per la resignació i l'amargor. “L'estudiant” i “Un dissabte” són més digeribles, potser pel punt d'obscuritat. La pretesa sàtira d'“Els crítics” queda superficial: si tots foren tan frívols, vanitosos i capbuits, els autors dormirien més tranquils.

Independentment que el llibre siga considerat un recull de narracions curtes o una novel·la —que tampoc no té massa importància— l'obra resulta irregular i, en alguns moments, avorrida: de vegades es creen expectatives que no s'acompleixen, el sentit d'algunes històries es dilueix en un final excessivament obert i les vides retratades, infelices i deslluïdes, cobreixen el text d'una patina gris uniforme.

Arantxa Bea

“Mi tío Freud”

Hélène Cixous, ganadora del premio Medicis por *Dedans* (1969), fundadora del primer Doctorado de Estudios Femeninos en París VIII, nos libra sus pasiones y sus angustias, provocadas por la figura paterna, a través del libro *Oro. Las cartas de mi padre*. Un relato autobiográfico, entre ficción y realidad.

ORO. LAS CARTAS DE MI PADRE

HÉLÈNE CIXOUS

EDICIÓ BILINGÜE/TRADUCCIÓ DE M.º ISABEL CORBÍ SÁEZ

I MARIBEL PEÑALVER VICEA.

COL·L. "MONOGRAFÍAS". 239 PÀGS.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT D'ALACANT, 2004

Hélène Cixous, escritora franco-argentina, nació en Orán (Argelia, 1937). Su obra literaria es muy variada: ensayos, ficción, teatro y relatos. La “antifijación” del estilo retórico originó un trabajo denso y mundialmente reconocido en la escena literaria actual, ya que la prosa “deconstructora”, en la línea de J. Derrida, rompe con las normas de la escritura tradicional y logocéntrica. La polisemia, los numerosos neologismos, la incoherencia sintáctica (ausencia de comas, puntos, guiones, etc.), provoca una fluidez de palabras y puede crear una sensación laberíntica en la lectura. *Oro. Las cartas de mi padre* es un relato entre ficción y realidad, lleno de huellas autobiográficas donde la perplejidad de la temprana muerte paterna y el dolor provocado por la desaparición del ser querido —casi desconocido—,

se transforma en reflexiones a la vez poéticas, filosóficas, intelectuales y, sobretudo, personales. En 1948, Hélène Cixous con 11 años, tiene probablemente su primer contacto con el universo de Hades cuando su padre muere a causa de una tuberculosis, ironía del destino para un médico especializado en las enfermedades pulmonares. Desde aquel irrevocable suceso, la narradora no dejará de pensar en la herencia que le dejó: el misterio de su pensamiento, de su (la) vida y de su (la) muerte. Esa ausencia de presencia, de realidad, hizo que surgiera el “padre interior”, el fantasma de Edipo. Casi 40 años después del suceso, su hermano (a quien dedicó el libro) le entrega una caja llena de cartas que envió su padre desde Orán hasta París. Cartas de “fiancé”, todas destinadas a la madre de Hélène Cixous (la novia del pasado-la viuda del presente-la mujer de siempre). “Te escribo todos los días, en primer lugar para construir un puente de papel entre el puerto de Orán y la ciudad de París...”. A partir de aquel instante, la narradora se situará entre la posible desaparición del “padre interior” y las tremendas ganas de conocer por fin a su padre, Georges Cixous.

Oro. Las cartas de mi padre contiene, sin duda alguna, una gran riqueza poética,

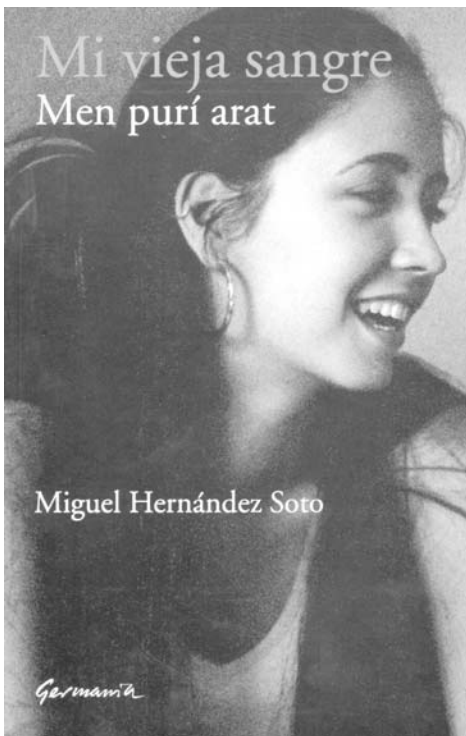
de palabras y de pensamiento (tanto filosóficos como intelectuales). En contrapartida, el discurso muy autobiográfico puede llegar a crear una distancia notable entre lector y relato, haciendo que sobreviva únicamente la parte narrativa. La soledad —implícitamente expresada— bloquea, quizás, el interés o el acceso a la propia historia. En fin, una especie de “autoproyección”: del sujeto al objeto, seguido del objeto al sujeto. Cabe recordar el excelente y complicado trabajo de traducción por parte de Maria Isabel Corbi Sáez y de Maribel Peñalver Vicea. Un trabajo que incluye una edición bilingüe, publicada por la Universitat d’Alacant.

Jerome Biard

La posguerra española desde la óptica gitana

La voz de una joven de procedencia gitana nos narra las peripecias por las que pasaron sus antepasados desde poco antes de la Guerra Civil hasta prácticamente nuestros días. El autor nos presenta una historia de desarraigo y sentimientos encontrados.

MI VIEJA SANGRE. MEN PURÍ ARAT

MIGUEL HERNÁNDEZ SOTO

165 PÁGS.

EDITORIAL GERMANIA, ALZIRA, 2004

Mi vieja sangre nos cuenta en primera persona la historia de una familia gitana retrocediendo hasta los bisabuelos y acabando en nuestros días. El narrador nos conduce desde Guadix (Granada) pocos años antes del estallido de la Guerra Civil, la posguerra española y la transición hasta nuestro días para explicarnos las vicisitudes y la situación que atraviesan una familia gitana que decidieron hacerse cristianos e integrarse en la sociedad paya.

Miguel Hernández Soto nos cuenta con un lenguaje sencillo las dificultades, el hambre, la incertidumbre y las peculiaridades de una familia que pierde sus raíces en aras de una mejora social. Sus penalidades nos ofrecen al mismo tiempo un retrato muy acerado de la posguerra española, y nos describen con exactitud la difícil situación econó-

mica y la lucha por salir adelante en la España de aquellos años. Al mismo tiempo el autor profundiza y reflexiona sobre el condicionante de ser gitano, el desarraigo, la sensación de no pertenecer a una comunidad determinada, el desconcierto que esta situación genera en el fondo para el desarrollo de la personalidad. El autor utiliza un lenguaje directo y aborda la historia desde el punto de vista del testimonio personal de uno de los miembros más jóvenes de la familia gitana.

Precisamente al final del libro descubrimos que la narradora es hija de gitano y una mujer de orígenes hebreos con lo que la reflexión nos conduce a una exaltación de los valores intrínsecos del mestizaje. El autor parece pretender también con esta historia la importancia de asumir lo que uno es, el lugar del que viene, la aceptación de uno mismo para que no se produzca el rechazo de los otros.

En conjunto, *Mi vieja sangre* tiene un valor testimonial unido al de crónica social de una época y añade un punto de vista, hasta ahora poco conocido en España, que es el de una parte de la comunidad gitana que quiso integrarse en la vida social intentando olvidar su propia idiosincrasia. Son muy curiosas las descripciones sobre como se hacían

viviendas familiares en las cuevas de Guadix.

El libro incluye un prólogo de Yolanda Soler Onís que nos sitúa la historia en su contexto, junto con unas notas aclaratorias del autor. Al final de este singular trabajo hay también un glosario de términos en caló a través del cual comprobamos con curiosidad como algunos de estos vocablos se han incorporado al uso del castellano: camelar, chorar, bujarrón...

Una lectura interesante, porque nos aporta un punto de vista novedoso sobre la comunidad gitana. El texto se lee sin dificultad, incluye frases en caló fácilmente comprensibles, y en todo momento el lector tiene la sensación de que está enfrentándose al testimonio de alguien que transmite los recuerdos de una persona mayor, para hacerle partícipe de un legado cultural. Sin duda alguna, *Mi vieja sangre* es toda una reflexión sobre la importancia de olvidar prejuicios, aceptar el pasado, la procedencia y las raíces del lugar y la familia a la que se pertenece. Un libro de valor testimonial, lleno de curiosidades.

Lourdes Rubio

L'aprenent de fàbula

En *País de Faula*, Dario Fo (San Giano, Itàlia, 1926) conta els seus primers anys de vida, des del 1926 fins al final de la Segona Guerra Mundial. El Nobel de Literatura va nèixer en una estació de tren quasi oblidada de la província de Varese, a prop de la frontera amb Suïssa, i va créixer convençut que Déu viu i mana en la companyia de trens estatals...

PAÍS DE FAULA

DARIO FO

TRADUCCIÓ D'ENRIC BALLESTER I ENRIC SALOM

COL·L. "L'ECLÈTICA", 11. 230 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

...I no només això, també creia que, a l'altre costat de la frontera, al país transalpí, les teulades de les cases eren de xocolata. I és que la imatge de la infantesa que transmet *País de Faula* és idíl·lica. A pesar que en els primers anys de vida de Fo, Europa —i especialment Itàlia amb l'adveniment del feixisme— viu moments dolorosos, als ulls de l'infant, però, la lletjor pot tenir un revés, fins i tot, divertit. Amb el pas del temps, els ulls del Fo adult no perdran ni un àpex d'enjogament, perquè s'hauran instal·lat en un etern "paradís de la infantesa" i perquè el joc i el riure és consubstancial a la vida i a l'obra d'aquest dramaturg, actor, bufó, provocador, compromés... guardonat amb el Nobel de Literatura l'any 1997 i que, amb aquesta primera novel·la —que també es pot llegir com una divertida biografia—, ens descobreix un narrador extraordinari i una obra deliciosa. "La ironia —diu en una entrevista publicada recentment— és la màxima expressió de la intel·ligència, és una expressió de llibertat, i també significa autocrítica". En *País de Faula*, però, Dario Fo no conta la història del Fo escriptor i actor, tot i que hi podem descobrir bona part de les raons que

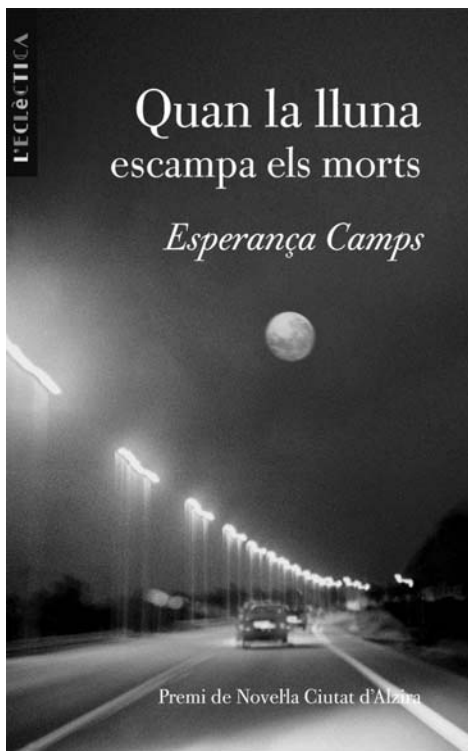
expliquen tota una vida consagrada al teatre i a la creació. Hi trobarem, doncs, el Fo xiquet que intentava pintar tot allò que veia —especialment els personatges estrambòtics i tendres que poblen la seua família— i el Fo que s’emmiralla amb les històries gairebé mítiques i surrealistes que narren els bufadors de vidre de PortoValtravaglia, el poble italià petit i fronterer, on va transcòrrer la seua infantesa. Un altre gran mestre de la fabulació fou l’avi Bistrín, un agricultor amb una formació autodidacta immensa sobre qüestions agràries que, a més, posseïa el dot de la narració espontània, de vegades desficaciada i sempre divertida i que, quan anava amb el carro a vendre les hortalisses, les agitava per l’aire transformant-les en personatges. Perquè si hi ha alguna cosa que importe vertaderament al Fo xiquet i adolescent, a més de la pintura, és la narració d’històries: “En aquell moment jo estava assistint a un autèntic Màster de Joglars, on aprenia tècniques i formes, les més diverses, de l’art de contar faules”. De manera que, els fabulistes de Porto Valtravaglia —declara Fo—, amb el seu llenguatge i les seues històries, van marcar d’una manera inedebleble les seues opcions futures i el mode de jutjar fets i personatges imaginaris i reals. Així és com aquest home de teatre, una de les referències més destacades de la dramaturgia internacional, va adquirir les tècniques de contar: “certes claus grotesques de les quals em servia per capgirar la forma original de les situacions narrades” —l’anomenada paròdia de través—, però també les paradoxes bàsiques, les de la tradició històrica antiga (...) cada vegada descobrec, no sense una agradable satisfacció, que en els textos que són testimonis dels nostres orígens més remots, estan les arrels de cada

història que he après dels meus contahistòries. Històries que mai no han estat calcades literalment, sinó traslladades al nostre temps amb actualitzacions increïbles d’una modernitat ben bé impressionant”. Però el deute més gran que Fo reconeix cap a aquests mestres de Porto Valtravaglia, un poble que es distingia de tots els altres perquè hi havia els millors fabuladors d’Itàlia, és el llenguatge, els matisos d’un llombard estrafalori que s’havia enriquit amb les aportacions lèxiques de les diverses llengües de la gran quantitat d’estrangers que acudien a treballar el vidre i entre tots, en pocs anys, van gestar un idioma únic al món: “Jo vaig aprendre així l’estructura del dialecte original, que és una cosa diferent de parlar simplement dialecte; vaig assimilar sobretot l’estructura d’una llengua primigènica, íntegra, que et permet a cada moment inventar expressions amb total llibertat (...) “Sols més tard, quan ja havia adquirit una notable experiència sobre l’escenari, vaig comprendre que allò de “contar faules” va ser el trampolí que em va llançar a expressar-me en forma epicopopular”. No debades, explica Fo en l’entrevista que comentàvem adés “la infantesa també és la llengua amb què ens han criat, la llengua amb què ens han contat les primeres rondalles, històries, faules, seguint un ritual ancestral”. A més, la decisió de parlar, de i des de la infantesa, respon a la voluntat de narrar els fets, personals i històrics, que van marcar la seua vocació pel teatre, perquè com adverteix Fo al pròleg, tot citant Bruno Bettelheim: “N’hi ha prou que em doneu els set primers anys de la vida d’un home, allí hi és tot, la resta quedeu-vos-la”.

Alicia Toledo

Enllà de La Coma

Aquesta és la segona novel·la d'una autora que ha publicat en un temps breu dos llibres ben distints, fruit tots dos d'una maduresa i d'una qualitat literàries que no són el pa de cada dia. Molts lectors reconeixeran en aquesta obra una escriptora coratjosa i de talent.

QUAN LA LLUNA ESCAMPA ELS MORTS

ESPERANÇA CAMPS

PREMI DE NOVEL·LA CIUTAT D'ALZIRA

COL·L. "L'ECLÈCTICA", 115, 185 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2005

A penes un any després d'haver donat a conèixer la seua primera novel·la, *Enllà de la mar* —una història on el present mira cap al passat per tal de sobreviure en un futur— Esperança Camps s'ha embarcat en un llibre capaç de seduir els lectors —presos per sorpresa— amb la força, la dedicació i la valentia que ella hi posa, un còctel que, de passada, li ha suposat el Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira 2004.

Ningú podia haver contat millor aquesta història que novel·la la vida d'uns perdedors, de persones que viuen un present infecte, el qual eludeixen a base d'una dosi forta diària de projectes, ineludiblement frustrats per l'entorn on han nascut: el pitjor dels suburbis. Escenificada en el dia a dia gris d'uns joves marginats i les seues famílies, residents tots al barri valencià de La Coma, els personatges que sotsobren per

aquest *relat-tempesta* són una galeria de somniadors. Són un grup il·lusionat per sortir del seu entorn i construir una altra vida i lluiten per tal d'aconseguir-ho, a pesar de sospitar que no hi ha lloc possible per als plans que han fet quan hom ve d'un món de runa, humitats i fang, on fins i tot les estacions de l'any són invisibles: “sempre és hivern a La Coma”.

Si bé no era la seua intenció inicial, com diu l'autora, La Coma —barri “invisible i invivable”, envoltat d'urbanitzacions de luxe— ha pres les regnes d'aquesta aventura narrativa per esdevenir-hi el protagonista de fons sempre present. En un ambient, doncs, banyat d'un realisme que posa la carn de gallina, aquest és un llibre d'històries palpables, de vides truncades, de *loosers* com el Tom, un veí del barri que quan li toca un pessic a la loteria torna a perdre-ho tot perquè s'entesta en obrir-hi un bar amb “classe”. A ells, doncs, que voldrien saber parlar i expressar-se millor per poder salvar-se, l'escriptora els presta el llenguatge i un bri d'esperança.

Si en la seua primera novel·la, *Enllà de la mar*, el motor va ser una frase anotada durant una classe a la facultat, ara, allò que ha desencadenat el llibre —diu l'escriptora i periodista— ha estat un teletip d'agència sobre un accident

de trànsit mortal. Enmig de la carretera, doncs, i amb la llum d'una lluna grossa sobre el daurat dels llençols artificials que cobreixen els cadàvers, s'obre amb decisió el llibre: “Un osset. Un osset de peluix blau esventrat i oblidat sobre l'asfalt. L'agent Ramírez es mou nerviós. El jupetí fluorescent l'aclapara i li coarta els moviments”.

Si bé sucumbir a aquest llibre de lectura sense alè és un plaer, no amagarem pas que es tracta d'una història dura, d'aquelles que toquen la fibra i fan mal. La realitat capritxosa i punyent cap a la qual Esperança Camps ens dirigeix la mirada en *Quan la lluna escampa els morts* no ens pot deixar indiferents, ben al contrari, ens obre els ulls davant de l'atzar, de l'estigma indeleble: tot depèn d'haver nascut a un costat o altre de la pista d'Ademús.

Lourdes Toledo

Un Tirant doble i sense gel

El Tirant per partida doble: els textos originals de la primera edició i la primera traducció al castellà, dos volums d'acurada edició amb un formidable aparell crític que ens permet comprendre el sistema de reutilització creativa de l'autor.

TIRANT LO BLANCH

JOANOT MARTORELL

TEXT ORIGINAL, VALÈNCIA, 1490

EDICIÓ I NOTES D'ALBERT HAUF, 1658 PÀGS.

EDITORIAL TIRANT LO BLANCH, VALÈNCIA, 2005

TIRANTE EL BLANCO

JOANOT MARTORELL

TRADUCCIÓ CASTELLANA, VALLADOLID, 1511

EDICIÓ I NOTES DE VICENT J. ESCARTÍ, 1067 PÀGS.

EDITORIAL TIRANT LO BLANCH, VALÈNCIA, 2005

¿Hem de tenir un llibre sacralitzat, a imatge de la *Divina Commedia* o el *Quijote*, per a poder anar pel món amb la cara ben alta? Sembla que sí. I posats a triar, el *Tirant* és plausible, però té un defecte: es troba molt lluny, culturalment, de nosaltres. És el que passa amb els textos esmentats, “clàssics” que pretenem de lectura universal malgrat llurs enormes dificultats. ¿És comprensible per al lector actual el text original del *Tirant*, complex, llarg i profundament medieval, sense contínues explicacions lingüístiques i històriques? O ens hem de conformar en donar-lo a conèixer —sobretot al jovent— en versions escurçades, modernitzades i adaptades? Probablement, no tenim més remei que seguir totes dues vies.

Aquest nou *Tirant*, colossal, aposta per la primera, i s’adreça per tant a un lector iniciat: segueix el primer text editat (València, 1490) i s’acompanya de la traducció castellana (Valladolid, 1511), *Tirante el Blanco*, tots dos amb les formes ortogràfiques originals, amb densos estudis previs, abundància de notes, exhaustives bibliografies i índex, i un notable esforç d’acostament visual, a base d’il·lustracions relacionades i la reproducció de les portades d’edicions, traduccions, versions i adaptacions de la novel·la.

Escartí, al pròleg del text castellà, descriu l’itinerari del *Tirant*, des del seu èxit inicial en català, la seua ràpida caiguda en l’oblit —la segona edició és la darrera (Barcelona, 1497)—, fins a la seua recuperació, ja arqueològica, al s. XIX; així com la seua

difusió internacional al s. XVI, en gran part en base a l’edició castellana.

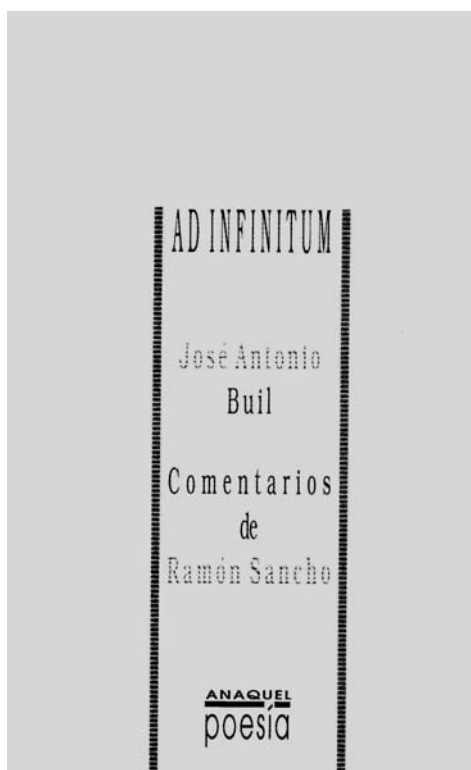
A la seua introducció, Hauf proposa el *Tirant* com a admirable testimoni de la tensió —ja plantejada per Huizinga— entre els diversos i antagònics codis ideològics de la tardor de l’Edat Mitjana, una cultura abocada simultàniament i desmesurada al pecat i a la penitència: d’una banda, el sistema de valors cristià i, d’altra, el cavalleresc (honor, ambició, glòria guerrera) i el gens cast amor cortès, erotisme responsable en bona mesura de l’èxit de la novel·la, aleshores i ara. La inestable síntesi és el cavaller cristià croat; però al *Tirant* guanya la cavalleria: la religió no hi és més que un teló de fons, mecànic, diu Hauf; l’amor també s’hi subordina: la seducció de Carmesina forma part del *cursum honorum*, de la promoció política que és en definitiva la lluita de *Tirant*.

Pel que fa a la qüestió de l’autoria, Hauf rebutja la proposta corelliana, tot hi haver-hi una connexió constatada; però cal tenir en compte la constant còpia medieval; de fet, a les notes intercalades podem seguir el procés compositiu del *Tirant* i l’abast de la cultura literària del seu autor, identificant els nombrosos manlleus i la seua procedència; hi ha molts fragments de Corella, però això no demostra res; de la religiositat de Corella tampoc cabria esperar un text carnal com el nostre. El problema continua insoluble; provisionalment, continuem amb la doble autoria.

Albert Toldrà i Vilardell

Lirisme i anàlisi de l'expressió a dues veus

Aquest llibre és un exercici molt poc habitual de poesia, inspirada en imatges mitològiques de deesses i en la recurrència del mar, en què Juan Antonio Buil expressa els dubtes que acompanyen la vida. Ramón Sancho afegeix els comentaris a cada poema.

AD INFINITUM

JOSÉ ANTONIO BUIL

COL·L. "ANAQUEL / POESÍA", 73

64 PÀGS

EDITORIAL AGUACLARA, ALACANT, 2005

Quan obrim aquest llibre ens trobarem davant d'un experiment sorprenent, que consisteix a publicar conjuntament —en una primera edició— els versos de un poeta i unes línies explicatives al voltant de cada poema. Però no es tracta de referències crítiques sobre l'estil, o que situen l'obra global del poeta, sinó que cada poema té adscrit un comentari específic, una anàlisi interpretativa sobre com s'origina. El tàndem d'autors del present llibre és el que formen José Antonio Buil com a versificador i Ramón Sancho, que amb els seus comentaris crea una visió referida a la Deessa blanca com a origen i guia de la vida.

Tots dos responsables tenen una formació i un exercici professional en el camp de la medicina. Aquest és un detall destacable i benvingut, perquè cal celebrar l'infidelitat a les especiali-

tats, i perquè l'expressió d'impulsos literaris com a intents de fixació dels sentiments que dia a dia ens acompanyen és prèvia a l'expedició de carnets de gremi. Així, aquest és el cinqué poemari de Buil, que es pren aquesta tasca com una indagació útil per a dialogar amb la pròpia experiència vital i per provar d'assumir les inexactituds que hi constatem. Però, a més a més, Sancho també ha compaginat la dedicació a la neuropsiquiatria amb l'impuls artístic esmerçat en la creació d'una obra pictòrica. I la presència constant d'interpretacions en clau mítica s'explica, segons informa el llibre, per: "La influencia de corrientes de pensamiento de mediados del siglo pasado, enraizadas en las teorías del inconsciente colectivo y el psicoanálisis, influyeron en el interés de este autor por los mitos y otros aspectos antropológicos de las culturas ancestrales de la humanidad". De fet Sancho empra les tesis de Robert Graves sobre la Deessa Blanca, que a través del temps cova la inspiració poètica.

A banda d'aquest gust per l'Antiguitat i les seues imatges, Buil encapçala el llibre amb una citació del *Tractatus* de Wittgenstein, que ens enfronta amb el problema indefugible de buscar un sentit a la realitat que vivim. Els seus poemes remetent a un lirisme més aviat

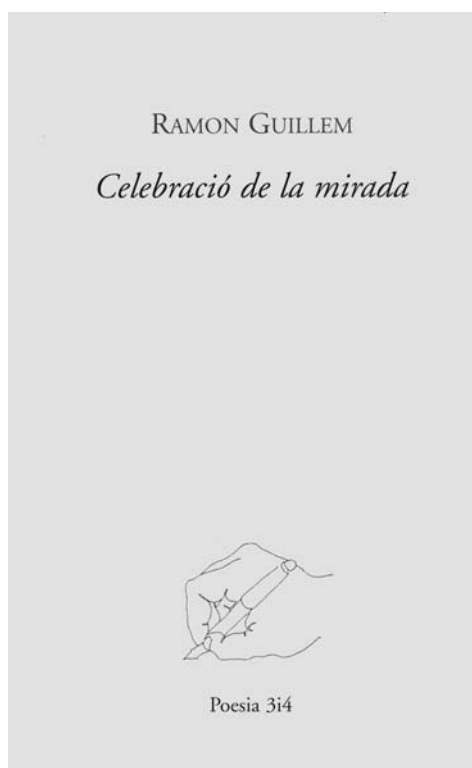
clàssic, amb imatges ben construïdes mitjançant una varietat i precisió de vocabulari que escolen la il·luminació i la carnalitat d'escenes suggeridores. Però en alguns moments pot fer-se complicat al lector extraure mostres de vitalitat del seu llenguatge, potser també perquè entre el poema i la interpretació "oficial" qui s'acosta curiós puga trobar-se massa apartat del protagonisme, de filtrar els sentiments plasmats per la seua pròpia experiència. Em sembla, doncs que el principal punt feble del llibre és esdevenir un exercici formal inconnex. Alguns moments ens rescaten d'aquesta sensació, com ara "A mi espalda" o "Ahora" en què el poeta ens mostra un accés més senzill i directe a les dèries vitals. En qualsevol cas, un exercici conjunt d'erudició curiós i gens habitual.

Eduard Ramírez

La llum, la certesa

Als vint anys justos de la seua estrena com a poeta en català amb *D'on gran desig s'engendra*, Ramon Guillem (Catarroja 1959) ens acaba de lliurar el seu novè poemari, obra que es complementa amb un dietari, un llibre de narracions i una novel·la.

CELEBRACIÓ DE LA MIRADA

RAMON GUILLEM

PREMI VICENT ANDRÉS ESTELLÉS DE POESIA 2004

COL·L. "POESIA 3 I 4", 121. 52 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2005

Ens trobem davant un autor prolífic, multipremiat i publicat per les editorials més prestigioses del país i reconegut com una de les veues més representatives del panorama poètic dels anys vuitantes ençà. Un passeig tranquil, amb els ulls ben oberts, pels camins d'aquest bosc no decebrà el lector expectant ni el novell, pel que el llibre conté d'acumulació i de salt endavant, exigències ineludibles davant una obra ja madura. Perquè si d'una banda Ramon Guillem ens hi ofereix els guanys més sòlids de l'ofici (el finíssim tacte amb la paraula, el decurs reflexiu de la dicció, una imatgeria lluminosa, per exemple), de l'altra hi constatem l'essencialització de l'aparat retòric, sempre d'agrair, i un to més vitalista que es decanta cap a referents fàcilment reconeixibles amb la mirada oberta i agraïda.

És la mirada, l'acció de mirar que dirien els diccionaris, motiu recurrent en la poesia de tots els temps i d'arreu, en efecte, i amb ella, des dels trobadors almenys, s'inicia el moviment per al coneixement de l'altre, el moviment de l'amor. Porta major dels sentits, llindar de la sensualitat, hi identifiquem sovint fins l'acte de la reflexió i l'autoconsciència, la mirada interior. Quan de xicotets ens deien que Déu ho veia tot ("fins els més ocults pensaments", i tal volta sense la necessitat humana de mirar), la perspectiva ens omplia d'una raonable inquietud. Al capdavall també el poeta aspira a veure-ho tot, o almenys a mirar-ho, amb voluntat i insistència. En aquest sentit Ramon Guillem s'ancora en la sòlida tradició de la mirada amb un doble moviment, cap a dins i cap a fora, atent a escriure els infinits lligams entre els dos pols aparents de la realitat, el lloc on es troben, el poema. I ho fa celebrant (títol de reminiscències —més atzaroses que buscades?— cinquantistes: *El vuelo de la celebración*, de Claudio Rodríguez, una mirada a vol d'ocell) la mirada i tot el que la mirada obre al poeta, la natura i el cos de l'amada a plena llum. Ens trobem així amb 33 poemes que tenen com a tema central la celebració de l'amor, la plenitud i l'alegre

trasbalsament dels sentits que no perden mai l'equilibri, el punt exacte de llum que trenen les paraules, i el seu recurs predilecte, fonamentador de l'atmosfera poètica, no podia ser altre que el de la sinestèsia, ja anunciada al primer poema ("No escolteu la veu fonda / de la mirada?"), i mantinguda amb notables efectes durant tot el trajecte. La mirada celebratòria de Guillem s'emparenta, així, amb la que proclamava fa uns dies un altre poeta, en Jordi Sarsanedas: "Proclamo el goig i l'alegria de mirar".

Partint de la desconfiança —tan propi de l'ofici aquest lament constant del poeta, per molt que puga semblar paradoxal— envers els mots, l'autor embasta amb precisió els dos objectius del seu mirar, amb versos plens de llum: "l'alba / de la pell insòlita", "bosc / de fèrtil tacte", "malucs de l'aigua", "Esplet de llum, / cos inabastable", "l'aigua del cos". Heus ací uns quants exemples d'un poemari que ofrena llum, certesa i ganes de viure a mans plenes.

Manel Rodríguez-Castelló

Ciutats que ja heu visitat

Recull de poemes dividit en tres parts que es corresponen amb altres tantes ciutats que hi exerceixen de motor de la creació: Sevilla, Lisboa i Boston, respectivament. Un recurs massa rebregat i, potser, exhaurit; si més no quan no s'hi aporta res de nou.

CIUTATS DEL VERS

VICENÇ LLORCA

PREMI DE POESIA "BENVINGUT OLIVER" 2004

COL·L. "POESIA", 5

73 PÀGS.

PERIFÈRIC EDICIONS, CATARROJA, 2005

El viatge com a motor de la creació. Les ciutats visitades, viscudes, com a motiu poètic, com un lloc on trobar, com va escriure el poeta, aquella part de nosaltres que no sabíem que existia. El recurs, lluny d'ésser nou, ha estat conreat en infinitat d'ocasions al llarg de la història de la literatura. I ara és també l'eix central de *Ciutats del vers*, un poemari amb què Vicenç Llorca va guanyar la passada edició del Premi de Poesia "Benvingut Oliver" de Catarroja. En concret, tres ciutats que trobarem en les tres parts en què es divideix l'obra: Sevilla, Lisboa i Boston.

En "El vers de la memòria", dedicada a Sevilla, no és el poeta qui convoca a la ciutat amb els seus versos, sinó al contrari, ja que "som només l'estrany vers / de la memòria d'una ciutat". Per a Llorca, Sevilla són també els murs de pedra amarats de tot un aiguabarreig

de cultures i de religions que hi han deixat el seu sediment, murs que resten necessàriament en silenci a l'espera de ser dits en veu alta, “paraules en silenci / que ens cal pronunciar”.

La segona part, “Sol d'aigua”, està dedicada a Lisboa, la ciutat abocada a l'estuari, d'aire líquid i d'hores lentes. I, sobretot, la ciutat de Pessoa, que hi és “arreu / i enlloc”. De fet, un dels poemes més llargs del recull li està dedicat, “Ortografia del jo”, uns versos que proven de poetitzar la famosa —i recurrent— *invenció* dels heterònims: “Pessoa / incorpora gent a l'ortografia, / escriu dinamitat, / ferit de jo / fins al punt on bastir i devastar / és la mateixa cosa”. I, amb Pessoa, tots els tòpics lisboetes hi apareixen puntualment recollits: el fado, la *saudade*, els tramvies, l'estuari i l'amplíssima Praça do Comércio que s'hi obre, el barri del Chiado, el de la Baixa, el Bairro Alto, l'Elevador de Santa Justa —Lisboa per a turistes—, el *Tajo* —una paraula amb tradició en català com a *Teix*—, etc.

La part dedicada a Boston —“Arbres que reposen”— és, potser, la que menys presència de la ciutat en qüestió té i, per contra, la més interessant pel que fa als temes i al tractament d'aquests. Destaca, per exemple, “But let us begin”, inspirat en la figura de Kennedy: una reflexió al

voltant de la història del segle XX, de la dignitat de l'Home marcada pels morts de les dues Grans Guerres, per la imatge de devastació de ciutats senceres; i, tanmateix, l'esperança i la consciència que “som a la partida i hem de guanyar / la pau, potser no avui / ni tan sols demà / *but let us begin*”.

En general, però, les ciutats d'aquest viatge no deixen petja, i el viatger —el lector— n'ix igual que hi havia entrat, sense amarrar-se'n, sense haver-les pogut escoltar. Versos que no commouen, i que deixen una terrible —i ja habitual— sensació de *déjà vu*. La sensació d'estar malbaratant els teus viatges visitant, una vegada i una altra, els mateixos llocs.

Pere Calonge

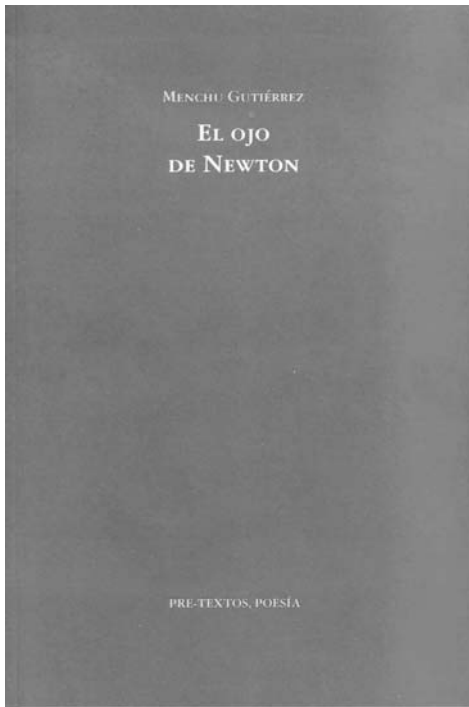

Dibuix de Joaquín
Torres García

La otra realidad

Sobre el dolor y la locura escribe Menchu Gutiérrez en un libro que rompe los límites de los géneros: un largo fragmento en prosa, otro en verso y “El prólogo” final componen una compleja e inquietante alegoría del sentido de la vista, que lo es también de la vida, la muerte y la escritura.

EL OJO DE NEWTON

MENCHU GUTIÉRREZ

COL·L. "POESÍA", 725

---

155 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2005

De pocos libros puede decirse tan poco que lo describa o que sirva de orientación para quien no lo conozca. Alguien ha dicho que los de la poeta, narradora y traductora Menchu Gutiérrez (Madrid, 1957) “se leen a tientas, como quien se mueve a oscuras por una casa que no conoce”. Es necesario tantear cada palabra para acceder al secreto que estas páginas encierran. Una imagen, la de un nuevo ojo en la frente que ilumina, se prolonga en una alegoría y se transforma en cada frase: aquí, ceguera y lucidez no son opuestos; Invisible, Opaco, Translúcido y Transparente son compatibles, son categorías de este nuevo y extraño universo, son también los custodios de las cuatro esquinas del cementerio, donde yace el cuerpo de la madre muerta.

Leer *El ojo de Newton* es adentrarse en

otro mundo, o adoptar una manera turbadora y lacerante de existir en éste. Es un espacio de visiones, donde los colores son más que sensaciones, más que significados. No es un cosmos alucinado, posee un orden, unos límites precisos, y comparte con lo conocido el dolor, la muerte, la locura.

Leer *El ojo de Newton* es abrir una puerta hacia adentro, entrar, cerrar de nuevo, y permanecer en la hondura hasta reconocer cada víscera, cada llaga, hasta que la herida cicatrice. Hasta que la cicatriz se difumine con el tiempo, la repetición y el aprendizaje.

El acceso a *El ojo de Newton* no es sencillo, nos resistimos. Y eso que la autora nos va empujando con parsimonia y constancia hacia la lucidez. Se coloca un ojo en la frente —el ojo de Newton— que proyecta un haz dorado, un ojo con voluntad propia —“Lo froto con los dedos y lo limpio de legañas (...) Es como tocar a un animal que nos infunde miedo y del que queremos hacernos amigos”—, un ojo que poco tiene que ver con los otros heredados —heredados de la madre, sabremos más adelante, una madre enferma que remienda la tela del mundo, una madre verde que odia el rojo y el azul y sobre todo su unión, su alianza. Tampoco le gusta el amarillo, del cual siempre receló.

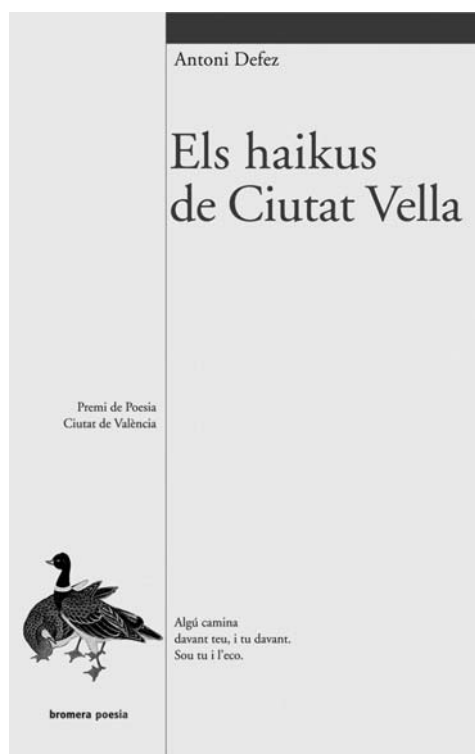
El ojo de Newton distingue lo que no puede verse con los ojos heredados. No salva, pero ayuda cuando acecha la desesperación. Los ojos heredados perciben la realidad. *El ojo de Newton*, también. La otra realidad.

Arantxa Bea

Urbanismes del vers

Utilitzant una forma minimalista, Antoni Defez recrea en aquest llibre, guardonat amb el Premi de Poesia Ciutat de València 2003, la història i el present atemporal d'una ciutat des d'un punt de vista que no té por d'observar amb la mateixa cura les excrescències i les brillantor. Paraula en el temps i també en el no-temps.

Antoni Defez i Martín (València, 1958) és especialista en Teoria del Coneixement, Metafísica, Ontologia i concretament en l'obra de Wittgenstein, a qui ha dedicat part de la seua obra assagística. Pel que fa a la seua obra poètica, fou antologat durant els anys vuitanta a reculls com *Brossa Nova* (1981), *L'espai del vers jove* (València, 1985) i *Homenatge dels escriptors al Professor Sanchis Guarnier* (València, 1986). Més recentment, ha estat guardonat amb el XX Premi Manuel Rodríguez Martínez, Ciutat d'Alcoi 2003, pel llibre *Pas insomne*; el XXVII Premi Joan Teixidor, Ciutat d'Olot 2003, per *Com dels ocells, emana del món la calor*; i el XXI Premi de Poesia Ciutat de València 2003 per aquest *Els haikus de Ciutat Vella*.

La forma estròfica de l'haiku es va difondre des d'Orient als diferents dominis lingüístics occidentals arreplantant-hi amb major o menor fortuna i

---

ELS HAIKUS DE CIUTAT VELLA

ANTONI DEFEZ

XXI PREMI DE POESIA CIUTAT DE VALÈNCIA

COL·L. "BROMERA POESIA", 63

---

69 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2005

transmetent-se, ja després, com un recurs abraçat per la pròpia tradició. Formes com els haikus i les tankes han gaudit de continuïtat fins al present en les llengües europees.

La concentració que implica treballar amb aquesta breu disposició de síl·labes dirigeix l'escriptor a paisatges propers a l'aforisme o la màxima filosòfica. Des del seu naixement, la naturalesa de l'haiku és vinculada a les doctrines de pensament orientals. Per altra banda, alguns especialistes han definit l'haiku com la màxima expressió del que està passant aquí i en aquest moment, una emoció concentrada en tot el que té d'elemental.

Antoni Defez troba en l'haiku un ampli terreny entre el lirisme i el pensament en el que es disposa a edificar-hi una ciutat, una València real i imaginada a la vegada, construïda amb materials sensibles: la subjectivitat del ciutadà que dibuixa un mapa de la seua educació sentimental mentre recorre els carrers i al mateix temps els recorda. Aquest, el seu tercer llibre de poemes, és rel·ligat amb la seua obra poètica anterior. Així, diu un dels haikus de la tercera i última secció: "Calitja a la pell. / Com dels ocells, emana/ del món la calor."

Els versos d'Antoni Defez aixequen un paisatge, una fotografia de moments de

la Història capturats en unes coordenades espacials i temporals ben definides. Noms i cognoms que no porten a engany: el Túria, pont de la Trinitat, plaça de Sant Vicent Ferrer, torres que foren presons ("Creixen les torres/ on dormirien deserts/ tants empresonats").

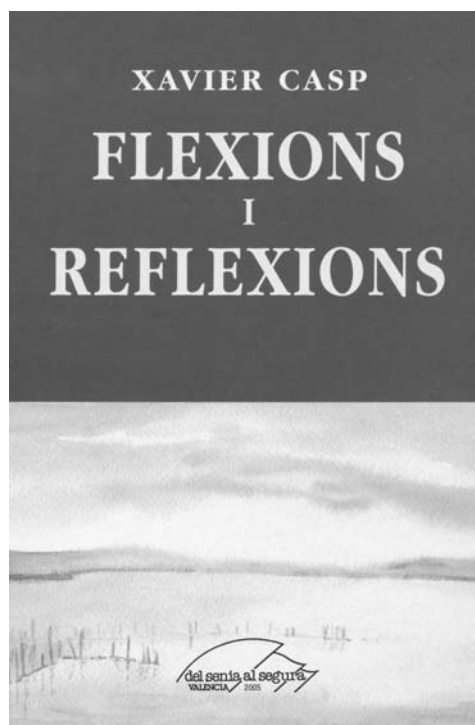
A més de la geografia urbana, també la geografia mental dels habitants respon a un model precís: "*Mu* diu buidor,/ silenci, l'impensable; / *ma* diu aigua", on *mu* i *ma* són relíquies morisques. Tots aquests detalls personals i intransferibles no impedeixen, no obstant, que aquesta ciutat pugui ser també qualsevol ciutat: "Un carrer estret/ a l'esquerra amb ombres. / Pixats, geranis...".

Anton Not

Máximas póstumas

Flexions i reflexions es un libro póstumo del poeta Xavier Casp compuesto por casi dos centenares de pensamientos breves en prosa que reflejan las preocupaciones literarias y humanas del autor poco antes de su muerte. Cuenta con un prólogo de Vicente Ll. Simó Santonja y unas palabras de despedida del editor Pedro Astillero.

FLEXIONS I REFLEXIONS

XAVIER CASP

107 PÁGS.

EDITORIAL DEL SENIA AL SEGURA, VALÈNCIA, 2005

Nos hallamos ante un libro en prosa de pensamientos breves escritos por el poeta Xavier Casp en los últimos meses de su vida y publicados al poco de su fallecimiento. Se trata, pues, de un libro póstumo en dos sentidos distintos; el del espíritu de su escritura y el de la fecha de publicación.

La concisión de estos pensamientos (algunos tan breves que desembocan en la máxima y el apotegma) se compadece bien con el espíritu del aforismo más propio de otras tradiciones literarias que de la nuestra; aunque aconsejada ya por Cervantes: “Sé breve en tus razonamientos, que ninguno hay gustoso si es largo”, la tradición literaria española abunda más en adherencia retórica que en seca concisión. Autores como José Antonio Marina han tachado, además, al aforismo de falta de seriedad o profundidad, pues lo relevante sólo llegaría con las ramifica-

ciones del pensamiento, con la explicación y argumentación de lo dicho que permiten cerrar el ‘círculo de significado’ abierto por la sentencia aforística. Y, sin embargo, a nuestro juicio el aforismo encuentra en su brevedad necesaria el mejor espacio para la sustancia (“pronto abajo y pronto arriba” en la recomendación de Nietzsche, aquel aforista consumado); pues al escribir “Nunca se nace demasiado tarde”, Martin Walser está expresando con justeza una verdad pertinente y universal en el ámbito de la civilización científica; la de que las ventajas de la técnica ignoradas por nuestros abuelos siempre anuncian las ventajas que ignoraremos nosotros cuando las disfruten nuestros nietos. El aforismo debe implicar y sugerir mucho a partir de muy poco; contra la afirmación de Marina, ha de ser multisignificativo, pero no multiargumentativo; multívoco, pero no multiproposicional; sus diversos sentidos se manifiestan en una dimensión de profundidad vertical, no de amplitud yuxtapuesta. El aforismo no puede en efecto contener una teoría por su brevedad estructural, pero sí puede con ventaja comprimir una luminosa visión del mundo. Como hace el rayo.

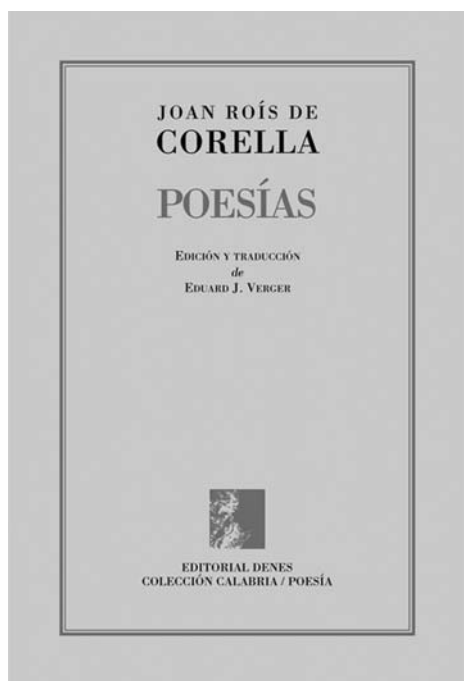
Estos pensamientos me venían a mientes al leer *Flexions i reflexions*, un libro en que los temas y el carácter de la poesía de Xavier Casp (su musicalidad y aparente sencillez, también su

sobriedad), se encuentran ejemplificados con observaciones sentenciosas a partir de la vida cotidiana. Así, el tema del silencio: “Nomes parla be qui ha sabut callar molt»” el tema del sosiego: “No tingues pressa; sempre es pronte”; también el de la religión: “Una flexio importantíssima: agenollar-se. ¡Quant que li costa al cervell!”. Hay aforismos conceptistas como “Reflexionar no es repetir la flexio, sino procurar entendre-la” y distingos críticos a partir del lenguaje cotidiano, como entre jornal y sueldo (103), entre inmenso y grandioso (109), entre espera y esperanza (30): “L’espera respon sempre a motiu i temps. L’esperança, mai”, entre la eficacia y la eficiencia (32): “¿Per qué se multipliquen els eficaços ficant llastre als eficients?” o entre la diferencia y su antónimo: “Lo que no he segut mai es indiferent, porque crec que l’indiferència es un dels pecats valencians més contagiosos”. Algunas de estas máximas manifiestan un aire crepuscular de despedida (45) que se mitiga no obstante merced a la creencia en la vida eterna: “Primer dumenge de Quaresma, vivint a la vora voreta del Regne de Deu”. Queda para otros conjeturar por qué un poeta casi invariable (sólo recordamos un libro de relatos como excepción) eligió para dar cuenta de sus últimos días, los más desnudos, no la forma alusiva de la poesía sino la forma asertórica del pensamiento.

Miguel Catalán

Una necessària edició divulgativa, bilingüe, de les poesies de Corella

Edició divulgativa, bilingüe valencià / castellà (confrontada), de les poesies de Corella, amb una nota preliminar on s'explica que es pretén facilitar l'accés a un ampli públic lector en castellà d'aquest poeta renaixentista i medieval, Joan Roís de Corella, autor poc conegut durant segles.

POESÍAS. JOAN ROÍS DE CORELLA
EDICIÓ I TRADUCCIÓ D'EDUARD J. VERGER
COL·L. "CALABRIA / POESÍA", 55
208 PÀGS.

EDITORIAL DENES, VALENCIA 2004

El professor italià Costanzo di Girolamo pondera la qualitat de l'escriptor i el considera el més gran poeta líric europeu del segle XV. El curador explica la selecció feta de totes les poesies conegudes de Corella, tan profanes com religioses, incloent-hi les parts introductòries narratives en prosa (comprensible al meu parer en el cas de la "Tragèdia" i en el "Triümf de les dones", però no així en el "Raonament de Telamó" i la "Lamentació de Biblis", obres aquestes dues de prosa narrativa) i d'altres l'autoria de les quals se li ha adjudicat de manera encara provisional. Ajusta aspectes encara dubtosos de la biografia de Corella, lamenta la manca d'una versió crítica definitiva de la seua obra —encara hem d'acudir a la recopilació de Miquel Planas de fa més de 50 anys— i exposa els criteris seguits

en la traducció al castellà pel que fa al metre, la sintaxi i el lèxic.

A aquesta nota, segueixen unes referències bibliogràfiques dirigides als interessats en Corella i la literatura catalana medieval. Les 27 composicions, 4 poemes en prosa, 19 en vers i 3 atribuïdes, ocupen la part central del llibre (25-173) i tot seguit hi ha unes notes a les poesies (22 pàgines) amb distinta finalitat. Unes volen aclarir el sentit o l'ambigüitat del text, alusions de tipus mitològic o bíblic i apropar arcaïsmes; altres adverteixen llicències en la traducció, anotacions culturals i conats de discussions filològiques amb la finalitat d'oferir als lectors castellans una lectura de Corella semblant a la que faria un lector català mitjanament avesat.

Al capdavant una obra que, tot i arribar amb un cert retard (7 anys després del 500 aniversari de la mort de Corella), aconsegueix plenament la finalitat esperada: divulgar l'obra de Roís de Corella entre els lectors espanyols de castellà. Per a un lector catalanoparlant mitjanament avesat, la lectura en castellà resulta una mica prosaica, plana i mancada d'aquella força expressiva que ens dona l'original valencià amb els mots aspres i terrossos o la cadència rítmica de la dicció occítana de la retò-

rica corelliana. Però això és una qüestió per a una altra trona, que necessitaria més explicacions i que, en aquestes notes no vé al cas. Vale.

Francesc Collado

b P ..

Gatariencias, gatolatrias y otras gatunadas

Imaginativa, sencilla, sugerente poesía que envuelve como la mirada de un gato y que arranca sonrisas con sus travesuras. Poemas que sin retóricas vanas invitan al gozoso silencio de su lectura.

GATOS

DARÍO JARAMILLO AGUDELO

IL·LUSTRACIONES D'ANDRÉS TRAPIELLO

COL·L. "EL PÁJARO SOLITARIO", 726. 52 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2005

“¿Cómo lograr que la quieta palabra escrita / posea la quietud del gato que duerme, / su fijeza, / (...) su sigilo, / su distancia, / (...) cómo hacer que la palabra me contenga / y yo desaparezca, / hecho silencio, / como se desvanece entre la noche / un gato?”

Si los gatos pudieran escribir, seguramente habría algún “gato Jaramillo” que analizara la psique humana en toda su complejidad, como así lo ha hecho el poeta colombiano en su delicioso librito *Gatos*, publicado este año por la editorial Pre-textos, dentro de la colección “El pájaro solitario”.

Darío Jaramillo Agudelo (1947) es conocido tanto por su obra poética —traducida a varios idiomas—, como por su producción narrativa y sus trabajos como editor y prologuista de varias antologías. Ahora nos sorprende con este conjunto

de poemas, que encarnan de manera fabulosa la naturaleza felina.

La historia está llena de referencias, mitologías y supersticiones, creadas alrededor de esta misteriosa y ambivalente figura, tan amenazadora como seductora, tradicionalmente símbolo de una naturaleza salvaje, desconocida, encarnación de la libertad y la independencia. El gato es el “médium” de todos los deseos y miedos humanos, plasmados por Jaramillo en sus poemas.

Quizás el aspecto más representativo de la naturaleza gatuna sea la pereza, tan envidiada y fácilmente contagiada como bien descrita por el poeta: “Para los gatos todas las horas son / madrugadas. / Las cuatro de la tarde son demasiado temprano / para los gatos. / La alborada. / Pocas cosas le gustan menos a un gato que / despertar. / Si no fuera por las mariposas, los insectos / y las alacenas abiertas, / si no fuera por las noches secretas de los gatos, / la vigilia / —esa madrugada perpetua— / no valdría ni un comino.”

O la astucia y el disimulo: “Un gato me mira: / ni me ha visto ni le intereso. / Un gato pasa a mi lado indiferente: / tiene registrados todos mis detalles, / conoce la velocidad de mis movimientos. / Descubro un gato oculto que me observa: / él regresa al nirvana. / Un gato yace inmóvil bajo el sol en el jardín: / parece

pura pereza, pero en ese preciso / instante / persiste en aprender para la vida. / Estudia el comportamiento de moscas, insectos / y mariposas. / Nunca un gato es lo que parece: las gatariencias / engañan. / Todos somos gatos: las aparieencias engatan.”

O la divinidad: “Unos encarnan a Dios en un gato y profesan / el gateísmo. / Otros creen que cada gato es un Dios y son / gatólatras. / Unos y otros ven un lado de la misma moneda. / Todos ignoran que Dios duerme la siesta / desde toda la eternidad / y que los gatos de esta tierra / son dioses mientras duermen.”

Nieves Avilés

Termòmetre del nostre temps

Rafael Coloma presenta amb *Las fases del mercurio* una mena de termòmetre d'aquest temps confús i mudable en què s'ha convertit aquesta època entre dos segles. Amb un innegable fons irònic i el domini de les metàfores esdevé una mena d'espill de l'escriptor que s'interroga.

LAS FASES DEL MERCURIO
RAFAEL COLOMA

PRÒLEG DE JAIME SILES. COL·L. "POESIA", 8. 104 PÀGS.

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

Aquest poeta, nascut a València el 1945, és llicenciat en Filosofia i ha cursat estudis d'Art i Cinematografia. En el camp de la literatura s'inicià el 1976 amb *Jornada intensiva*, *Fragmentos para Miss Urquarth*, publicat el 1982 i *De la naturaleza del cielo*, del 1985, tots tres volums de narrativa, fet que no deixarà d'impregnar tota la seua creació escrita. A les acaballes dels vuitanta, fa el salt a la poesia, que apareix reunida el 1995 a *La arquitectura de la memoria*, per a seguir el 1997 amb *Los silencios de Jane Austen* (*Premio de la Crítica Valenciana* d'aqueix any). Darrerament ha publicat *Los secretos de la guerra*, poemari on oscil·la entre el poema i la prosa poètica amb un to epigramàtic que hauria fet feliç el mateix Marcial.

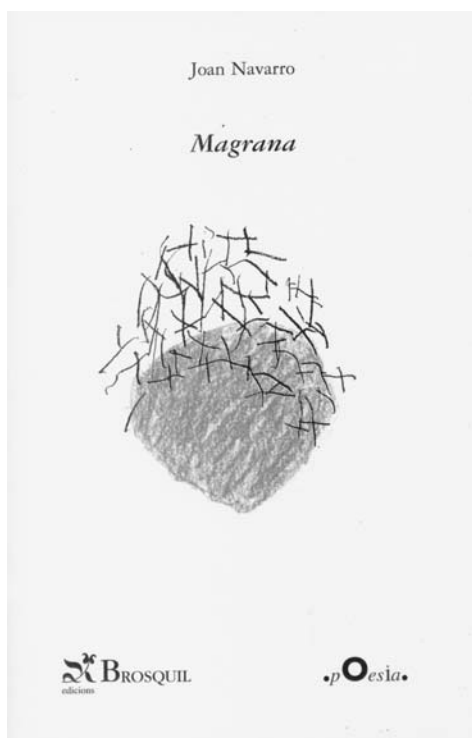
Avui, però, ens ofereix, precedida per un magnífic pròleg de Jaime Siles, *Las fases del mercurio*, una obra on la seua unitat rau justament en la seua diversitat. En la diversitat de punts de vista mitjançant els quals el poeta, l'home perplex i sovint desencantat, alça acta de les acaballes d'un segle i dels principis d'un altre amb un to on l'elegia —una elegia tanmateix falsa on hom no plany el bé perdut— es barreja amb el grotesc, la ironia i la sàtira. On el calfred i el cansament apareixen ací i enllà com estels que guien en la fosca de la nit de la vida l'incert navegant que ens recorda en algun moment el lector-protagonista de tants versos kavafians. No resulta gens descabellada aquesta al·lusió: des de la privilegiada talaia dels seus lúcids seixanta anys, el poeta expressa la seua voluntat de perdurabilitat mitjançant aquesta mena de diari sense dates. D'entre l'ampli ventall temàtic, Coloma ens presenta la idea del joc com a metàfora de la vida i, com a conseqüència d'açò, la de l'altra banda de l'espill, la de l'alteritat tan grata a la mística jueva. O el tema tan sovintejat i no per açò exhaurit, de la pèrdua de les il·lusions primerenques, de la impossibilitat de sistematitzar i regular la bellesa de l'art. Amb la mateixa força expressiva ens retrata esqueixos del món

actual mitjançant imatges de pur realisme màgic i delirant (com el poema “Cerré el libro y salí a ver que sucedía” [...]), o de surrealisme, molt influenciat pel cinema, a l'estil de Buñuel (“Postdamer Platz 1993”). També és capaç de reeixir en la reinterpretació, tan cara a V. A. Estellés i a Fernando Quiñones, d'un mite clàssic com el d'Ulisses o incorporar Cassandra al seu drama quotidià, fet que mostra l'habilitat i el domini del llenguatge poètic, especialment destacable en l'ús de les metàfores i les imatges tan belles com sovint descarnades. Abunda en poemes reflexius de calat profund, sobre el sentit de la memòria com a forjadora de la vida, amb nombrosos versos de regust epigramàtic (“No tienes más historia que los recuerdos que maltratas”). Altre detall remarcable és l'agraïda abundor de versos finals que esdevenen purs i lapidaris, autèntics llampecs per al lector de part d'aquest poeta que oscil·la entre un “hombre de acción o coleccionista de palabras que tiré por la borda”.

Alexandre Navarro

Sota el signe de Saturn

Al cap de dotze anys des del seu darrer llibre publicat, Joan Navarro (Oliva, 1951) ha estat retrobat pels lectors amb *Magrana*, un poemari sòlid, contundent i d'una qualitat que ha fet gojosa l'espera. Un dels millors autors de la generació dels 70 torna a l'actualitat literària.

Joan Navarro, amb el lent i pacient treball ocult de creació literària al llarg dels darrers anys, ha sabut crear un poemari d'alta qualitat, que no decep qui espera trobar el bo i millor de la poètica catalana actual, sense escarafalls ni colles més o menys *imparables*. La qualitat i el valor —que no el preu— d'una obra es demostren d'aquesta manera, escrivint amb el sentit present de la pròpia responsabilitat a l'hora de contribuir al bé comú i comunicatiu de la cultura; aquest *Magrana* reconcilia el lector amb l'estremiment de la poesia i amb la capacitat de la literatura per a commoure i commoure'ns.

Es tracta d'un volum de poemes en prosa realment excel·lents, per la força expressiva, per la capacitat de suggestió i de la transmissió de sensacions vers el lector. La lectura de Joan Navarro

---

MAGRANA

JOAN NAVARRO

COL·L. "POESIA", 34. 93 PÀGS.

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2004

esdevé una festa per a la intel·ligència i un goig per als sentits car sorprèn i admira la varietat i riquesa de les imatges, llur complexitat, llur aptitud —en el sentit més literal del terme— per a endinsar-s’hi en el lector. De vegades, la plasticitat del llenguatge, junt amb el detallisme i el poder d’evocació, de recreació d’ambients, de sensacions gairebé tàctils, es conjuguen per a trobar, com una nina russa que funcionara impossiblement a l’inrevés, un calidoscopi de lectures en cada poema: amb cada aproximació al poema, a cada aprofundiment, ens són donades a conèixer noves visions, noves idees, nous missatges cada cop més intensos. És per això que esdevé una obra de lectura lenta, serena, plaent i del tot necessitada de pauses imprescindibles per a poder millor assaborir un fruit tan assaonat per més d’una dècada de pluges i solcat per l’embolcall de citacions que representen la mostra, l’elogi dels autors dels quals se sent deutor Joan Navarro. D’entre aquests autors (no oblidem que el poeta és traductor celebrat i amb soll ja antic d’autors com Passolini o Montale, entre d’altres) m’agradaria destacar Borges, el Borges de les enumeracions quasi pictorialistes que tan admirablement recupera i revisita Joan Navarro.

Fet i fet, no es tracta d’un poemari hermètic, no volgudament fosc, sinó ple a vessar de literatura pròdiga en agraïda reflexió sobre la condició humana, de literaturització de la quotidianitat, de l’espai, del temps, de la memòria viscuda i de la memòria pretesa. Un ventall extens i complex que l’autor resol, sense que la profunda cultura i les intertextualitats que mostra l’eleven per a allunyar-lo de la comunicació amb el lector, sinó per a guanyar en intensitat, potència i força. I per als navegants kavafians, no deixeu de recalar en aquesta illa: <http://perso.wanadoo.es/joan-navarro/>.

Alexandre Navarro

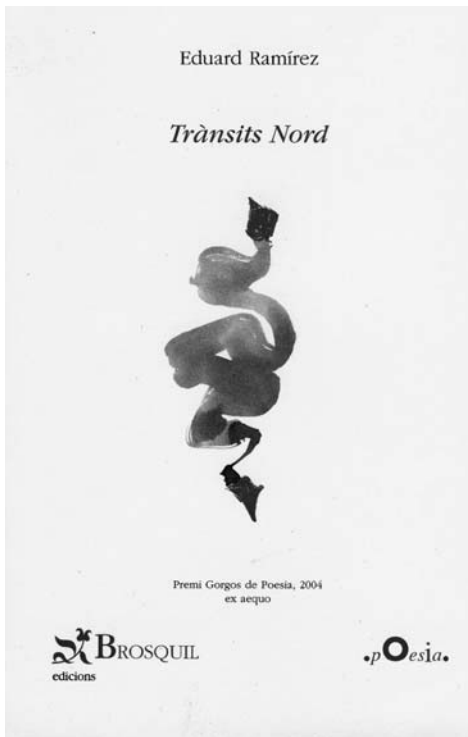

*Dibuix de Philip
Guston (1969)*

Tots els espais de la ciutat

Trànsits Nord és el segon llibre de poemes d'Eduard Ramírez. L'autor hi passeja incansablement per les imatges que deixa la vida a la ciutat: els ciutadans anònims, els trajectes rutinaris, però també l'espai imaginari on l'amor i l'amistat troben el seu lloc.

Trànsits Nord traspuats per l'esma de la ciutat és un llibre que naix davant la necessitat urgent de buscar espais íntims i de fantasia al bell mig del macroespai urbà.

Amb aquest propòsit optimista, els poemes d'Eduard Ramírez miren, des de la transparència i la narrativitat, per “crear una intimitat, sense necessitat de tancar-se a casa”, com ell mateixa explica.

Distingit, ex aequo, amb el Premi Gorgos de Poesia 2004, aquest poemari és, doncs, una petita fàbrica de crear espais i vida agradables —els ecologistes en dirien sostenibles— dins d'un ambient ansiós i sorollós.

Hi ha en el fons d'aquest llibre un pòsit filosòfic difícil de dissimular, no debades Eduard Ramírez (València, 1972) va estudiar filosofia i és un lector

---

TRÀNSITS NORD.

EDUARD RAMÍREZ

PREMI GORGOS DE POESIA, 2004

COL·L. "POESIA", 38. 68 PÀGS.

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

compulsiu d'aquesta matèria. I és, potser, tota aquesta meditació el que ha dut l'autor a concloure que no vol renunciar a tenir una relació agradable amb l'entorn on viu. "Aquell entorn —explica— que hom crea amb els amics, amb els llocs que sovinteja i amb tots aquells detalls que ens proporcionen una glopada d'aire fresc".

La ciutat és, doncs, el marc on transcorre aquesta reivindicació. "En ella, diu l'autor, la situació de la persona és molt sovint d'orfandat, perquè si bé la ciutat ofereix moltes possibilitats, la mentida de la publicitat que la inunda és que totes aquestes possibilitats estan a l'abast de tothom en qualsevol moment". Aquest abandó és el que durà l'autor a invitar-nos a transformar un ambient —que pot ser hostil— en una oportunitat humana. I així ho insinuen alguns dels seus poemes, com ara: "Diposite pestanyes", "Senda vives" o "Enfora". En ells, Eduard Ramíez destria el que li atreu i el que no del tràfec quotidià.

Dit això, val a remarcar que *Trànsits Nord* és un llibre de sensacions, i entre elles, predomina la del moviment continu. Per això, el lector s'hi troba de sobte anant i venint per escenaris concrets on s'imposa la continuïtat. Una sensació que atorga alhora un

ritme unitari i una cohesió temàtica al conjunt dels poemes: l'esquizofrènia de la ciutat.

"El moviment constant de la ciutat —explica l'autor— és un poc esquizofrènic, quasi estàtic, perquè no vas enlloc. Pots fer molts quilòmetres físicament sense haver canviat d'escenari i, per això, és difícil trobar-li sentit". Aquesta manca de sentit és, doncs, la que durà l'autor a bregar amb els versos per trobar-hi pauses i silencis que ens condueixen a algun lloc. I en aquest sentit, la recepta d'Eduard Ramíez passa per la reivindicació de les relacions personals, per conèixer-nos i mesclar-nos uns amb altres: "No hi ha res més sorprenent que les altres persones", constata.

Però aquesta taula de salvació per fugir de l'aïllament i de la passivitat es veu pertorbada per l'omnipresent intimitat "precària" que recrea la televisió, i que amb tanta cruïda i encert delata l'autor en aquest aforisme: "La tele és un refugi/ que sempre et deixa/ a la intempèrie,/ desgraciat".

Lourdes Toledo

Brossa antifeixista, nacionalista, casolà, burlesc i subversiu

Selecció de poemes a partir d'un recital de poesia i música, celebrat a la Casa de Cultura Marquès González de Quirós de Gandia, el 22 de novembre del 2004. En l'edició col·labora també l'àrea de cultura de l'Ajuntament de Gandia i la Fundació Joan Brossa.

UN HOME REPARTEIX FULLS CLANDESTINS

VIII HOMENATGE A LA PARAULA

JOAN BROSSA

SELECCIÓ DE POEMES A CÀRREC DE

CARLES RABASSA I TOTI SOLER

COORDINACIÓ DE MARIA JOSEP ESCRIVÀ 60 PÀGS.

CEIC ALFONS EL VELL, GANDIA, 2004

En 1993 vaig participar juntament amb un bon grapat de poetes valencians i una setantena d'estudiosos de l'obra brossiana en un homenatge fet a Joan Brossa des de la ciutat de València, al si d'una tertúlia literària que feia el seu darrer cant de sirena: La forest d'Arana moria uns anys després, llanguint les darreres temporades entre el cafè del mercat i el nou Lisboa de la plaça del doctor Collado. Repetició de fórmules, cansament d'organització, abandonament editorial i altres causes ens portaren a plegar la paradeta. Va ser el darrer i magnífic homenatge que la Forest dedicà a Joan Brossa. Entre els papers va quedar un altre possible homenatge a Palau i Fabre, a Marià Villangómez o Pere Cerdà. Però d'aquella trobada amb l'amic Joan i la seua companya Pepa, a tots els de la Forest ens va quedar un record ines-

borrable. L'home senzill i brillant va engrandir encara més la figura del poeta d'avantguarda que començava a rebre els homenatges merescuts, després de tants menyspreus, incomprensions i prohibicions durant quasi 50 anys.

Cinc anys després, malauradament i a causa d'un accident domèstic, Brossa va morir quasi com havia viscut de la manera més casolana i discreta possible. El geni de Brossa era un home del poble contra els *snoobs*, la veu del poble contra el poder dictatorial, el gest humà contra el dòlar, la màgia de l'artista contra la llei inexorable de la legislació vigent, la llueur de l'estel matiner contra el reflex opac dels embalsams de pexiglàs de les cultures oficials.

Joan Brossa ens va enlluernar, com abans ho havia fet un altre insigne valencià, fill del poble que mai no va deixar de proclamar-se ell mateix poble: Vicent Andrés Estellés. Si Estellés era procaç i irreverent, Brossa era irreverent i subversiu. I els teníem a la mà i eren amics i solidaris amb els poetes, almenys amb els poetes com ells de veres: que deien el que havien de dir sense tirar a la joia, l'englantina d'or ni a la flor natural.

En aquesta plaquet en trobarem un bon grapat de poemes radicals, naturals, compromesos, intel·ligents i vius. Ja ens

hauria agradat que hi haguessen anat acompanyats de la bella música del Toti Soler que els acompanyava —de segur, imaginem els que no hi vam ser perquè no ho vam saber— en aquell recital fet a Gandia (22-11-2004), on es presentà la plaquet. Els editors podrien haver-hi pensat. Però això ja em sembla demanar un gra massa, o no?

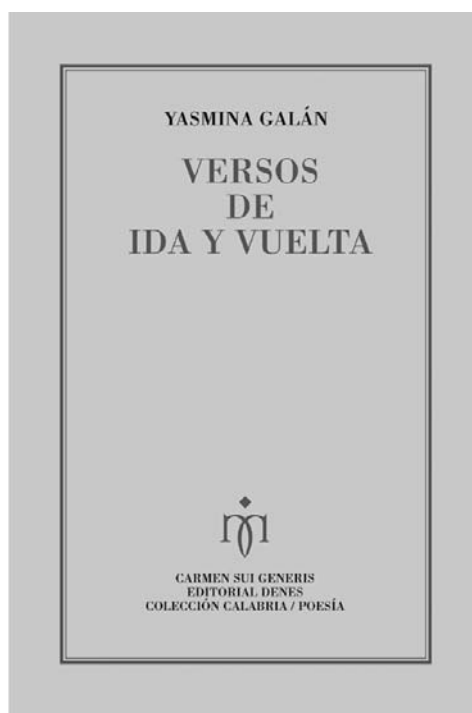
Francesc Collado

Joan Brossa
en el seu estudi
del carrer Balmes

Poeta perquè vol

Versos de ida y vuelta apareix després d'*Alas de mariposa* (2002), temps en què l'autora ha estat implicada en revistes. Aquest llibre ens captiva amb la seua seguretat i les seues profundes connotacions reflexives del particular diàleg amb la vida.

VERSOS DE IDAYVUELTA

YASMINA GALÁN

III CERTAMEN DE POESÍA CÉSAR SIMÓN DE "CARMEN SUI GENERIS", 2003

COL·L. "CALABRIA / POESÍA", 54. 64 PÀGS.

EDITORIAL DENES, PAIORTA, 2004

Yasmína Galán (Gandia, 1980) fa poesia amb els elements més anecdòtics. Això no vol dir que faça una poesia banal ni que busque cap coartada per a justificar una producció incontrolada. No. Simplement aquesta jove de vint-i-quatre anys digereix en poemes els múltiples elements que conflueixen en el passar de la vida, els matisos i els detalls, les amistoses estones al bar, les qüestions que aboquen l'esperit cap al problema de la identitat personal i cap a la distribució de la pròpia acció.

El llibre està integrat per tres parts compensades, d'entre deu i catorze poemes, que presenten l'obra com si fos un periple. El primer grup és *Versos de ida*, en què apunta una voluntat inaugural respecte d'ella: "Ha llegado la hora de ser otra, // de ser una y todas a la vez", i per tant, també de la interpre-

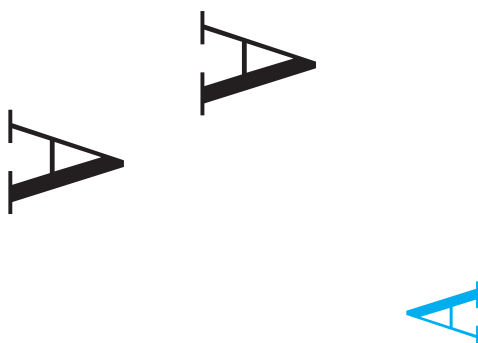

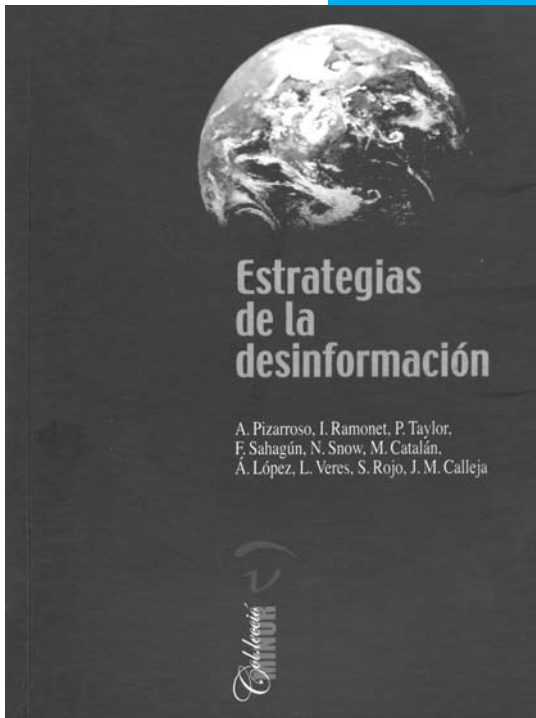
tació de les experiències. Això reverteix en l'expressió, que se sap obligada a anomenar de nou cada cosa per tal de sintonitzar-la amb la nova situació personal. Les formes solen ser breus, fins i tot sintètiques, però sense resultar feixugues perquè no estan llastades per l'enigma ni per voler empresonar massa significats. Aquesta senzillesa en l'escriptura denota seguretat, “vivimos en espiral // haciendo malabares // con lo ajeno”, i consciència d'arbitratge, de la necessitat de decidir. La tensió entre el control i els components atzarosos de la vida.

Aforismos del viajero és el segon bloc, que fa d'interludi en el viatge. Allí planteja el diàleg amb la literatura com a vivència íntima. Segons la citació de Northop Frye que els encapçala: “...todo poema procede de otro poema”. D'aquesta manera Galán demostra diferents possibilitats de respondre poèticament a aquelles incitacions. Finalment trobem els *Versos de vuelta*, un títol exagerat que li aprofita com a llicència que aporta coherència a l'estructura del poemari, però que tenen més de continuació que d'oposició a la primera part. Si de cas “si” es pot observar un grau d'abstracció major, fruit del recompte de resultats del viatge reflexiu, de les conclusions que

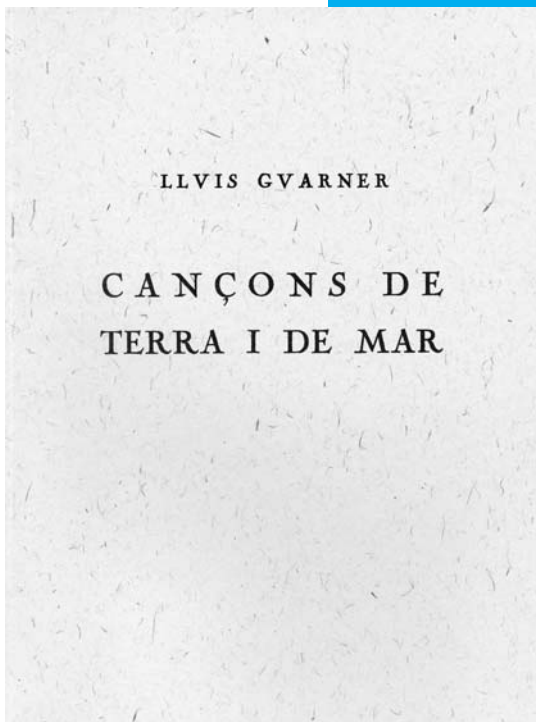
l'acompanyaran per a continuar fent via. L'autora empra la poesia com un instrument per pair els esdeveniments de la vida, com una brúixola entre els conflictes personals, identitaris, d'encaix en el món. I així desactiva els dimonis que agiten les aigües a l'ombra de l'aljub, alhora que trasllada consistència sense efectismes ni artifici. És en definitiva, capaç de copsar el ritme del joc que representa la vida perquè se sent i se sap protagonista, filtre peculiar de la vivència, una veu particular i valuosa: “Todo poeta escribe su epitafio / yo quiero ser poeta”, escriu entre les primeres fites que situen el llibre. Poeta doncs, perquè vol, Yasmina Galán resulta captivadora per la força que extrau de la reflexió a partir dels moviments i sacsejades interiors. Com cantava l'Ovidi, “tot comença en un mateix”.

Eduard Ramírez

Afirmar que el control de la información es una poderosa arma en manos del poder político resulta obvio, porque en la naturaleza misma del poder —entendido como sustantivo y no como verbo— se halla la tentación de controlar no sólo la vida externa de los ciudadanos, sino su espíritu mismo, como expresión suprema de esa patología.

Aquesta edició de *Cançons de terra i mar* reproduceix, sense cap mena de canvi, comentari, *addendae* o altre tipus de correccions erudites, la primera publicada en vida de l'autor, que ben mirat fou la segona, per la singular història que de enseguida arribaren a conèixer.

3

LABERINTOS

Anuario de estudios sobre los exilios culturales españoles
Año 2004

Presentación / Manuel Amar Soler / 3

Estudios, ensayos e investigaciones

Josep Lluís Barona, Josep Trueta i Ruydell (1859-1977). *La biografía científica de su exilio en Oxford* / 1

Natalia Kharlamova, *Adaptaciones literarias de César Arconada en el exilio soviético: "La pluma de Cervantes" y "El sombrero de tres picos" de Alarcón* / 30

María Fernanda Mancho, Sobre "Egipciópolis" / 49

Amparo Ranch, José Melchor Gomis y Colón (1791-1836): *Máscara, romanticismo y exilio*. *Obra y el Homenaje de Riquelme* / 60

Juan Rodríguez, *El exilio republicano en la periferia de la literatura española* / 74

Dossier

José Carlos Rivera, *El exilio en México y G. A. Ibarra* (Nuevos apuntes sobre la actualidad intelectual) / 91

Amparo Ranch, Juan Galán y Eduardo Ranch. *A modo de presentación de un homenaje* / 101

Manuel Amar Soler, María Zambrano y Juan Galán. *Un diálogo del presente* / 108

Juan Francisco Morales Ferrer y Juan Francisco Lacort Serrano, *Una bibliografía de Juan Galán durante la guerra civil y el exilio* / 111

Pilar Escobedo Cabelló y Juan Francisco Morales Ferrer, *Sobre un de poemas inéditos conservados en el Archivo Juan Galán de la Biblioteca Valenciana* / 129

María José Melón y Claudia Simón Anza, *Dossier* / 147

Lucía M. Galland y Claudia Simón Anza, *Catálogo de los documentos de la época del Exilio (1939-1947) existentes en el Archivo Personal de Juan Galán* / 161

Textos y documentos

Wendy Lee Zaza, "La ex exiliada" de Teresa González introducción / 208

Teresa González, *La ex exiliada* / 212

Manuel Amar Soler, *Bernardo Clavero: epíteto del exilio* / 219

Bibliografía

María Ángeles Martínez Quira y Miguel C. Muñoz Felín, *El exilio español y valenciano. Bibliografía (2003)* / 219

Reseñas

María Fernanda Mancho, *Mar Aledo / Manuel Tabin de Lara. Epistolario (1938-1973)* / 249

Cecilio Alonso, *Ramón Canudo. Biografía dispersa* / 253

Ángela Lario, *Una lealtad entre ruinas. Epitafio a Azusa-Espá, 1939-40* / 259

José Ignacio Cruz, *Los maestros del exilio español en la Facultad de Derecho de la UNAM* / 262

Francisco López Casimiro, *Manizaba y exilio en el exilio de 1939* / 264

Josep Daniel Bertran, *Análisis de textos de Felis Merit Huetz* / 267

Este tercer número de *Laberintos*, correspondiente al año 2004, responde a su carácter misceláneo e interdisciplinario en tanto "anuario de estudios sobre los exilios culturales españoles".

Biblioteca Valenciana
Un focus cultural de la nostra
Comunitat Autònoma

 GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORT

Qüestió de Càtedra

Aquest llibre recull les intervencions dels participants en la primera de les jornades organitzades per la Càtedra Joan Fuster de la Universitat de València, en col·laboració amb l'Ajuntament de Sueca, entorn de l'obra i la figura del gran escriptor valencià.

A PROPÒSIT DE JOAN FUSTER

AA.VV

COL·L. "QUADERNS D'ORIENTACIÓ VALENCIANISTA", 4

105 PÀGS.

PUBLICACIONS UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
VALÈNCIA, 2004

Es tracta d'un recull de reflexions diverses, suscitées pels assaigs fusterians o per qüestions que van interessar de manera especial l'autor de *Nosaltres els valencians*. Amb aquesta iniciativa i moltes altres, la Càtedra compleix la voluntat de la Universitat de València de prolongar les múltiples lliçons en l'àmbit de l'assaig, de la història cultural i de l'exemple civil que Joan Fuster ens ha llegat.

Alan Yates, catedràtic emèrit de la Universitat de Sheffield, denuncia la minsa projecció internacional que lamentablement ha tingut i té l'obra i la figura de Joan Fuster i comenta els avatars de la publicació de la versió anglesa de *Diccionari per a ociosos*, editat per la Sheffield Academic Press amb el títol de *Dictionary for the Idle*; i com va ser decisió de Fuster la tria d'aquest volum per a ser traduït, perquè el considerava el més exportable, més personal i alhora més cosmopolita.

La professora de la Universitat de Barcelona, Eulàlia Duran, destaca la faceta de Fuster com a historiador de la cultura perquè “l’època en què va viure l’obligà a una obra diversa pròpia d’un intel·lectual que, més enllà del terreny literari, es comprometé en el combat històric”. Duran explica la manera fusteriana d’exposar els temes entre assaig i erudició i com l’assagista de Sueca va trobar en l’anomenada *Decadència* el període que més li podia servir per entendre la problemàtica actual valenciana.

Ramon Lapiedra, catedràtic de Física Teòrica de la Universitat de València, declara que la seua intervenció no es tracta de cap estudi sobre tot allò que Joan Fuster ens ha deixat dit sobre valencianisme i esquerra, tot i que reconeix que l’esperit indagatori del mestre hi és present. Lapiedra remarca amb èmfasi la funció de tot projecte polític d’esquerres com a “correctiu solidari” i, en aquest sentit, també destaca el paper “d’una forta i arrelada cultura cívica”.

El periodista i escriptor Toni Mollà qualifica la Càtedra Joan Fuster d’encert combinatori de les dimensions universitària i cívica. Mollà planteja que, pel que fa a “la qüestió de la llengua”, la visió fusteriana “és primordialment social i d’una orientació clarament materialista, allunyada així del simbolisme i de l’essencialisme metafísic de

la generació espanyola del 98”. A més, afirma que, en l’actualitat, el repte “intel·lectual i polític” dels estudiosos i investigadors és “adequar el missatge tradicional valencianista —inspirat en les aportacions fusterianes— als nous factors introduïts per la modernització, la globalització i les noves tecnologies”. Els professors de la Universitat de València, Justo Serna i Encarna García Monerris reprenen la idea de la cultura com a sedimentació —hereva d’una llarga tradició d’autors— que, en el cas de Fuster, fou primordial per a completar “la tasca impostergable de l’assagisme al segle XX, aquest atreviment especulatiu i aquesta barreja d’escriptures que van formular els grans del gènere”. També hi destaquen la seua tasca cívica indispensable i com la va realitzar, però, sense ofegar “l’escriptor civil que ja era, algú que reflexionava sobre la vida i les aparents petiteses de la civilització”, dins d’una tradició civil europea. I aquesta reflexió sobre la vida el porta ineluctablement —segons Serna i García Monerris— a “l’evidència de la mort” i d’aquí que considere la lectura i l’escriptura com un lenitiu: “una defensa contra les ofenses de la mort i de les seues amenaces” perquè en Fuster “el silenci i la pàgina en blanc són pròpiament la mort”.

Alicia Toledo

Elogi d'una amistat

L'amistat i la poesia poden ser vincles vitals entre els humans. Així ho demostra la lectura d'aquesta relació epistolar fructífera, intensa, sincera i fidel que va durar quasi mig segle. Heus aquí unes cartes que donen fe d'una amistat plena d'estima, respecte i admiració.

CARTAS DE
VICENTE ALEIXANDRE
A JOSÉ ANTONIO
MUÑOZ ROJAS
(1937-1984)

Edición al cuidado de
IRMA EMILIOZZI

Transcripción y colaboración de
MARÍA DEL CARMEN MARTÍNEZ PEREIRA

PRE-TEXTOS

Si bé Vicente Aleixandre no va tenir mai per costum guardar les respostes a les seues missives, sí va mostrar, en canvi, molta cura i dedicació alhora d'escriure-les. Així ho prova aquest diàleg ininterromput durant quasi cinquanta anys amb el seu amic d'Antequera, Muñoz Rojas, i que ara publica l'editorial Pre-textos amb una edició impecable.

Les cartes compilades aquí —en la majoria extenses i profundes— són l'espill d'una vida recreada en una reflexió llarga i fructífera, compartida de grat amb un interlocutor privilegiat i de molta estima per al poeta.

És per això —i sobretot gràcies a què el seu corresponsal va conservar aquestes cartes íntegres i en bon estat— que aquest treball es tradueix en un testimoniatge valuós. I no només per

---

CARTAS DE VICENTE ALEIXANDRE A JOSÉ ANTONIO
MUÑOZ ROJAS (1937-1984)

IRMA EMILIOZZI, ED.

TRANSCRIPCIÓ I COL-LABORACIÓ DE MARÍA DEL
CARMEN MARTÍNEZ PEREIRA. 555 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2005

la proliferació de dades, d'anècdotes personals i familiars i d'inquietuds diverses —davant els avatars de la l'activitat cultural de quasi cinc dècades—, sinó també per la riquesa dels pensaments i la poesia que les omple.

Concebudes com les confessions d'algú que va cavalcar sobre una existència vitalista sufocada, aquestes són unes pàgines pensades i escrites sense pressa, per les quals traspua aquell ímpetu apassionat —racionalment contingut— que duria Aleixandre a projectar els seus propis desigs en la vida dels altres. “Con los ojos interiores —escriu el poeta al seu amic— te veo a ti en tu verano, arquetipo de felicidad, si es que ésta existe. Dicen que sí, y lo creo. Yo la he tocado con la yema de los dedos”.

Dues circumstàncies vitals —totes dues una constant en les cartes— poden explicar, si més no jutificar, aquest comportament: D'una banda, la seua paradoxal salut de ferro, sempre enfeblida per unes dolències que li van impedir experimentar allò mateix que amb tanta insistència demanava que els altres visquessin per ell. D'altra, un món ordenat per rutines i costums, part d'aquella disciplina dictada per un àmbit familiar al qual Aleixandre sempre va estar unit de grat, per molt

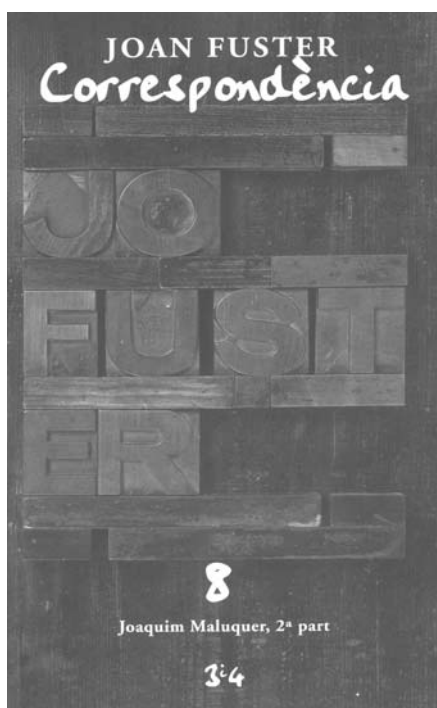
que les seues passions hi ensopeguessen. Nascut, doncs, en el si d'una família burgesa, Aleixandre va optar sempre per aquest entorn de silenci, pau i harmonia entre els seus que amb tanta lucidesa es respira en aquestes confessions epistolars. Una vida tranquil·la —construïda sobre inacabables hores de repòs i recolliment— i que es va encarregar de modelar el caràcter discret i sigilós d'un poeta de veu profunda i trencadora.

Les seues cartes que, segons Cernuda, tenien gairebé sempre un to “verdaderamente confesional”, ens duen en aquest volum a intimar amb les inquietuds, els temors i les aspiracions de qui les va escriure. La guerra i les seues conseqüències, la por per la possible pèrdua de familiars i amics, les incerteses provocades per la censura, la retracció davant la vida, en general, i el compromís per restablir la memòria i l'obra del malaguanyat Miguel Hernández, són algunes de les preocupacions que omplen aquestes pàgines, on sempre es va reservar un lloc privilegiat a la poesia, causa i efecte d'aquesta amistat i d'aquestes cartes.

Lourdes Toledo

Fuster i Maluquer: una correspondència de pes

Joan Fuster ha estat un dels millors i més prolífics escriptors de cartes de la literatura catalana. La publicació dels milers de textos privats que bescanvià al llarg de la seua vida s'està produint amb una puntualitat que és de remarcar. Recentment s'ha editat el volum vuitè.

CORRESPONDÈNCIA, 8. JOAQUIM MALUQUER (2A PART)

JOAN FUSTER

XAVIER FERRÉ, ED. 597 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2005

En aquesta ocasió el corresponent és el sociòleg i ornitòleg català Joaquim Maluquer, els contactes del qual amb el nostre assagista foren ben estrets fins el punt que aquest el nomenà marmessor literari i hereu substitut. Dita circumstància palesa la relació de proximitat, franquesa i col·laboració existent entre ells, la qual es manifesta sovint en els textos mitjançant les informacions i referències pertinents.

Segons Maluquer, el conjunt epistolar del qual n'és protagonista, resulta ben diferent dels publicats fins ara. En primer lloc, perquè no hi és el Fuster crític i refutador que esperem, sinó un personatge distint, més prop de l'“acció” i la “gestió” que no del debat o la reflexió. És per això que s'hi ofereix una dimensió nova: la de l'“homenot”

embarcat en iniciatives, diguem-ne, patriòticocomercials o dedicat a tasques d'organització i proselitisme. D'altra part, constitueix una de les correspon-dències de més gruix (270 textos triats entre gairebé un miler) i de més durada (abasta un període de trenta-cinc anys), en què un dels participants és viu i s'ha implicat plenament en l'edició, tot autoritzant-la i revisant-la, i incloent-hi un pròleg revelador en què presenta la seua visió i explica detalls com que Fuster —qui ho diria!— l'inicià en la recerca ornitològica de caràcter històric o altres referits a la descoberta per part de l'assagista d'una burgesia catalana partidària, com ell, de la construcció dels Països Catalans i disposada a recolzar iniciatives de formació i d'integració. Aquesta segona part s'enceta l'any 1964. L'interés que presenta rau naturalment en la lectura de la prosa fusteriana, així mateix en la coneixença i seguiment de tots els afers en què el nostre autor es veié involucrat ja fos per decisió pròpia, per imperatiu moral o per la força de les circumstàncies. Inclou, com al volum precedent, contingut biogràfic abundant amb referències al passat falangista de Fuster, a la publicació dels seus llibres, especialment l'*Obra Completa*, a la sempiterna precarietat econòmica, a les interferències en el treball causades

pel degoteig interminable de visites i viatges de compromís, a les crisis de l'Editorial AC, l'ànima de la qual era l'escriptor valencià, etc. Però s'hi al·ludeix també als recitals i la consolidació emblemàtica de Raimon, a l'ús de la nostra llengua en la litúrgia, a l'interés del consolat nord-americà per la qüestió valenciana, als avatars interns de la *Gran Enciclopèdia Catalana*, a les campanyes del Partit Socialista Valencià per la llengua i la unitat dels valencians, etc. Per tot açò i més, estem davant un epistolari que esdevé una peça clau per a l'anàlisi de les implicacions, la funció intel·lectual, el context i la trajectòria de Fuster.

Santi Cortés

La nació, encara

Edicions 3i4 reedita, vint anys després, *Crítica de la nació pura*, de Joan Francesc Mira, Premi d'Assaig "Joan Fuster" dels Premis Octubre de 1984. Aquesta edició va precedida pels pròlegs de Josep-Lluís Carod-Rovira i de l'assagista Agustí Colomines.

CRÍTICA DE LA NACIÓ PURA

JOAN FRANCESC MIRA

PRÒLEGS DE JOSEP-LLUÍS CAROD-ROVIRA

I AGUSTÍ COLOMINES I COMPANYYS

189 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2005

Han passat vint anys, però no per això ha deixat de tindre validesa l'aproximació de Mira a la naturalesa de la nació, malgrat els nous treballs que des de diferents disciplines han tractat el tema de la nació. De fet, en aquesta reedició, Mira s'ha limitat a actualitzar alguns dels exemples il·lustratius o a afegir-ne d'altres que s'han esdevingut darrerament, la qual cosa dóna mostra de la vitalitat del sentiment identitari i dels moviments nacionalistes arreu el món.

I és que, de fet, el segle XX ha estat marcat a tot el món en gran mesura per esdeveniments relacionats amb processos d'alliberament nacional: des de la independència de les darreres colònies de les metròpolis europees a Amèrica, al nord d'Àfrica i a Àsia, fins a la guerra dels Balcans, hi ha hagut una efervescència de la qüestió nacional

arreu del planeta. I uns altres processos continuen, al segle XXI, encara en marxa: Irlanda, Palestina, Sàhara, Euskadi, Catalunya,...

L'assaig de Mira és una aportació a alguns aspectes de la teoria de la nació i dels moviments nacionals des de l'antropologia social, que exemplifica amb nombrosos casos, inclòs el nostre. Sense voler ser exhaustiu, aquests aspectes els podem sintetitzar en tres: la identitat ètnica o nacional; la definició del terme nació i la seua caracterització; i la tipologia dels moviments nacionals i dels processos de reconstrucció nacional.

Mira parteix del pressupòsit que hom necessita identificar-se amb una col·lectivitat (siga ètnia, nació, raça, religió, etc) i explica els mecanismes que es posen en marxa —bé per l'estat, bé per la comunitat nacional— per tal que un individu s'identifique amb la seua nació o amb una altra (allò anomenat alienació i que tan bé coneixem per aquestes latituds). Seguidament intenta clarificar què cal entendre per nació, terme que ha donat multitud de definicions, i revisa els requisits o les característiques que històricament s'han proposat per definir una comunitat humana com a nació, per tal d'intentar treure'n l'entrellat. I, finalment, explica

els processos de naixement de les nacions —que centra a Europa— i descriu els models de reconstrucció nacional dels nacionalismes contemporanis.

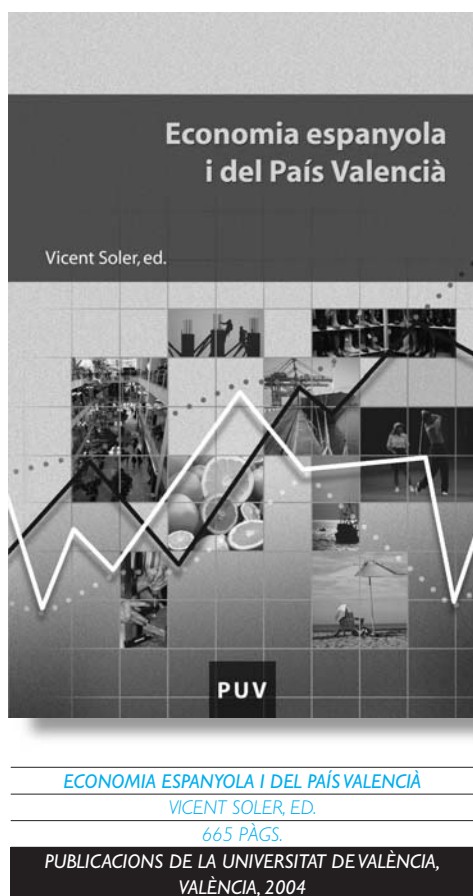
Tot plegat, *Crítica de la nació pura* és un assaig brillant i accessible per al neòfit alhora que molt aclaridor del complex món de les nacions i de les seues manifestacions, que també ens fa reflexionar als valencians sobre la nostra pròpia identitat.

Marc Candela

Canvi de segle per a l'economia valenciana

L'economia valenciana ha patit un canvi estructural, respecte als segles precedents, en els darrers cinquanta anys: el reconeixement de la propietat privada i el paper predominant del mercat com assignador de recursos (dels béns, dels serveis i dels factors de la producció: treball i capital).

Un manual general sobre l'economia valenciana moderna, com aquest que ara es publica, té el seu precedent en els treballs acadèmics que, des de la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de València, es començaven a fer a la dècada dels seixanta. Són els anys de les grans transformacions urbanes i industrials, que posaven fi a dècades d'inestabilitat i d'estancament econòmic després de la Guerra Civil i els períodes de l'autarquia franquista. En 1970, es publica *Estructura Econòmica del País Valencià*, dirigit per Ernest Lluch, una persona clau en l'evolució del pensament econòmic valencià modern i a qui es dedica el present manual. També Lluch, en una veritable tasca de formació de les primeres generacions d'economistes valencians després de la dictadura, escriuria en 1976 el que ha estat consi-

derat el primer estudi que introdueix l'anàlisi de l'economia valenciana en les coordenades acadèmiques, *La via valenciana*. En 1980 es va publicar el primer manual —en el sentit més ortodoxe de la paraula—, de nou per un equip d'investigadors de la Facultat d'Econòmiques de València, amb el nom *d'Introducció a l'economia del País Valencià (1980)* i prologat per Ernest Lluch.

L'aparició de noves Facultats d'Econòmiques al País Valencià, la d'Alacant i la de Castelló, durant els anys posteriors han fet aparèixer nous manuals i publicacions, moltes d'elles centrades en els diferents sectors econòmics valencians. En aquest sentit, els 22 autors que col·laboren en aquest manual, ha estructurat les seues aportacions dividides en quatre grans blocs. Un primer, on s'estableix el marc general d'evolució de l'economia valenciana en els seu pas per les diferents etapes de creixement i de transformació: d'una societat agrària a una industrial i de serveis, sense oblidar els reptes del creixement en el marc del mercat de la Unió Europea i de la globalització de l'economia món capitalista.

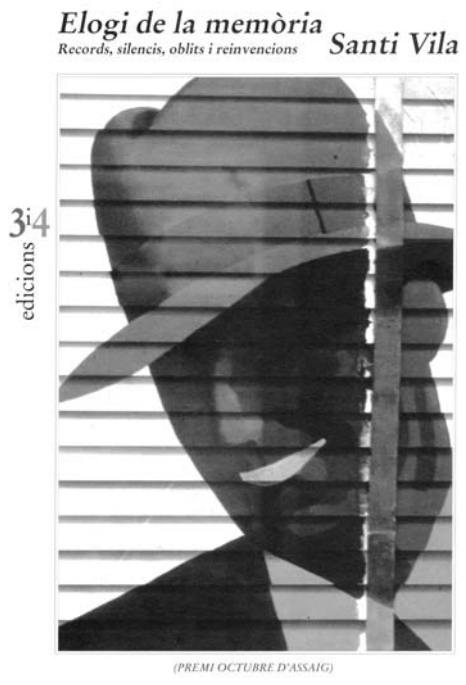
En un segon bloc, s'estudien els diferents factors de creixement de l'economia valenciana: el territori, el capital humà, el capital físic i tecnològic, els

recursos financers. La tercera part està dedicada a l'anàlisi dels sectors productius més importants avui dia al País Valencià: tradicionalment centrats en sectors com el tèxtil, el moble, el calcer, la ceràmica i altres com el sector agrari, el de serveis i el de la construcció. Finalment, el quart capítol es centra en el sector exterior, amb un pes molt important en l'economia valenciana, ja des de les exportacions agrícoles de principis del segle XX als mercats de fruites de Londres i París, i avui encara vinculat als mercats Europeus mitjançant el corredor mediterrani. Sobre els reptes actuals de l'economia valenciana aquest llibre, tot i ser un manual, és també un instrument per conèixer les potencialitats d'alguns sectors i els perills d'altres per l'efecte de la globalització de l'economia mundial. Les importacions de productes tèxtils produïts amb baix cost de mà d'obra al sud-est asiàtic o el nord d'Àfrica, han substituït progressivament les exportacions valencianes a la Unió Europea i a la resta del món. Així doncs, l'anomenada senda mediterrània cap a la revolució industrial, és avui una economia integrada plenament en un sistema econòmic d'abast mundial amb predomini de les relacions de tall capitalista.

Pau Caparrós

Memòries i oblits

Elogi de la memòria, de Santi Vila planteja la transcendència que en el terreny personal i col·lectiu té la memòria a l'hora de conformar les identitats. L'autor il·lustra amb nombrosos exemples de la història del segle XX les diverses formes que adopta la construcció de la memòria.

ELOGI DE LA MEMÒRIA

SANTI VILA

PREMI OCTUBRE D'ASSAIG, 2004

173 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2005

Amb *Elogi de la memòria* Santi Vila va guanyar la darrera edició del Premi Octubre d'Assaig. El propòsit d'aquest llibre, com declara l'autor en les consideracions prèvies amb què l'encapçala, és “mostrar la transcendència que en el terreny personal i col·lectiu té la memòria a l'hora de conformar les identitats”. La memòria ve a ser una condició *sine qua non* en la constitució i manteniment de les identitats, ja que és la que permet que en la vida d'una persona o d'una col·lectivitat es pugui destriar tant una continuïtat com una mena de fil conductor —un sentit—. Ara, el seu exercici, com insisteix Santi Vila al llarg del llibre, no és un procés gens fàcil ni innocent. Les persones i les col·lectivitats es reinventen constantment. La pràctica de la memòria està plena d'oblits i manipulacions, conscients o inconscients, obligats o voluntaris. La memòria, per tant, no és

una realitat preexistent i estàtica, que es va constituint automàticament a mesura que el temps passa. No sempre recordem ni podem recordar les mateixes coses i el record dels mateixos fets varia cada vegada que s'actualitza. La memòria es construeix, i es refà cada vegada que recordem, i el que es recorda és una selecció i una interpretació del passat que apunta a la nostra consciència del present i als nostres projectes de cara al futur. No ens pot estranyar, doncs, que l'exercici de la memòria, en respondre a interessos i realitats molt variables, adopte també en la pràctica moltes formes. La major part de l'*Elogi de la memòria*, de fet, està dedicada a repassar algunes de les principals formes de la memòria, que Santi Vila il·lustra amb nombrosos exemples extrets de la història més recent del segle XX. Així, Vila distingeix entre el que anomena la memòria refugi, la que idealitza el passat, i la memòria obligatòria, quan l'exercici de la memòria esdevé una obligació moral i un compromís ètic, i també una mena de teràpia, com en el cas dels supervivents dels camps d'extermini nazis. O la memòria que redimeix, la que fa un balanç del passat, reconeixent-ne les faltes i els errors, i en demana perdó; la memòria inventada, no la que falseja el passat deliberadament, sinó la que dona un sentit a l'experiència viscuda; la memòria que construeix, que es posa a

disposició dels desitjos i aspiracions del present i del futur... Santi Vila es planteja també a quins valors serveixen el record o l'oblit. Quins fets són dignes de ser recordats? Com es pot convertir la memòria personal en interessant per al col·lectiu i a l'inrevés? Quina memòria, doncs, i per què?

Elogi de la memòria es ressent a estones d'una aproximació una mica superficial i anècdotica al tema de la memòria. El lector es queda amb la sensació que no s'acaben de plantejar les qüestions més importants, com ara els procediments que utilitza la memòria per recordar, o els processos de substitució o modificació dels records i tradicions. Sembla que Vila no ha aprofitat gaire l'obra de Maurice Halbwachs, autor de llibres com *Els marcs socials de la memòria* i *La memòria col·lectiva*, que va suposar un veritable intent de delimitar, des de la sociologia, els sistemes que ens permeten de reconstruir el nostre passat

Hi hauria, encara, moltes altres qüestions relacionades amb una comprensió en profunditat de la memòria i que Santi Vila no ha volgut o no ha pogut tractar, com ara els procediments que utilitza la memòria per recordar, el reemplaçament i modificació d'uns records per altres, l'evolució i canvi dels records col·lectius que anomenem tradicions.

Enric Iborra

Aquella llanterna màgica...

Rigorós, documentat i definitivament singular estudi de les diversions populars que, en l'atrafegada València del vuit-cents, configuraren alguns elements centrals de l'imaginari col·lectiu i prepararen el terreny a l'arribada del cinema.

EL VIAJE DE ILUSIÓN: UN CAMINO HACIA EL CINE.
ESPECTÁCULOS EN VALENCIA DURANTE LA PRIMERA
MITAD DEL SIGLO XIX

CARMEN PINEDO HERRERO
COL·L. "TEXTOS", 29. 220 PÁGS.

EDICIONES DE LA FILMOTECA, VALÈNCIA, 2004

S'ha convingut en situar oficialment el naixement del cinema el dia 28 de desembre de 1895, data en què els germans Lumière organitzaren la seua primera projecció pública en els *Salons Indien* de París. Poc s'imaginaven, aquests beneïts visionaris, que el seu invent anava a tenir les conseqüències que tots hem conegut i que, gràcies al seu enginy, la societat anava a dotar-se d'una nova forma d'expressió artística, d'un poderosíssim mitjà de comunicació i d'un concepte nou de l'espectacle popular.

El miracle dels Lumière, però, no havia sorgit de casualitat: mecànics, enginyers i artistes diversos havien treballat abans de valent amb l'objectiu d'aconseguir la reproducció de la realitat en moviment. L'estudi de Carmen Pinedo se centra en aquesta obscura etapa de la prehistòria

del cinematògraf quan, a les barraques de fira, als teatres de barri, a les festes de carrer, firaires i rodamóns de tota mena exhibien els seus artefactes mecànics i miraven de seduir la concurrència amb la màgia inefable d'aquelles imatges que semblaven embruixades per la seua inesperada mobilitat.

L'autora rastreja en la premsa i els programes teatrals de l'època la incidència d'aquesta nova tipologia d'entreteniments populars a la ciutat de València i la seua tenacitat es veu premiada amb una documentació abundant i, en certa mesura, inaudita: des dels gabinets de les figures de cera als invents directament precursors del cinema —com la llanterna màgica, el zoòtrop o el praxinoscopi— passant per les ombres xineses, el teatre de titelles, els espectacles d'autòmats, els quadres dissolvents i els cosmorames, neorames, diorames, poliorames i ciclorames amb què hom s'acostava progressivament a la genial solució dels Lumière.

Pinedo no es conforma, però, amb presentar i ordenar totes aquestes dades inèdites i aporta una hipòtesi interpretativa que enriqueix notablement l'estudi i il·lumina algunes facetes poc estudiades d'aquella societat valenciana que començava a enfrontar-se als reptes de la modernitat: el protagonisme dels

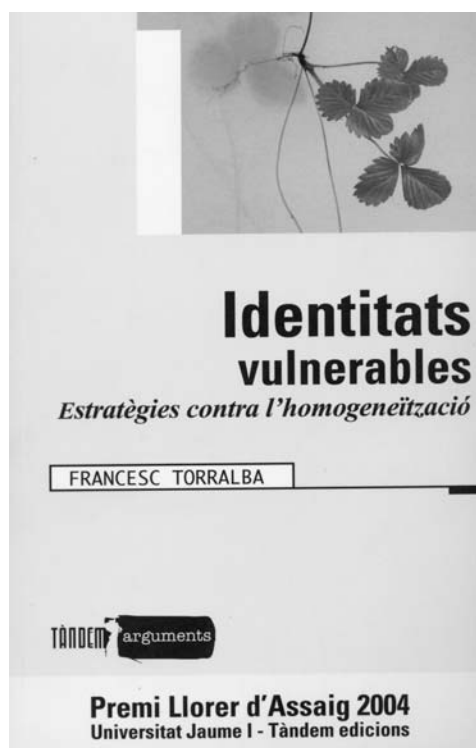
conceptes d'il·lusió i viatge —en el temps i en l'espai— en l'imaginari col·lectiu i la seua decisiva influència en l'èxit popular d'aquestes noves propostes d'espectacle. Unes propostes que revolucionaven els hàbits de representació i difusió de l'obra artística i començaven a posar els fonaments d'una nova “forma de mirar”, d'una nova cultura visual, d'una cultura de la imatge que, com molt encertadament subratlla l'autora, dos-cents anys després continua sent la nostra.

Josep Vicent Frechina

Estratègies contra l'homogeneïtzació

Identitats vulnerables (Premi Llorer d'Assaig 2004), de Francesc Torralba, presenta algunes estratègies pacífiques contra l'homogeneïtzació del món i útils per a la supervivència de les cultures i de les llengües amenaçades d'extinció.

IDENTITATS VULNERABLES.
ESTRATÈGIES CONTRA L'HOMOGENEÏTZACIÓ
FRANCESC TORRALBA

PREMI LLOREER D'ASSAIG 2004
COL·L. "ARGUMENTS". 17. 316 PÀGS.

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

Sempre que es parla de la possible —i, d'altra banda, real— desaparició de les cultures i de les llengües minoritàries —dos paràmetres que, vulguen que no, continuen sent determinants a l'hora de definir una nacionalitat qualsevol— es pontifica a propòsit de la pèrdua irreparable que aquest fet luctuós comporta. Ben sovint, es diu que cada llengua implica una cosmovisió específica, i que amb la seua mort mor també una manera particular de veure el món, i que amb aquesta mort l'espècie humana s'empobreix. L'asseveració és tautològica i és difícil trobar algú —algú amb dos dits de front, és clar— que no la compartisca. I, tanmateix, la “bondat” de la idea no ha pogut aturar el procés d'homogeneïtzació i d'empobriment de l'espècie. *Identitats vulnerables* s'endinsa també en aquesta problemàtica. L'originalitat d'aquest assaig rau en el

fet que l'autor, a més de fer un diagnòstic sobre la situació de les "identitats vulnerables" en el "sistema-món", hi apunta tot d'estratègies per combatre l'amenaça d'extinció que plana sempre sobre aquestes "identitats".

Torrallba defensa amb molt bon criteri que la violència terrorista no pot ser la solució per a les identitats amenaçades. Ans al contrari, resulta contraproductiu: "Nosaltres considerem que aquesta lògica és un parany i que, contràriament al que sembla, no resol els problemes que pretén resoldre, sinó, més aviat, tot el contrari: els perpetua" (pàg. 243). Ni tampoc el proteccionisme de caràcter autàrquic és la millor manera d'eludir l'anorreament identitari. L'hermetisme és, de fet, una forma de provincianisme que du, quasi sempre, a la xenofòbia i el racisme, i també a l'empobriment de la pròpia cultura. Les úniques estratègies de supervivència passen, doncs, segons Torralba, per la multiculturalitat i el mestissatge.

Torrallba insisteix, d'altra banda, en l'espai virtual com una de les grans opcions de supervivència per a les cultures minoritzades. De fet, per a nosaltres aquesta opció és un dels puntals més fermes per a la difusió i el

manteniment de la nostra llengua i cultura. L'experiència de Vilaweb, posem per cas, constitueix un exemple d'intercanvi intra i interregional —i de superació del provincianisme, per tant— que ha tingut un gran èxit i que contribueix a preservar-nos. Passa, però, que Internet no està a l'abast de tothom i que els mitjans de comunicació tradicionals i la resta d'instàncies transmissores d'hàbits de cultura tenen encara, i tindran, un pes definitori en el procés de substitució lingüística —i cultural— en què estan immerses les identitats vulnerables.

L'assaig de Torralba fa un bon diagnòstic de la situació de vulnerabilitat en què es troben les identitats dominades i apunta estratègies per a combatre el procés d'homogeneïtzació. L'autor sap, però, millor que nosaltres que no n'hi ha prou, amb aquestes estratègies, per acabar amb un procés nefast que farà que la humanitat siga més pobra, més insulsa, més ignorant i més trista del que ja ho és en l'actualitat.

Juli Capilla

Consell de savis

Inflexions és una reflexió, en forma d'assaig, sobre moltes qüestions fonamentals de l'ésser humà, incloent-hi algunes formes d'art i la filosofia, tractades amb ironia, sentit comú i amanides amb els coneixements enciclopèdics del mestre Iborra.

INFLEXIONS

JOSEP IBORRA

PREMI D'ASSAIG MANCOMUNITAT
DE LA RIBERA ALTA 2004

COL·L. "TEXTURES", 13.223 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

Inflexions ja fa temps que és a les llibreries, i els crítics n'han fet una valoració molt positiva. De fet, és un assaig (Premi d'Assaig Mancomunitat de la Ribera Alta 2004) extens sobre tota mena de temes: la música, la filosofia, la política, la vida quotidiana... El volum està en la mateixa línia d'alguns dels números de la mateixa col·lecció, com ara *Trajecte circular*, de Vicent Alonso, *Espill d'insolències*, de Toni Mollà, i *Les hores fecundes*, de Joan Garí.

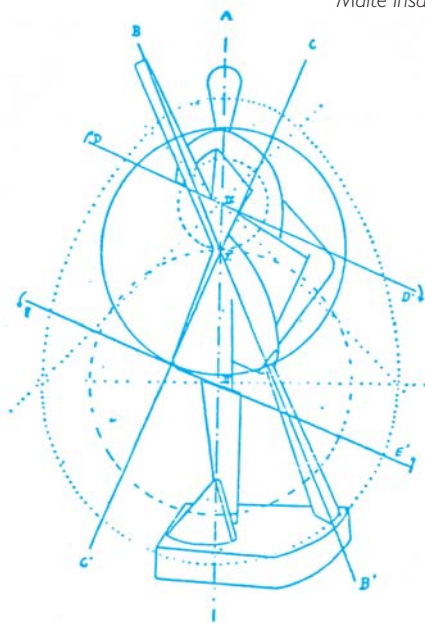
En aquesta revista ja coneixem a bastament la trajectòria literària de Josep Iborra, bon narrador i crític literari, i és aquesta mateixa trajectòria el que farceix aquest llibre de bon material, de bones lectures i de molta reflexió filosòfica, ètica, estètica i moral. La lectura d'aquestes notes diàries (que no apareixen ordenades per dates, sinó

separades espacialment les unes de les altres) ens aporta uns arguments vitals i socials vàlids per a la nostra reflexió o inflexió personal. Perquè vivim en un país mutilat que no ens posa a l'abast diàriament, públicament, la veu de gent com Josep Iborra. Els anònims erudits que a altres societats formen una mena de consell de savis, aquí viuen bandejats de la *res publica*, coneguts i reconeguts en cercles “catalanistes” o de “lletraferits”, però emmudits pel poder. Vull dir que, si tinguérem uns bons mitjans de comunicació públics, tothom podria, encara que fóra per error, per casualitat o per simple desfici, un dia, tot fent *zapping* televisiu, ensopegar amb una tertúlia en què Joan Garí, Josep Iborra, Vicent Alonso i Matilde Salvador conversarien amistosament sobre qüestions com ara el preu de l'habitatge, les necessitats del sistema educatiu o les conseqüències de la importació massiva de productes xinesos. Potser, fins i tot, de tant en tant, aprofitant l'aniversari de la mort d'alguna gran filòsofa europea, els erudits en parlarien, i convidarien un membre d'una de les nostres universitats perquè ens recordara els trets bàsics del pensament d'aquella filòsofa. Ningú hi prendria mal. Els anglesos i els francesos ja ho han provat.

Josep Iborra és i ha de ser un dels nostres referents, i el seu assaig un “llibre de capçalera” d'aquells que ell mateix reivindica en les pàgines d'*Inflexions*. De moment, per sort, el paper encara ens salva de la mediocritat global de la mà d'un mestre i degà de tots els qui contem coses sobre llibres, a les revistes inofensives que no tenen cap “share”. *Inflexions* conté l'essència del nostre poble: la irònica expressió del sentit comú, amanida amb els coneixements erudits de tota una vida.

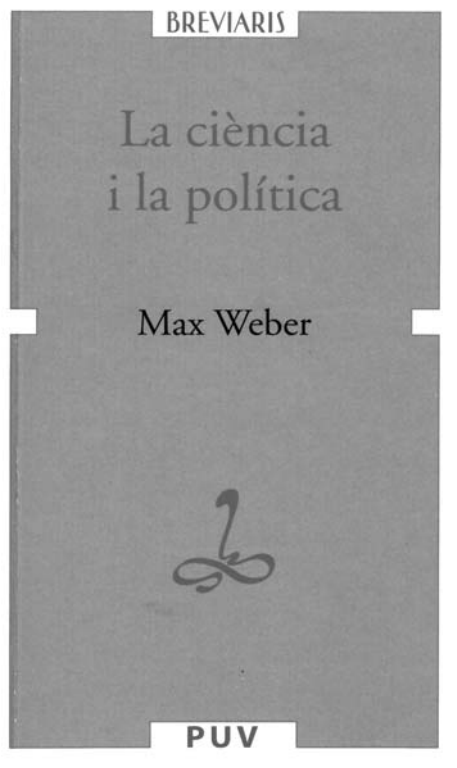
Maite Insa

G. Vantongerloo,
esquema analític
(1917)

De Venècia a Weimar

Amb un excel·lent criteri, la Universitat de València trau a la llum dues obres —tan diferents com oportunes per al lector— de dos autors europeus, de diferents èpoques, intencions i que comparteixen l'interés que desperten en el lector d'avui.

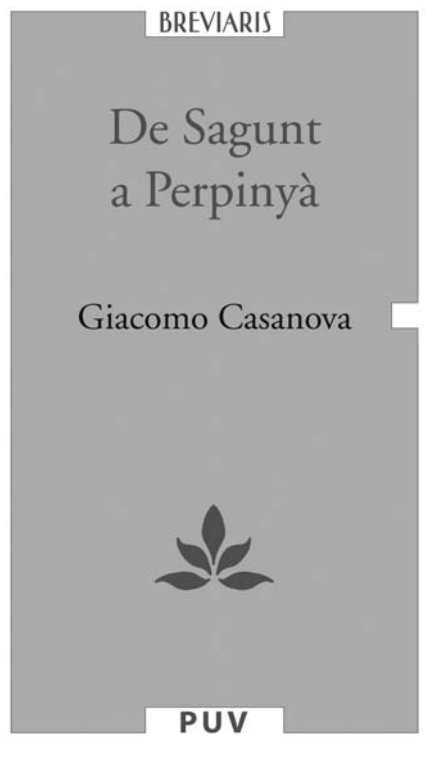

LA CIÈNCIA I LA POLÍTICA

MAX WEBER

TRADUCCIÓ I INTRODUCCIÓ DE GUILLEM CALAFORRA
COL·L. "BREVIARIS", 5. 137 PÀGS.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
VALÈNCIA, 2005

DE SAGUNT A PERPINYÀ

GIACOMO CASANOVA

TRADUCCIÓ DE JOSEP BALLESTER I ENRIC SALOM
COL·L. "BREVIARIS", 4. 81 PÀGS.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
VALÈNCIA, 2005

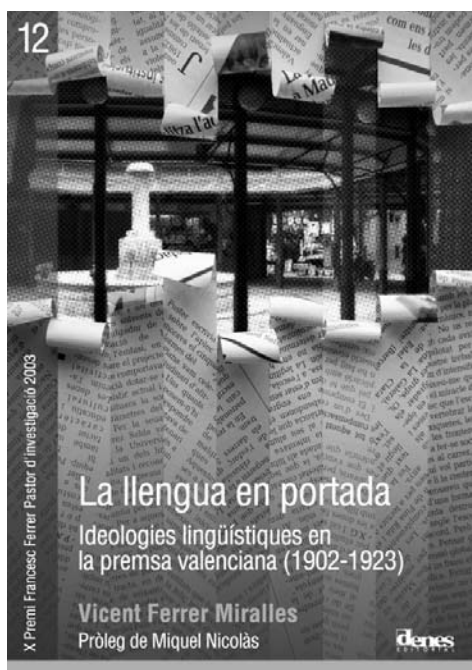
La *Histoire de ma vie* de Casanova (1725-1798) podem dir que és una de les autobiografies més extraordinàries i fascinants que mai no han estat escrites, i que, més enllà de l'anècdota eròtica fàcil i superficial, esdevé una narració d'aventures, política, de reflexió, de costums... Una novel·la total bastida sobre el periple vital d'un personatge portat a l'extrem, sense prejudicis ni limitacions. Hedonista, erotòman, aventurer, espia, diplomàtic, militar, seminarista, pròfug celebèrrim, Casanova viatjà per bona part de l'Europa del S. XVIII i deixà un testimoni tan acurat i trepidant com verament excepcional de tot allò que s'esdevé i observa a la seua redor. Des de famosos personatges a humils vilatans, tots desfilen amb minuciosa ploma per aquest cant a l'individualisme i al plaer, que pel seu estil, llenguatge i ritme narratiu bé pot ser considerat una de les millors narracions de l'època. D'aquesta voluminosa obra, avui se'ns ofereix un breu, molt breu, fragment, que comprèn el periple del cavaller de Seingalt per terres de parla catalana l'any 1768. Absolutament recomanable com a preludi, doncs, a la totalitat de les memòries, com també ho són altres dues obres del mateix Casanova de caire igualment autobiogràfic i de ritme vibrant, traslladades en la nostra llengua: *La meua fugida dels Ploms* i *El duel*. Altrament, de l'economista i filòsof alemany Max Weber (1864-1920), possiblement un dels més importants del passat segle i un dels pares fundadors de la socio-

logia, trobem *La ciència i la política*. En aquesta obra es recullen dues conferències publicades el 1919 i que han esdevingut veritables clàssics: *La ciència com a vocació i professió* i *La política com a vocació i professió*. Bàsicament, Weber realitza una anàlisi de les característiques i les exigències de dues activitats en principi tan allunyades i àdhuc antagoniques en determinats moments com aquestes dues. Aquestes dues conferències també tracten qüestions com l'organització del saber i l'estructura i les formes de la política, junt amb una percepció aguda sobre l'Europa sorgida de la Primera Guerra Mundial, com a camp de treball i de plasmació de les teories. Més encara, planteja els interrogants que han esdevinguts la referència per a comprendre la cultura occidental, amb les seues realitats del poder o la relació entre ètica i política, entre d'altres. Weber constitueix un dels referents en la història econòmica i de les institucions, la història i la sociologia de les religions i l'anàlisi del poder. Tot un clàssic —i com a tal ple de vigència— aquest *La ciència i la política*, oportunament recuperat per als lectors que enceten el S. XXI. L'altra obra seua que ha gaudit de més difusió ha estat *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme*, on intenta demostrar que els valors ètics i religiosos d'aquest segment del protestantisme havien propiciat el desenvolupament del capitalisme.

Alexandre Navarro

Una polèmica trista i antiga

L'estudi de Vicent Ferrer Miralles sobre la polèmica al voltant del valencià en els diaris *Las Provincias* i *El Mercantil Valenciano* a principis del segle XX és un treball acurat i rigorós que ens ajuda a entendre les fal·làcies usades en aquest trist debat.

LA LLENGUA EN PORTADA. IDEOLOGIES LINGÜÍSTIQUES
EN LA PREMSA VALENCIANA (1902-1923)

VICENT FERRER MIRALLES

PRÒLEG DE MIQUEL NICOLÀS

X PREMI FRANCESC FERRER D'INVESTIGACIÓ

COL·L. "INVESTIGACIÓ", 12. 164 PÀGS.

DENES EDITORIAL, PAIPORTA, 2004

És difícil que passe una setmana —fins i tot un dia— i que als diaris valencians no aparega una notícia que tinga alguna polèmica al voltant del valencià (ús, origen, promoció, etc.) com a tema. El que per als lectors ha esdevingut normal, és en realitat el reflex d'una anormalitat absoluta que en la societat valenciana s'ha cronificat i que ha contaminat amb dosis letals de demagògia i irracionalitat el discurs periodístic i polític. El debat sobre la llengua plana sobre tota la vida pública com una espasa de Damocles que en qualsevol moment pot caure amb força mortífera per crear lluites, plenament estèrils però capaces de consumir les energies necessàries per traure aquest país de l'abúlia amb què s'arrossega per la història.

Els poders, polítics i econòmics, valencians optaren fa molt per intentar

controlar l'espasa en lloc de dedicar-se a eliminar-la. Els diaris —especialment al Cap i Casal— són escenari d'aquests enfrontaments.

L'acurat estudi de Vicent Ferrer Miralles *La llengua en portada. Ideologies lingüístiques en la premsa valenciana (1902-1923)* ens demostra que poques de les coses que ara es diuen sobre el valencià són noves. El seu treball analitza el que en els diaris *Las Provincias* i *El Mercantil Valenciano* es publicava al voltant de la llengua dels valencians a principis del segle XX; i aquest és el principal defecte del llibre: el subtítol pot donar a entendre que es recull tota la premsa valenciana quan, com l'autor indica ben prompte a l'interior, es limita a aquests dos diaris de la ciutat de València. Feta aquesta puntualització cal destacar la voluntat sistematitzadora però prudent de Ferrer Miralles, que assaja una classificació entre les actituds lingüístiques que apareixen representades en els dos diaris, encara que advertint-nos sempre de la dificultat i les limitacions d'aquesta mena de categoritzacions.

El reflex general és que la discussió lingüística poques vegades ho era en estat pur i que les intencions polítiques eren quasi sempre les que generaven les polèmiques al voltant de la llengua.

Com a tònica general s'observa una actitud més favorable a l'ús del valencià i més clarament partidària de les tesis de la unitat lingüística valencià-català en els treballs publicats en *Las Provincias*, i tot el contrari en *El Mercantil*. També aleshores posicionar-se a favor del valencià no era una actitud normal en qualsevol ciutadà valencià sinó que implicava un posicionament polític, en aquell moment més conservador.

El treball de Ferrer Miralles ens obri els ulls a la trista realitat: estem com estàvem, o pitjor: aquells que a principis del segle passat opinaven que el valencià havia de desaparèixer en benefici de la gloriosa llengua castellana, avui disfrassen el seu discurs amb estúpids arguments de filologia ficció de l'estil “sí al valencià però no al català o sí a l'ús però sense imposicions...” Benvingut un llibre que ens recorda de manera clara quan de temps que fa que els valencians fem el ridícul davant de la història amb l'estèril polèmica sobre allò que més ens identifica.

Jordi Sebastià

El pensament nòmada

Aquest volum aplega gairebé tots els textos de Gilles Deleuze publicats entre 1953 i 1974. La recopilació incorpora, principalment, articles, entrevistes, prefacis i conferències no recollits fins ara en cap obra de l'autor. Els trenta-nou escrits del llibre tracten una gran varietat de temes i problemes que formen part substancial del pensament de Deleuze.

LA ISLA DESIERTA Y OTROS TEXTOS

Textos y entrevistas (1953-1974)

Gilles Deleuze

PRE-TEXTOS

LA ISLA DESIERTA Y OTROS TEXTOS.

TEXTOS Y ENTREVISTAS (1953-1974)

GILLES DELEUZE

VERSIÓ CASTELLANA DE JOSÉ LUIS PARDO

PRESENTACIÓ DE DAVID LAPOUJADE

COL·L. "PRE-TEXTOS/ENSAYO". 730. 379 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2005

Michel Foucault va dir que el segle que venia seria "deleuzià". La modèstia del pensador francès, un dels de primera fila de les últimes dècades, cedint el seu lloc a Deleuze, és bastant significatiu pel que fa a la importància que donava a les idees del seu company. Obres com *Diferència i repetició*, *Lògica del sentit*, *L'Anti-Èdip*, en col·laboració amb Pierre-Fèlix Guatari, etc., són títols fonamentals de la seua producció. Són també, donada la novetat i complexitat de la seua escriptura, difícils per al lector no familiaritzat amb la filosofia, sobretot la de l'últim gran brot del pensament francès. El gran avantatge d'aquest volum —ben gruixut— per altra part és que en conjunt constitueix la millor introducció al seu pensament feta pel mateix Deleuze. Hi podem trobar clarament esbossades les idees centrals de la seua filosofia. Les entre-

vistes, per exemple, obliguen l'entrevistat a respondre, amb més o menys extensió, a sintetitzar les seues posicions en el pla "normal" i dialogant de l'entrevistador, a precisar afirmacions o negacions, etc. És el cas de "La carcajada de Nietzsche", "Mística y masoquismo", "Sobre Nietzsche y la imagen del pensamiento" "Gilles Deleuze habla de filosofía" i, particularment, "Los intelectuales y el poder", ja que l'"entrevistador" és Michel Foucault. O és el cas d'una taula rodona ("Deleuze i Guatari se explican..."), a propòsit de la gestació de *L'Anti-Èdip*, en què, a més dels autors, intervenen especialistes en diverses disciplines de les ciències humanes. O una altra, acadèmica, "El método de dramatización", en què Deleuze desenvolupa davant els membres de la Societat Francesa de Filosofia, una àmplia argumentació en què es resumeixen els temes de l'obra *Diferència i repetició*, seguida de les intervencions de figures com Jean Wahl, Beaufret, Philolenko, entre altres més. La resta —la major part del llibre— són ponències, conferències, etc. En aquests textos la paraula només la té l'autor, que explica o precisa el seu pensament en diàleg amb alguns dels grans filòsofs. Sobretot amb els qui han marcat la seua trajectòria intel·lectual, especialment

Hume, Spinoza, Kant, Nietzsche, Bergson. De tots ells, en traça les línies essencials, confrontant-s'hi. En altres casos són com excursos sobre Rousseau, o la filosofia de les novel·les de la sèrie *noire*, sobre l'estructuralisme, la psicoanàlisi, etc.

En el fons es tracta sempre d'una pràctica de la filosofia com una "crítica", entesa, però, no com la dels falsos coneixements o la falsa moral. És una crítica de les formes vertaderes i no dels continguts falsos. Ara bé, Deleuze "crítica" allò que admira i estima. "Si no se admira algo, si no se ama algo no hay razón alguna para criticarlo. Spinoza y Nietzsche son filósofos cuya potencia destructiva y critica es inigualable, pero esa fuerza procede siempre de la afirmación y de la alegría."

Josep Iborra

Profans amb ganes de pensar

Heus aquí una iniciativa editorial de gran encert per a lectors curiosos i indecisos que no tinguen pressa. Es tracta d'un apropament plaent a la filosofia sense excuses per "falta de temps" o per por davant d'una disciplina "matèria d'uns pocs savis".

LA POTÈNCIA SEGONS NIETZSCHE

MAITE LARRAURI

IL·LUSTRACIONS DE MAX

COL·L. "FILOSOFIA PER A PROFANS", 6,97 PÀGS.

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

Els textos de "Filosofia per a profans" ens introdueixen amb humor i claredat en les grans qüestions filosòfiques relatives a l'existència humana. Acompanyats sempre de les vinyetes intel·ligents de Max —l'autor de còmics i il·lustrador Francesc Capdevila— són reflexions que arriben al lector "profanades", però també plenes de dinamisme i ironia, tant per la imaginació que Larrauri posa en els exemples, com per l'enginy de Max alhora de dibuixar el pensament amb una economia d'elements i una riquesa de significats admirables.

Pel seu format, podríem pensar en una lectura de viatge o adient per a un simple trajecte de vida urbana, però si algú imagina que aquests llibres petits i bonics són tan fàcils de llegir com de

dur sota el braç, s'equivoca. A pesar de no ser ni densos ni feixucs, estan concebuts i il·lustrats per a lectors àvids de pensament i amb voluntat d'entendre els comportaments humans. Són llibres que ambicionen satisfer les inquietuds lectores i intel·lectuals de tots aquells que “no s'aproximen a la filosofia perquè pensen que no tenen prou de temps o perquè creuen que els resultarà molt difícil d'entendre-la”. Així ho conta la professora de filosofia i autora dels textos, Maite Larrauri. Per a Larrauri, els grans pensadors “no van escriure mai per a ser llegits per altres filòsofs, sinó per a un públic culte, si bé profà”, i posats en el segle XXI, el perfil d'aquest públic seria “el d'un lector de literatura, aficionat al teatre, el cinema, la música, i encuriosit per l'art”.

A ells, doncs, vol apropar Tàndem la lectura lúcida i particular que Larrauri i Max en fan, de diferents textos escrits pels filòsofs i pensadors més polèmics i discutits del pensament modern.

La curiositat i el rebuig envers els dogmes —vinguen d'on vinguen— és, entre altres inquietuds intel·lectuals, allò que ens du a buscar respostes a la complexitat dels humans, a totes les passions i les febleses que poden explicar l'arribada de les guerres, la llibertat sentida com una necessitat o l'anhel de felicitat.

Aquesta voluntat humana, potència innata en nosaltres, és precisament l'aspecte que tracta *La potència segons Nietzsche*, l'últim volum de la col·lecció. Una seductora lectura de Nietzsche, reflexionada i contada per Larrauri amb dinamisme.

Tot fugint de l'erudició, però sense renunciar mai el rigor intel·lectual que tot assaig pressuposa, l'autora dona a conèixer el pensament del filòsof alemany i, en especial, la visió d'ell sobre l'existència humana, com una mena de possibilitat indefinida de tot allò que en potència som.

Per a Nietzsche, ens diu Larrauri, no som sinó energia vital: un “cos amb els seus instints contraposats, cadascun d'ells amb la seua pròpia voluntat de potència”, el qual, “ha de superar-se sempre a si mateix”, com va escriure en *Així parlà Zaratustra*.

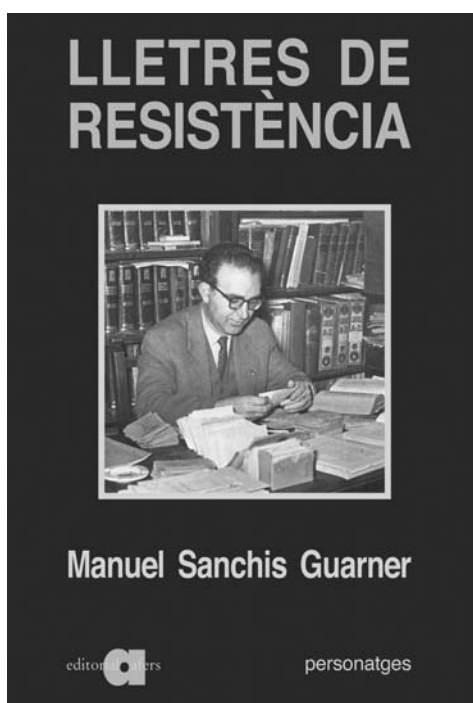
Al capdavall, una lluita entre potències contraposades.

Lourdes Toledo

Un combat cívic i cultural

Aquest volum recull cartes de Sanchis Guarner i dels seus corresponals des del 1939 fins al 1981, data de la seua mort. L'epistolari està estructurat en quatre seccions: "La presó", 1939-1943; "L'estada a Mallorca", 1943-1959; "El mestratge intel·lectual", 1959-1974; "L'autoritat acadèmica" 1974-1981. Les cartes no tenen un contingut teòric, sinó que constitueixen un document excepcional de la història del nostre país.

LLETRES DE RESISTÈNCIA (1939-1981)
MANUEL SANCHIS GUARNER
EDICIÓ, SELECCIÓ I NOTES DE SANTI CORTÉS
PRESENTACIÓ D'ANTONI FERRANDO. 422 PÀGS.

EDITORIAL AFERS, CATARROJA, 2005

Santi Cortés s'ha consolidat com un especialista de la història literària del nostre país, centrada particularment en la postguerra. El rigor dels seus treballs, la dedicació seriosa que no estalvia la recerca de fonts, sovint difícil i penosa, fan dels seus treballs una referència inexcusable pel que fa, de moment, i sobretot, a aquest període. És suficient llegir la introducció que ha escrit a aquest epistolari per veure com ha remogut cel i terra per obtenir cartes tant de Sanchis Guarner com dels nombrosos corresponals seus. La paciència i l'obstinació que hi ha posat són admirables. De vegades ha topat amb algun corresponal, com és el cas de Xavier Casp, que es va negar a deixar-li veure les cartes que Sanchis va trametre a ell i a Adlert.

L'epistolari està integrat per 130 textos, dels quals, ens diu el seleccionador, 25 ja havien estat publicats en anteriors obres seues com *Llengua i política, cultura i nació, Un epistolari valencià durant el franquisme* (1997),

Manuel Sanchis Guarner (1911-1981): una vida per al diàleg (2002). Naturalment, no estan incloses en aquest Epistolari les que van aparéixer en el volum de la *Correspondència* (Tres i Quatre) dedicat a Joan Fuster i Sanchis Guarner.

Aquest volum, però, no constitueix una prolongació més a sumar al dedicat a la correspondència amb Fuster, sinó que comporta una visió complementària. En primer lloc perquè no està limitat a l'etapa mallorquina de Sanchis, ja que comprén el període entre 1939 i 1981. En segon lloc, perquè hi ha pel mig nombrosos corresponents, cosa que permet veure les diferents i múltiples direccions de la seua activitat intel·lectual i cívica, i les posicions que adopta en relació als problemes que se li plantejaven.

Lletres de resistència és un recull estructurat en quatre blocs. Aquesta divisió cronològica defineix cada bloc com un tot homogeni i unitari, que respon a unes determinades característiques dels diferents trams en la trajectòria de Sanchis. El període de la presó que va patir està marcat, naturalment, per les gestions que fa, o que encomana a personatges com Dámaso Alonso, Menéndez Pidal i F. de B. Moll per aconseguir el seu alliberament. El segon període, confinat a Mallorca, té com a principals corresponents Xavier Casp, Miquel Adlert (importants les seues cartes), Carles Salvador, Coromines i Llorenç Villalonga. És una etapa marcada per qüestions lingüístiques i literàries, però sobretot per les baralles permanents entre les diferents capelletes

de València i, com a fet rellevant, per la constitució de la Comissió de l'Exposició del Diccionari català-valencià-balear.

La tercera, s'inicia amb el retorn de Sanchis Guarner a València, com a professor d'institut. Són uns anys d'intensa activitat: publicació de *La llengua dels valencians*, cartes a autoritats com els successius alcaldes Rincón de Arellano i López Rosat, sempre en favor de la llengua i cultura pròpies, Josep Antoni Perelló, president de la Diputació, o l'arquebisbe García Lahiguera, a propòsit de la Comissió interdiocesana per als textos litúrgics, la constitució de l'Aula Ausias March, els cursos de la Universitat, etc. És una etapa especialment marcada per una activitat cívico cultural. L'últim bloc, el més curt, comprén, només, sis anys, ja que comença el 1974 i acaba amb la seua mort el 1981. És l'etapa del mestre universitari, però, també, de l'intel·lectual perseguit que va ser objecte d'un atemptat.

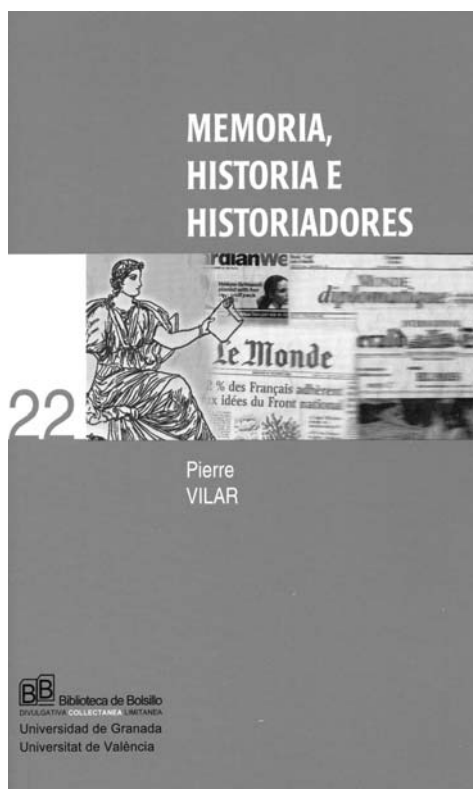
Al llarg d'aquests itineraris hi trobem, sempre, un Sanchis Guarner definit per dues coordenades. L'optimisme, fins i tot quan es troba a la presó, i tracta d'animar els qui n'estaven fora, però deprimits. I la voluntat d'unitat, mai adscrit a cap capelleta i sempre mogut per la intenció d'unir i no crear divisions.

El volum està anotat profusament per Santi Cortés. Hi ha tantes notes i, moltes, tan llargues que, en conjunt, es poden considerar com una mena de llibre paral·lel al corpus de l'epistolari. El seu interès i la seua utilitat són considerables.

Josep Iborra

Entendre i defensar la història

Pocs treballs de Vilar estan exempts d'interés. No podia ser menys aquest conjunt de textos on l'historiador ret homenatge als seus mestres, amb la mateixa lleialtat que denuncia la manera poc científica de tractar la història d'alguns autors.

MEMORIA, HISTORIA E HISTORIADORES

PIERRE VILAR

COL·L. "BIBLIOTECA DE BOLSILLO", 22. 179 PÀGS.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
I EDITORIAL UNIVERSIDAD DE GRANADA, 2004

Una història connectada amb el present, que dialoga ininterrompudament amb el passat a través dels textos i dels documents, i que es mostra oberta i receptiva amb totes les ciències socials. Aquesta manera de desxifrar el món, coneguda com a "història total" és el repte que va atreure Vilar fins als últims anys de la seua carrera en què confessava: "sigo apegado a ella, ¡aunque ya sabemos que es difícil hacerla!" .

Conscient, doncs, dels límits del saber històric, Vilar no va deixar mai de buscar respostes en els fenòmens socials i econòmics, ni tampoc en la política, en la religió i en les tradicions. Un mode de pensar històricament que Pierre Vilar va batejar com a tal i que va emprar i defensar amb entusiasme.

Ofici d'aquell que no deixa mai ni de "situar, mesurar i datar" ni de "plantear problemas e interrogar documentos", la història és vista per Vilar —i aquest

llibre ho confirma de nou— com una disciplina de disciplines, enemiga del dogmatisme i pròxima a diverses fonts de coneixements.

Memoria, Historia e historiadores és, doncs, una petita mostra, modesta, però molt cohesionada i coherent, del que va ser una obra vital, capaç de marcar un punt d'inflexió per a la metodologia i la reflexió històrica. Tot això ve acompanyat en aquest llibre, no només de la prosa intel·ligent, seductora i culta de l'autor, sinó també de les seues observacions, records personals i les referències a altres textos i autors.

A l'igual que la resta de l'obra de Vilar—dinàmica i prolífica en matisos i mirades— els quatre textos escrits entre 1985 i 1989 i el testimoni oral de l'entrevista biogràfica de 1997 que ofereix aquest llibre, aporten al lector un conjunt d'idees sobre allò que més preocupava l'autor: com interpretar i entendre des d'un punt de vista multidisciplinar els comportaments dels homes i de les dones a través del temps històric.

El seu estil clar i la seua erudició, sumats al seu do de comunicar i la seua capacitat per sintetitzar i connectar amb els joves alumnes i lectors, han fet de Vilar un referent inestimable per a les generacions actuals d'historiadors. Ara bé,

just i respectuós sempre amb el treball dels seus col·legues, Vilar es mostra inflexible en denunciar una actitud o uns fets que li semblen injustos o poc científics.

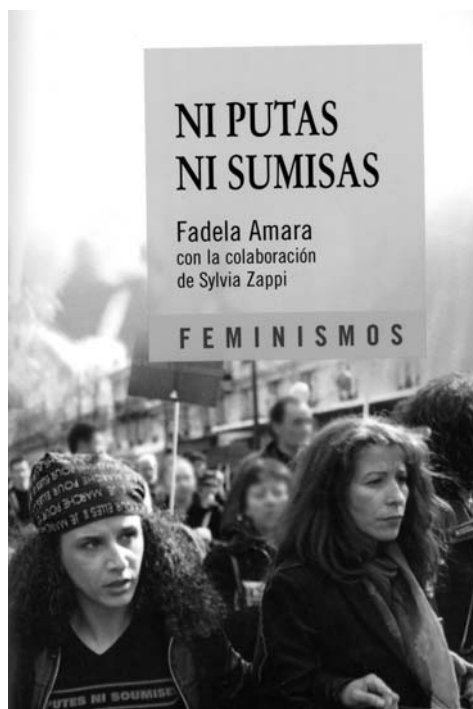
Un exemple en són els seus escrits davant la mort de Braudel i Labrousse: “Confieso —escriu Vilar— haberme entristecido un poco por el contraste entre el casi-silencio que rodeó su desaparición (la de Labrousse), y la emoción oficial y pública que se había suscitado, poco tiempo antes, en torno a Braudel. Si bé afegeix: “No es que esta última me pareciera injustificada; al contrario, me llevó a decir: ¡al fin un gran historiador honrado como tal!

Però també ens recorda la vàlua de Labrousse. A ell —insisteix— “hay que agradecerle haber consagrado su vida a una mejor definición de la Historia”, un saber que per a Vilar “continua estant per construir”. I és per això que ens alerta d'un perill: “¡El peligro es que todo el mundo lo cree muy claro. Y que cotidianamente, el ciudadano es llamado a juzgar en nombre de la HISTORIA”.

Lourdes Toledo

¡Basta ya!

La historia del movimiento “Ni putas Ni sumisas” surgido en Francia para combatir la violencia y la falta de libertades que sufren las mujeres de las barriadas obreras como consecuencia del señoreamiento de los jóvenes que, amparándose en el “derecho a la diferencia” y a las tradiciones, han impuesto el integrismo islamista por la fuerza.

NI PUTAS NI SUMISAS

FADELA AMARA AMB LA COL·LABORACIÓ DE SYLVIA ZAPPI

TRADUCCIÓ DE MAGALÍ MARTÍNEZ SOLIMÁN

PRÒLEG A L'EDICIÓ ESPANYOLA D'AMELIA VALCÁRCEL

EPÍLEG A L'EDICIÓ ESPANYOLA DE PALOMA ALCALÁ

I OLIVIA BLANCO

COL·L. "FEMINISMOS", 82. 177 PÀGS

EDICIONES CÁTEDRA / PUBLICACIONS DE LA
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2004

“¡Basta ya!” dijeron miles y miles de personas en Francia en la “Marcha de las mujeres de los barrios por la igualdad y contra el gueto” que comenzó el 1 de febrero de 2003 en Vitry-sur-Seine y que, tras 23 etapas de encuentros con asociaciones, ciudadanos y alcaldes, culminó en París el 8 de marzo del mismo año, donde reunió a 30.000 personas. Quienes encabezaban la manifestación fueron recibidas por representantes del gobierno e inmediatamente se creó una comisión interministerial para poner en marcha todas las propuestas del movimiento.

La Marcha no surgió de la nada. Hubo un intenso trabajo anterior para llevarla a cabo y el éxito fue clamoroso: consiguieron implicar a la ciudadanía, a los grupos de mujeres, a los sindicatos y a los partidos políticos en un debate imprescindible y fundamental para hacer visible y enfrentarse a la realidad

de los barrios obreros franceses: segregación, paro, miseria y marginación que afectan y determinan la vida de los habitantes de *la banlieue*, en gran parte familias de inmigrantes —aunque no únicamente—; pero sobre todo, “Ni putas Ni sumisas” rompió la omertà, la ley del silencio sobre las consecuencias que esta degradación social estaba teniendo en la vida de las mujeres: no son libres, no pueden decidir sobre su aspecto externo —son obligadas a llevar el velo— ni sobre sus relaciones personales, ni tampoco sobre sus estudios o su trabajo. Las que se rebelan, son insultadas públicamente e, incluso, sometidas a violaciones colectivas o quemadas: “Los hombres se han apoderado del cuerpo de las chicas francesas, han pasado a ser sus cancerberos”.

Entre los detractores del movimiento, por supuesto, los chicos agresivos que dominan los barrios, cuyos cabecillas viven en una economía sumergida y no les interesa que aflore; los religiosos integristas que no quieren ni oír hablar de la emancipación de las mujeres; pero también una minoría supuestamente de izquierdas que rechaza los valores democráticos y que pretende ver en el islamismo rampante la expresión de una ruptura con el sistema y, por tanto, le atribuyen unas “energías revolucio-

narías” que habría que apoyar. “Extraña forma de razonar —escribe la autora— cuando hoy sabemos los estragos que provoca el islamismo, en primer lugar en los países musulmanes, y sobre todo a las mujeres”. Esta minoría se inscribe en una corriente de pensamiento que aboga por la diferencia y por el respeto de las culturas y las tradiciones, aunque éstas atenten contra la integridad física y moral de un individuo.

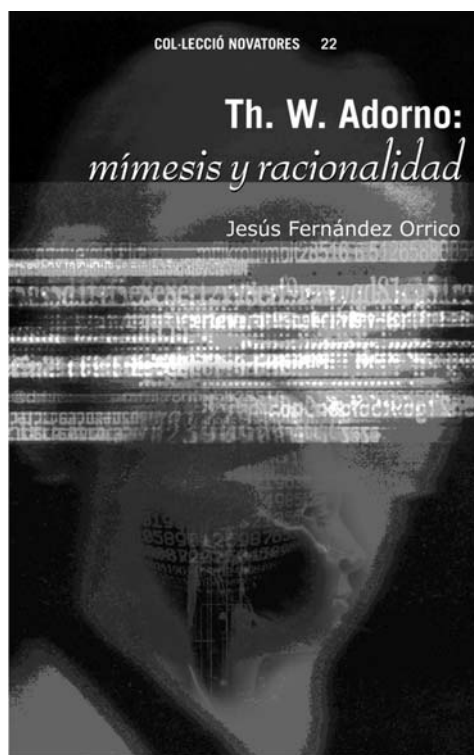
El análisis, la reflexión y las acciones emprendidas en Francia y narradas en el libro por Fadela Amara —francesa, hija de inmigrantes, habitante de una barriada obrera y musulmana practicante— debería servirnos de ejemplo para evitar la creación de guetos en nuestras ciudades y, sobre todo, para impedir que la libertad y la igualdad se vean comprometidas por costumbres, tradiciones o fundamentalismos de cualquier tipo. Como dice Amelia Valcárcel en el prólogo a la edición española, ante la compleja situación que se avecina, “no basta con la tolerancia ni con el elogio de la diferencia. Yo, en tanto que demócrata, no tengo una religión para que el otro me la tolere. Tengo un conjunto de valores que ha sido muy difícil hacer vigente”.

Arantxa Bea

Aportaciones para una nueva lectura de Adorno

Hay que repensar una propuesta como la de Adorno, afirma Fernández Orrico, que en línea con el núcleo del pensamiento ilustrado, trata de reivindicar una forma de ejercicio de la libertad, que se resiste a dejar la historia en manos de lo irracional.

TH.W.ADORNO: MÍMESIS Y RACIONALIDAD.
MATERIALES PARA UNA ESTÉTICA NEGATIVA

JESÚS FERNÁNDEZ ORRICO

COL·L "NOVATORES" 21. 302 PÁGS

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2004

La última obra de Jesús Fernández Orrico, *Th. W. Adorno: mimesis y racionalidad...*, publicada en la colección Novatores, de la Institució Alfons el Magnànim (Diputació de València), se propone rastrear en los elementos constitutivos del arte y de la estética, la función crítica que Adorno otorga a la negatividad.

Fernández Orrico, profesor en el Departamento de Filosofía / Estética, de la Universitat de València, aporta una extensa producción ensayística ligada a la estética. Entre otros ensayos cabe mencionar, *Nietzsche: una interpretación lingüística del conocimiento*; *El sujeto estético como sujeto irreconciliado*; *La vanguardia artística: aproximación crítica a un debate inconcluso*; *Autonomía del arte y la llama: un ensayo sobre Italo Calvino*; *La muerte del arte*; *Rupturas*; *El fragmento*, etc.

El autor del libro considera que la articulación de la negatividad, característica de la estética adorniana, se orienta en dos direcciones: en la estética, como teoría del arte (racionalidad); y en la obra de arte (mímesis), en cuanto producto humano que se constituye a través de elementos compositivos propios: géneros, forma, materiales, técnica, montaje. En ambas perspectivas se hace presente la negatividad como mediación fundante de la modernidad de Adorno. Pese a la ausencia de unidad de criterios respecto al arte moderno, puede afirmarse, con carácter general, aclara Orrico, que éste no es tanto reflejo de la realidad como su negación, es decir, expresión de lo contradictorio, lo diferente o lo disonante. En esa negación se manifiesta el cambio que aún no se ha producido en la sociedad. La estética adorniana, precisamente por su carácter no coactivo y por su negación de la perversión del mundo, hace del arte y de la estética el soporte de una ética no prescriptiva, liberada de dogmatismos y autónoma. Se ha acusado a la estética de Adorno de anclada en el pasado e inservible como interpretación del arte contemporáneo, además de burguesa. Si burguesa significa que participa de los valores que acompañaron el nacimiento

de la burguesía en el XVIII, esto es, la defensa de individuo libre, que con su capacidad racional podía aspirar a la autonomía propia y a la de sus semejantes, entonces, afirma el autor, sí se puede decir de ella que lo es. De ahí que la posición de Adorno en relación con la industrialización del arte no es tanto el rechazo de un tipo de creación estética capaz de extenderse a un amplio número de receptores, cuanto el temor a la pérdida de conciencia, de estilo, de impulso artístico en la técnica de la obra a causa de los requerimientos de su divulgación.

Sobre estas y otras cuestiones en torno a la estética negativa de Adorno reflexiona Fernández Orrico a lo largo de un ensayo, que puede resultar de difícil comprensión si el lector no está familiarizado con la temática, pero de lectura recomendable para aquellos que quieran profundizar en la teoría estética de Adorno.

Nieves Avilés

“El per què de les lletres”

La industrialització de les arts gràfiques al començament del segle XX suposà una revolució dels principis d'un art tan antic com la tipografia. Gill defensà en l'assaig la necessitat de comptabilitzar les noves tècniques i l'artesania.

UN ENSAYO SOBRE TIPOGRAFÍA

ERIC GILL

INTRODUCCIÓ DE CHRISTOPHER BURKE

TRADUCCIÓ D'ÁLVARO AREQUE HERRÁIZ

183 PÁGS.

EDITORIAL CAMPGRÀFIC, VALÈNCIA, 2004

La editorial valenciana Campgràfic naix amb l'objectiu de profunditzar en el debat sobre la tipografia, element essencial en el procés comunicatiu, posant a l'abast de professors, estudiants i interessats els textos clàssics, rescatant maquetes originàries, a més d'estudis i d'anàlisis dels diferents moviments.

L'exquisida i rigorosa manera de treballar d'aquesta editorial, li ha reportat amb tot el dret, el seu status de referent obligatori per a tots aquells, estudiosos i aficionats, interessats en la escritura i la seua representació gràfica.

L'última publicació, *Un ensayo sobre tipografía* de Eric Gill, editada el passat any en castellà, s'ajusta a les característiques gràfiques originàries establertes a la primera edició anglesa feta per l'autor. La pulcritud d'aquesta edició arriba fins al punt d'adaptar les diferències idiomàtiques de l'anglès a la traducció castellana, llengua amb paraules més llargues.

La trajectòria de l'autor del llibre no s'esgota en allò més conegut d'ell, la creació de tipus de lletres com la Gill Sans, Perpétua o la Joanna, trajectòria que fou reconeguda amb el títol de la Royal Designer for Industry, condecoració britànica amb la qual es premia els dissenyadors més brillants. Sens dubte, ens trobem davant d'una personalitat polifacètica: cal·lígraf, cisellador de lletres, escultor, gravador en fusta, dissenyador de tipus i assagista. És en aquesta última faceta on ens detindrem. Christopher Burke, autor de la introducció de l'assaig afirma que, Eric Gill es pot incloure dins de la segona generació del moviment *Art and Crafts* a l'Anglaterra dels anys trenta del darrer segle vint. És interessant llegir *Un ensayo sobre tipografía* tenint present aquesta dada.

Pel que fa a la tesi d'aquest petit assaig, defensa l'autor la necessitat de conjugar dues formes de creació que comparteixen espai i temps: el procés d'industrialització de les arts gràfiques i l'existència de l'artesania, amb els efectes que tenen sobre la tipografia.

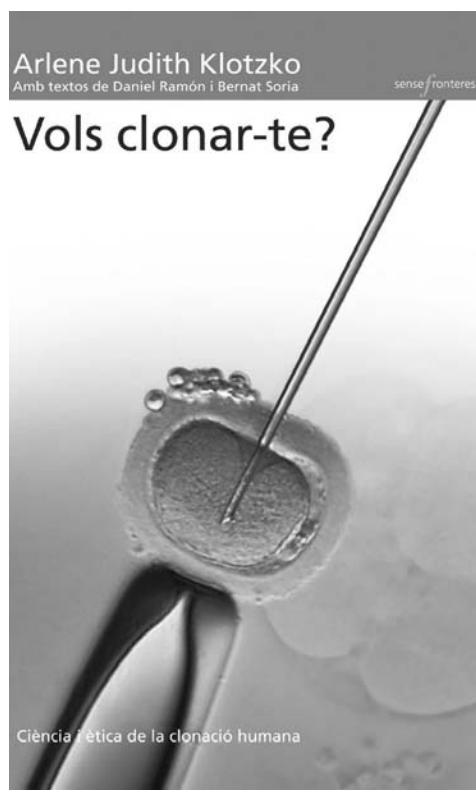
Eric Gill concep la tipografia com una activitat que pot arribar a conjugar les dues formes, sempre que es tinguin clars els límits de cadascuna. “Los dos mundos pueden mirarse uno al otro,

cada uno con sus diferencias, pero sin animosidad, en un mutuo reconocimiento de las virtudes del otro —el poder del industrialismo, la humanidad de los oficios—. Ya no hay excusa para la confusión de objetivos, la falta de coherencia en los métodos o el hibridismo en la producción. Ambos mundos pueden dejarse en paz entre sí; que cada cual se ocupe de su terreno”. La gronxadora de la tradició i de la modernitat ha de moure's de manera equilibrada, la necessitat d'aplicar noves tècniques no ha d'excloure la tradició, ni a l'inrevés. Reflexions aquestes molt actuals, si tenim present avui l'ús de les tecnologies digitals en les arts gràfiques.

Nieves Avilés

Clonació: sobre la moralitat i la utilitat de la ciència

Què es la clonació? Quines possibilitats ens ofereix? Podem aconseguir una persona idèntica a nosaltres mateixos? A partir dels darrers avanços científics en l'àrea de la clonació, la autora ens descobreix les possibilitats que presenta aquesta tècnica en el camp de la biomedicina i dels aspectes morals que implica.

VOLS CLONAR-TE?

ARLENE JUDITH KLOTZKO AMB TEXTOS DE

DANIEL RAMÓN I BERNAT SORIA

COL·L. "SENSE FRONTERES", 17

205 PÀGS.

PUVI/ EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

Des que l'ovella Dolly aparegué en les portades dels diaris hem escoltat sovint termes com ara cèl·lules mare, cèl·lules mare embrionàries o clonació terapèutica. També hem sentit parlar a les notícies de la secta dels raelians o de metges que ens prometen la immortalitat mitjançant la tècnica de la clonació. És clar que el terme clonació ens causa molt de respecte, no podem evitar pensar en novel·les que hem llegit sobre el tema com ara *Els nens del Brasil* o *Un món feliç*, però hi està fundada aquesta por? Una vegada més ens trobem en la situació de desmitificar la ciència i la única manera de fer-ho és conèixer-la i entendre-la. I açò és el que pretén el llibre de Arlene Judith Klotzko.

La autora, especialista en bioètica, advocada i professora honorària del Departament d'Anatomia i Desenvolupament Biològic del Col·legi Universitari de Londres, fa un repàs de les històries de

ciència ficció que tracten la clonació i reflexiona sobre l'ansietat que aquestes han generat entre l'opinió pública. Tot seguit, fa un passeig per la història de la clonació i explica els motius que impulsaren els científics a desenvolupar aquesta especialitat de la biologia del desenvolupament. En capítols posteriors tracta les possibilitats que ofereix la clonació d'animals ara i en un futur pròxim, així com les seues aplicacions terapèutiques en el camp de la biomedicina. Però és als últims capítols, on ens planteja el debat ètic/moral que ha sorgit arran les possibilitats que obre la clonació, amb finalitats tant terapèutiques com reproductives i que planteja, al capdavant, el tema de la bondat (o maldat) de la ciència. I és que és la interpretació que es fa de la utilitat de la ciència i de la moralitat en aplicar-la, la que dicta les lleis i normatives que fan que aquesta avanci en un sentit o en un altre. Tot açò ens porta a un debat en què hem de participar tots nosaltres per poder avaluar, com a membres de la societat, quina és la direcció que volem que prengui la investigació científica. Però, com diu Daniel Ramón en l'epíleg del llibre, per a poder decidir on volem arribar amb els desenvolupaments científics han de donar-se tres premises: una societat informada, respecte al dret a la

discrepància i que els nostres representants polítics estiguen a l'alçada de les circumstàncies. Les dues primeres estan al nostre abast i la tercera, potser, no tant.

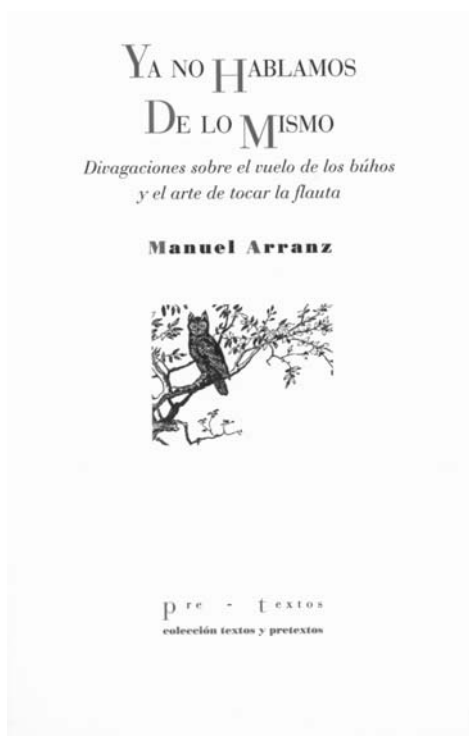
Fet i fet, el llibre de Arlene J. Klotzko ens farà passar una estona molt agradable, perquè està escrit amb una prosa amena, amb exemples extrets de la literatura i del cinema. A més, aquest volum agitarà les opinions que tenim creades *a priori* respecte el tema de la clonació, en plantejar-nos possibles situacions (com els casos dels progenitors fèrtils i els estèrils que recorren a una clonació reproductiva al capítol cinqué) i també ens ajudarà a posicionar-nos davant de temes candents en la nostra societat i dels quals tenim el dret i la capacitat per a opinar.

Neus Sanjuan

Nadar a contracorriente

El escritor y traductor Manuel Arranz (Madrid, 1950) ha reunido en *Ya no hablamos de lo mismo. Divagaciones sobre el vuelo de los búhos y el arte de tocar la flauta*, diversos textos que invitan a la reflexión, a la necesidad del pensamiento como eje vertebrador de una vida en plenitud, cuyo denominador común insistiría en la búsqueda del origen.

YA NO HABLAMOS DE LO MISMO. DIVAGACIONES
SOBRE EL VUELO DE LOS BÚHOS
Y EL ARTE DE TOCAR LA FLAUTA
MANUEL ARRANZ

COL·L "TEXTOS Y PRETEXTOS", 733, 262 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2005

En un panorama editorial como el nuestro, en el que se editan tantos miles de títulos al año, muchos libros que en otro tiempo hubieran pasado por poco menos que perlas raras, codiciadas, pasan de largo ante el lector que acude a la librería, absorto y ciego ante la avalancha acostumbrada. Claro que el lector más o menos avezado habrá alcanzado a distinguir algunos nombres o títulos que realmente merezcan la pena.

Es el caso del libro que nos ocupa. El libro en cuestión, este centón de título curioso y aparentemente enrevesado, no es otra cosa que un puñado de textos que su autor, el madrileño afincado en Valencia Manuel Arranz y asiduo de revistas como "Claves de razón práctica", "Archipiélago" o "Turia", la revista de cultura de la Diputación de Teruel, ha dado a la imprenta recientemente.

Además de crítico literario y escritor —aclarémoslo antes de proseguir—, Manuel Arranz es un avezado traductor (Jules Supervielle, Maurice Blanchot, etc.) y autor de dos libros que merecen realmente la pena, siempre por la senda literaria: *Con las palabras* (Pre-Textos, 1992) y *Voy a hablaros de vosotros* (Huerga y Fierro, 2003). Nos sirve toda esta introducción para situar en su justo lugar al autor del libro que nos ocupa, ya que Manuel Arranz es uno de esos escritores alejados de los focos del gran mundo (literario), cuya vida daría —eso sí— para una novela, tan imbuido de historias (propias y ajenas) lo encontramos (también lo imaginamos así) siempre.

Hablamos, pues, de una miscelánea. Una serie de textos con un denominador común. Y eso podría no decirnos nada nuevo (hoy, insistimos, se edita en forma de libro toda suerte de texto mínimamente legible). Pero nos lo dice; lo comprobamos al meternos de lleno en las reflexiones que desata, en su propio carácter, que encontramos definido claramente —no nos equivocaremos en la elección— en las primeras páginas de este libro.

Nos dice Manuel Arranz —y aquí entendemos su propósito— que “nadar a contracorriente significa sencillamente

ir en busca de las fuentes, del origen”. Y para llegar hasta el origen, para ello, mantiene las distancias con sus interlocutores.

Es así como a partir de sí mismo y de los demás, en continua conversación con literatos y filósofos —debiéramos llamarla su “familia espiritual”— como Chesterton (el escritor inglés le da la clave para mantenerse vivo y llevar a cabo su empresa: “Entre todos nuestros pensamientos, uno sólo debe ser atajado, y es aquel que, al producirse, suspende la marcha del pensamiento”), Gottfried Benn (del que nos dice que “la diferencia [con su mundo] es que hoy ya no esperamos que surja nada nuevo”), Jean Baudrillard (al que rebate con cierta pasión cuando lo considera necesario) o su admirada Hannah Arendt (a la que recurre en ocasiones como punto de referencia o de discusión), Arranz pone el dedo en la llaga y en entredicho una realidad, la nuestra, la de este mundo, que queda al descubierto para ser cuestionada por el lector que quiera llegar hasta sus entrañas. Todo un reto.

Rafa Martínez

**TRES FINESTRES OBERTES AL MÓN DE LA COMUNICACIÓ.
EL LLENGUATGE DEL TACTE, L'OLFACTE I EL GUST**

RICARD MORANT I MIQUEL PEÑARROYA
PRÒLEG D'ÀNGEL LÓPEZ

FINALISTA DEL PREMI FRANCESC FERRER PASTOR
D'INVESTIGACIÓ 2003

COL·L·L "FRANCESC FERRER PASTOR
D'INVESTIGACIÓ", 13. 110 PÀGS.

EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2004

Un diàleg silencios

Quan els humans intentem establir comunicació amb els altres, no fem ús només del llenguatge verbal, sinó que en aquest procés hi participa tot el cos. És el que es coneix com comunicació no verbal, on els sentits hi tenen un paper destacat. Tot i la seua importància quotidiana, aquests han estat poc estudiats, probablement (com puntualitzen els autors), perquè ni tan sols som conscients de la seua presència. Amb la intenció de portar un poc de llum, Morant i Peñarroya elaboren un text on els protagonistes són, precisament, el tacte, l'olfacte i el gust. De to marcadament divulgatiu, no per això el treball s'allunya de la rigorositat i de l'anàlisi pròpies dels textos científics. Al contrari, les seues pàgines estan farcides d'abundant i variada documentació oral, escrita i audiovisual, que el converteixen en una aportació a tindre present d'ara en avant dins d'aquest àmbit acadèmic. A més, la introducció de refranys i frases fetes populars, així com d'expressions provinents de la publicitat, fan la lectura d'aquest estudi molt amena i, en alguns passatges, francament divertida.

Àlvar Peris

CONTES VIATGERS

PACO BASCUÑÁN

COL·L·L "SINGULAR-PLURAL", I
53 PÀGS.

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

Ánimo!

Hay cuentos para niños y cuentos para mayores. *Contes Viatgers* son para ambos; tanto para el que visita la infancia, como para el que camina, sin más remedio, hacia la vejez. Paco Bascuñán nos relata tres historias usando una narración y un dibujo lacónicos y esenciales. Un ostracismo "colectivo" que se repite frente a la complejidad de la integración. El advenimiento de la inteligencia (entendido como comprensión del mundo a través de la reflexión) que tiene como base el lenguaje, herramienta de comunicación de los hombres. Un falocratismo desesperante cuya fuente se debate entre el monoteísmo de aquí y el monoteísmo de allá. A todo aquello, se añade una buena dosis de poesía, de dulzura y de humanismo. Conclusión: un final sin fin. Estos problemas de sociedad tan actuales como el racismo, la discriminación hacia las mujeres (primera condición de la existencia) y la falta de comunicación con nuestro propio vecino, no tendrán salida a corto plazo. Gracias a Paco Bascuñán y a todos aquellos que intentan abrir las mentes y dibujar un futuro con sentido común.

Jerome Biard

LA GALLINA SECUESTRADE

BRAULIO LLAMERO

DIBUIXOS DE VALENTÍ GUBIANAS

COL·L. "CALCETÍN AMARILLO", 9. 77 PÀGS.

ALGAR EDITORIAL, ALZIRA, 2005

EL CAMPAMENTO DE LOS LÍOS

PASQUAL ALAPONT

COL·L. "CALCETÍN AZUL", 10. 108 PÀGS.

ALGAR EDITORIAL, ALZIRA, 2005

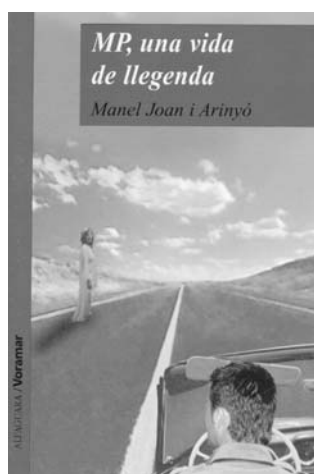
Aventures a la naturalesa

La gallina secuestrada, és una història divertida per a lectors a partir de 8 anys. Braulio Llamero hi relata com els animals d'una granja es veuen immersos en una singular aventura: formen un grup per tal de trobar la gallina Vanesa que s'ha perdut. Allunyada de la granja, Vanesa cau en mans d'un rabosot poeta, que lluny de voler menjar-se-la demana un rescat al tío Celedonio, l'amo de la granja: un munt de tomaques acabades de collir del seu camp.

El campamento de los líos és una narració de Pasqual Alapont que conta els embolics en què es claven un grup d'adolescents —Lidia, Raquel, Víctor i Silvestre— en un campament d'estiu. No a tots els ve de gust passar quinze dies en una tenda de campanya al costat de la platja, però prompte començaren a sorgir moltes sorpreses.

En ambdues històries es presenten situacions divertides i insospitades que barregen l'amistat, la companyonia, els primers enamoraments i també la gelosia i la por.

Ana Gimeno

MP, una vida de llegenda

Manel Joan i Arinyó

MP, UNA VIDA DE LLEGENDA

MANEL JOAN I ARINYÓ, 168 PÀGS.

ALFAGUARA/IVORAMAR, PICANYA, 2005

Hi ha que neixen estrellats

MP o Marc Patilla és un xic poc comú. Ja abans de nàixer hi ha alguna cosa en la seua família que no és normal: per a començar, son pare és bomber i sa mare és policia. Aquestes dues professions pràcticament obliguen els pares a tindre una vida quotidiana poc comuna, plena d'aventures. Però aparentment, les arrels familiars demostren que la família és propensa a tindre vides poc comunes. Els dos nuvis, ja el dia del casament acaben a l'hospital a causa d'una competició elítica entre el gremi dels bombers i el gremi dels policies. Marc i la seua germana Eva naixeran herentant aquesta virtut de tindre una vida ben poc avorrida: Eva esdevé jugadora de rugbi i es matricula en medicina —una bona opció tenint en compte la perillositat de la seua família—, i Marc troba en la seua novia una xica tan poc usual com ell. Tot el llibre és un seguit de reculls de llegendes urbanes i rurals que pateixen aquesta família de cullerots —població de la qual és originari el propi autor.

Manel Joan és un autor prolífic, que ha fet un bon treball d'acabament de les trames i un esforç d'imaginació, per tal que els disbarats protagonitzats pels personatges dels seus llibres siguen divertits. Es tracta d'una novel·la juvenil sense pretensions i per a riure una bona estona.

Marta Insa

AKHENATON. EL REI HERETGE

NAGUIB MAHFUZ

TRADUCCIÓ D'ISAÏES MINETTO

COL·L. "L'ECLÈCTICA", 114. 198 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

El rei assejat

Akhenaton. El Rei heretge ens duu, de la mà de l'escriptor àrab Premi Nobel de Literatura Naguib Nahfuz, a l'època de Nefertiti. L'obra, publicada a la col·lecció L'Eclèctica de Bromera, conta la història d'un jove viatger egipci, Mirimon, qui, després de descobrir una ciutat anomenada De l'heretge, enceta un viatge per conèixer-la. El protagonista desentranyarà els secrets més ben guardats del rei Akhenaton, un dels últims a habitar-la. Aquests misteris són desvetllats capítol rere capítol, arran de xerrades de Mirimon amb distints personatges que van conèixer el rei i van viure els importants canvis culturals, socials i religioses del seu temps. Amb un llenguatge molt senzill i perfectament asequible, Nahfuz trama una sèrie d'històries successives que duran el lector a conèixer les lluites internes d'una cort sempre disposada a arrebar el poder al faraó, com finalment succeeix.

Naguib Mahfuz (el Caire, 1911), té una extensa obra literària escrita en àrab i traduïda a diversos idiomes. Precisament Bromera, en la col·lecció L'Eclèctica, ha publicat volums com ara *La maledicció de Ra* o *El lladre i els gossos*.

Agustí Hernández

PELL DE CORDER/ UNA TEORIA SOBRE AIXÒ

PASQUAL ALAPONT

INTRODUCCIÓ DE JOAN CASAS

COL·L. "BROMERA TEATRE", 34. 182 PÀGS.

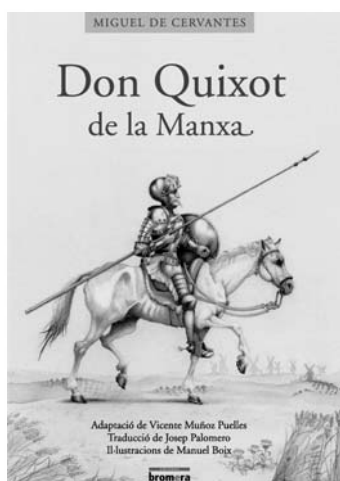
EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2005

Alapont per partida doble

La col·lecció teatral de Bromera ens proposa, com a darrera novetat, l'edició de dues peces del valencià Pasqual Alapont. Sens dubte, Alapont és un autor de presència regular en l'editorial Bromera i, en el cas del teatre, ja comptàvem amb dos textos anteriors: *Currículum*, coescrita amb Carles Alberola (núm. 18), i *Tres tristos traumes* (núm. 23). Així mateix, Alapont té publicada *Beatrius* en La Forest d'Arana (1997).

La primera de les obres ara editades ens acosta a una peça de cambra (espai únic i acció ininterrompuda), articulada al voltant de dos personatges enfrontats, dient-ho en termes esportius, en un clàssic combat de boxa. Un combat durant el qual anirem descobrint qui és qui, sense descuidar, això sí, alguns cops finals que faran més atractiva i menys tancada la proposta teatral. Molt més ambiciós se'n revela el segon text, estrenat el 2002 per la companyia "La Dependent". En aquesta peça es multipliquen els personatges i espais i s'estira la temporalitat per tal de presentar-nos una obra, diríem, generacional, en la qual se'ns mostren, amb un to agredolç, algunes de les crisis vivencials del nostre temps. Personalment, el millor Alapont dramaturg.

Ramon X. Rosselló

DON QUIXOT DE LA MANXA

MIGUEL DE CERVANTES

VERSIÓ DE VICENTE MUÑOZ PUELLES

TRADUCCIÓ DE JOSEP PALOMERO

IL·LUSTRACIONS DE MANUEL BOIX. 105 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

Una adaptació “valenciana” del Quixot

Enguany se celebra el 400 aniversari de *Don Quixot de la Manxa*, l'obra més universal de Cervantes. Edicions Bromera ha volgut commemorar aquesta fita amb la publicació d'una adaptació en català. Amb aquest propòsit, Vicente Muñoz Puelles ha seleccionat els passatges més coneguts del Quixot i Josep Palomero se n'ha encarregat de la traducció. Les il·lustracions, curulles de detalls, són obra de Manuel Boix i contenen la força plàstica i l'expressivitat a què ens té acostumats el dibuixant riberenc.

Es tracta d'un llibre de format gran i enquadernació de luxe que pretén posar a l'abast del gran públic el clàssic més representatiu de la literatura espanyola. Això sí, sense fer cap concessió a la qualitat literària del text, perquè el que anima realment l'adaptació d'aquest clàssic és la idea d'arribar a esperonar possibles lectors de l'obra íntegra. Tot i sense oblidar que, al capdavant, llegir una adaptació no pot equivaler a llegir un text complet del Quixot, que és un llibre extremadament complex i ric. I és que *Don Quixot de la Manxa* és un llibre immens, que cada lector reinterpreta a la seua manera en cada lectura.

Alicia Toledo

LES COSTURES DEL MÓN

TERESA BROSETA

PREMI DE NARRATIVA INFANTIL VICENT SILVESTRE

COL·L. "EL MICALET GALÀCTIC". 112. 170 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

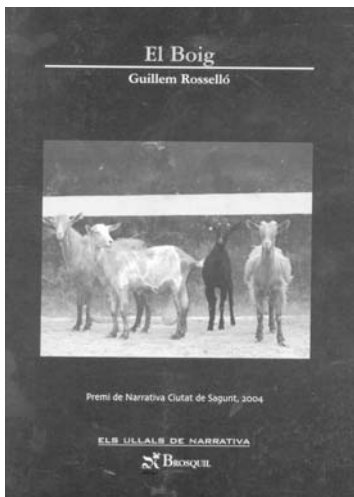

Quasi literatura

Les costures del món és una novel·la per a infants que ja tinguen una dècada d'edat. S'hi narra una història fantàstica que apel·la a la imaginació i el gust per allò meravellós dels xiquets i les xiquetes d'aquesta edat, quan encara conserven una mica de la innocència infantil i un poder evocador extraordinari. L'aventura comença ben aviat, just quan els dos protagonistes de la novel·la, Marta i el seu cosí Pinxo, fan una troballa del tot inesperada que els descobrirà l'existència d'un món ocult i d'uns éssers, els Quasis, que són quasi invisibles. Tot d'una, sense voler-ho ni imaginar-s'ho, els dos cosins es veuen abocats a ajudar els seus nous i estranys amics per tal d'evitar que desapareguen. La missió que han de dur a terme els farà descobrir els usos i costums dels Quasis, però també la valuosa lliçó d'ajudar els amics sense esperar cap compensació més que la seua amistat.

En definitiva, *Les costures del món* ofereix als preadolescent una bona oportunitat de viure la història d'una aventura amb lleugeres pinzellades d'humor.

Sergi Verger

EL BOIG

GUILLEM ROSSELLÓ

COL·L. "ELS ULLALS DE NARRATIVA", 5

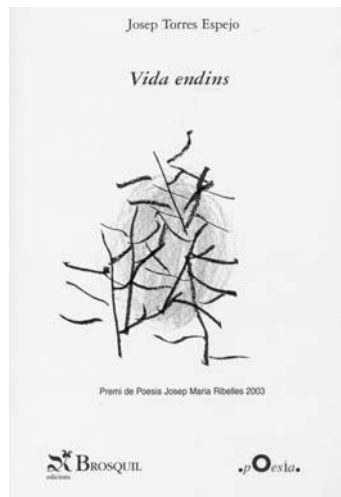
PREMI DE NARRATIVA CIUTAT DE SAGUNT, 2004. 157 PÀGS.

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

La lucidesa del boig

Amb quasi una dotzena de títols sota el braç, aquest escriptor mallorquí ens ofereix ara una tragèdia rural ambientada en el poble illenc d'Albunyó durant els grisos anys de la postguerra. Un retrat que descriu la tensió entre vencedors i vençuts, la paradoxa entre la realitat i els desitjos amagats, la crueltat d'una societat envers als diferents, com el seu protagonista, Rafel, un disminuït que, poc a poc, descobrim que no està tan boig com sembla. Rosselló trenca hàbilment la linealitat temporal, els tòpics de la novel·la pairalista i intenta dinamitzar el gènere amb un foc creuat de veus narratives i tota una sèrie d'indicis que profetitzen el desenllaç. Tanmateix, no podem passar per alt l'acumulació de digressions en forma de records, la ideologia tendenciosa de l'autor als primers capítols, o la inversemblant lucidesa del protagonista a la fi del relat. En definitiva un cant a la comprensió i a la tolerància, com diu el Rafel "Ningú no pot negar la felicitat a ningú per pobre o defectuós que aquest sigui".

J. Ricart

VIDA ENDINS

JOSEP TORRES ESPEJO

PRÒLEG DE MARC GRANELL

PREMI DE POESIA JOSEP MARIA RIBELLES DE PUÇOL

COL·L. "POESIA", 36. 48 PÀGS.

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2004

L'estructura del silenci

Quan vaig llegir a la petita biografia de la contraportada del volum que Josep Torres Espejo tenia una llarga trajectòria literària, no vaig poder evitar pensar en el *Jusep Torres Campalans* d'Aub. Però no, Josep Torres Espejo és un poeta real, jove (1976), entusiasta escriptor en castellà i valencià, que ha participat en l'antologia de *Joves Poetes Catalans* (2004) de Brosquil i que ha obtingut amb *Vida endins* el Premi de Poesia Josep Maria Ribelles de Puçol.

Aquesta obra té una estructura tancada molt elaborada, els poemes s'agrupen en cinc capítols organitzats en una simetria perfecta, on el final és com l'inici. La segona i la quarta part, amb nou peces cadascuna, són les que suporten el pes de llibre, mentre que la tercera serveix de punt d'inflexió. El ritme del poemari és tranquil malgrat els versos curts, mínims, que coquetegen, subtils, amb el silenci, i retroben tota la capacitat de suggerència d'allò no dit: "és buit el camí/ que recórrec".

Imma Gandia

L'ULL DE LA BOIRA

PEP CASTELLANO I JOAQUIM ROCA

SISÉ PREMI DE NARRATIVA JUVENIL

CIUTAT DE TORRENT, 2004

COL·L.TABARCA NARRATIVA 41. 141 PÀGS.

TABARCA LLIBRES, VALÈNCIA 2004

ELS SECRETS DE LA PORTA TANCADA

VICTOR PERIS I GRAU

OBRA FINALISTA DEL SISÉ PREMI DE NARRATIVA JUVENIL

CIUTAT DE TORRENT, 2004

COL·L.TABARCA NARRATIVA 42. 161 PÀGS.

TABARCA LLIBRES, VALÈNCIA 2004

La oportunidad de los premios

L'ull de la Boira, es el título de la obra ganadora del 6º Premio Ciutat de Torrent, 2004. Sus autores Pep Castellano y Joaquín Roca desarrollan un tema muy presente en nuestros días, para ello recurren a un catalejo, haciéndonos notar que, mientras miramos a través de este ojo mágico tratando de contemplar lo inalcanzable, perdemos la oportunidad de ver todo cuanto ocurre a nuestro alrededor. La novela está narrada utilizando la técnica del *flash back*. Se podría decir que los autores hacen uso de un *Ull de Galileo* para acercar o alejar las dos épocas que les interesa presentar al lector. El tema está bien tratado y su lectura resulta amable e interesante.

En cuanto a la obra finalista de este mismo premio que comentamos, lleva por título *Els secrets de la porta tancada*. Su autor Victor Peris i Grau ha preparado una historia que tiene todos los ingredientes necesarios para llegar al lector. Hablamos de una obra que reúne, suspense, asesinatos, amor, tristeza, melancolía... Quizás lo mejor de esta novela, si exceptuamos algún capítulo, sea que despierta el interés del lector por conocer tanto el contenido como el desenlace de la obra. Logro que hay que tener muy en cuenta en estos tiempos que nos atraviesan.

Mª Teresa Espasa

ELS POETES DETECTIUS

GEMMA ORTELLS

IL·LUSTRACIONS D'ISABEL MUT

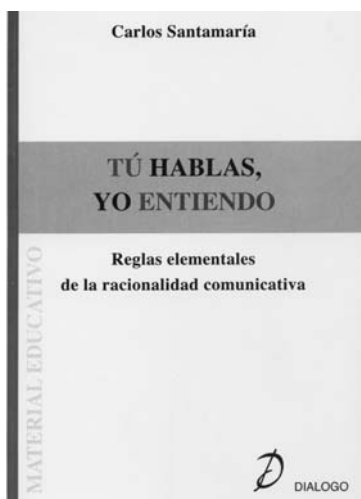
COL·L. "CONTES DE TOTS", 15. 40 PÀGS.

EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2004

Sense por a la realitat

Gemma Ortells i Isabel Mut tornen després de *¿Per què plora la lluna?* amb un altra història entretinguda, aquesta vegada per a xiquets i xiquetes a partir de 8 anys. La narradora és Júlia, una xiqueta apassionada per la poesia, que ens conta el cas del robatori d'uns diners en la seua escola. La utilització de la primera persona és un encert que apropa el personatge i el seu món als lectors. La trama detectivesca permet introduir un fum d'arguments: l'acceptació del propi cos, les possibilitats de la poesia, les dificultats d'integració de persones amb minusvalies psíquiques i els problemes que poden provocar les drogues, en concret les il·legals. S'ha de reconèixer la valentia d'Ortells en el plantejament de temes reals, tot i que potser podria haver gosat un poc més i, com a mínim dins de la proposta didàctica, haver suggerit que de drogues n'hi ha moltes i diferents, que no tots els que es droguen han de robar i que les drogues cares són les il·legals. Possiblement ha hagut de sacrificar els matisos per tal de transmetre als nens un missatge de rebuig de les addiccions, sense esclètxes.

Imma Gandia

TÚ HABLAS, YO ENTIENDO. REGLAS ELEMENTALES DE LA RACIONALIDAD COMUNICATIVA

CARLOS SANTAMARÍA

152 PÀGS.

EDITORIAL DIÀLOGO, VALÈNCIA, 2005

Entender la racionalidad

Su larga experiencia como profesor de bachillerato ha llevado al autor de este libro a reflexionar sobre los problemas de comprensión que aquejan a los estudiantes. Con este ensayo pretende que adolescentes y padres comprendan que la comunicación y el conocimiento —entre otros aspectos de vida— están regidos por elementales conceptos y reglas lógico-racionales. Se trata de explicitar el discurso de la racionalidad lógica, condición de posibilidad de todo conocimiento. Pues el fracaso en los estudios se debe sobre todo —problemas de motivación aparte— a la poca familiaridad con este discurso y a la consiguiente desorientación del estudiante al no comprender racionalmente el sentido de lo que hace.

Este acertado diagnóstico y estas loables intenciones, manifiestas por el autor en el prólogo y la introducción, van seguidas del desarrollo de una serie de temas como el conocimiento, los números, la racionalidad y la lógica, la causalidad, hipótesis, leyes y métodos científicos... Entretenida exposición que presumiblemente no sea tan sencilla de seguir como el autor pretende por aquellos estudiantes con más dificultades de aprendizaje.

Nieves Avilés

QUARANTA-SIS CONTES I UN GELAT

VICENT MARÇÀ

IL·LUSTRACIONS DE CANTO NIETO

COL·L. "LA FERAM". 134 PÀGS.

ONADA EDICIONS, BENICARLÓ, 2005

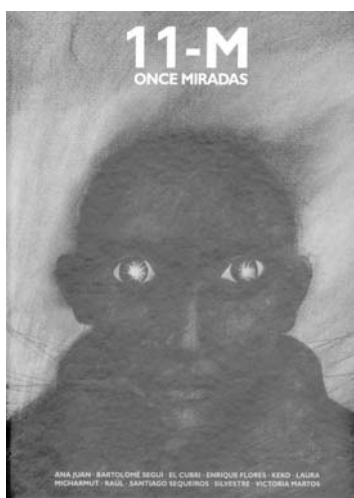
Maneres d'imaginar

Aquells que hagen llegit els *Exercicis d'estil*, de Raymond Queneau, no podran evitar de relacionar aquest experiment narratiu amb el que Vicent Marçà (Castelló de la Plana, 1954-2004) ens proposa en aquest llibre pòstum.

A partir de quatre elements, Marçà versiona un conte que —si en essència no té més de sis línies— ell fa, desfa i refa de diverses i impensables maneres: d'un relat policial a un poema o a una peça de teatre. Després de moltes hores dedicades a escriure, ensenyar i educar, potser Marçà va sentir ganes de trencar esquemes i provar la capacitat de resposta dels lectors. Dit i fet, els va llençar *Quaranta-sis contes i un gelat* a les mans: un joc narratiu atrevit que només podia nàixer d'una "joiosa i engrescadora mirada", com ha escrit Manel Garcia Grau, capaç d'imaginar i provocar des de l'humor, l'elegància, la simpatia i el talent literari, mitjançant una "penetrant i sempre constructiva manera de veure les coses". Per tot això, aquesta petita genialitat de llibre farà les delícies dels lectors més exigents.

Lourdes Toledo

11-M. ONCE MIRADAS

AA.VV

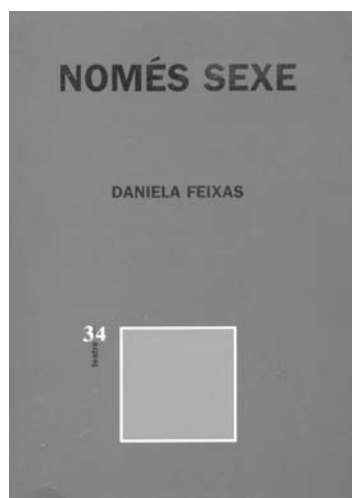
EDICIONS DE PONENT, ONIL, 2005

¿Un antes y un después?

11-M. Once miradas agrupa, como lo indica este título explícito, testimonios de 11 personas sobre lo ocurrido esa triste mañana. Esta obra nace de un trabajo colectivo, de una rabia colectiva y los colaboradores lo dedican a las víctimas del terrorismo en general. El cómic ofrece varias visiones de la realidad, cada uno de los autores aborda la política del terror según su punto de vista: de la perplejidad hasta el fatalismo. Esas reflexiones personales se ven también perfectamente reflejadas a través de los diferentes tipos de dibujos empleados. Felipe Hernández Cava trata de explicar en su prólogo la evolución del terrorismo y la clara culpabilidad de sus actores. Pone en contraste el “terrorismo convencional”, motivado por el aspecto político con el “nuevo terrorismo” y su ambición puramente destructiva. No obstante, cabe recordar que la propaganda del miedo en las mentes, a través de la barbarie, es una acción mucho más política que nihilista. La historia lo enseñó a lo largo del tiempo...

Jerome Biard

NOMÉS SEXE

PREMI DANIELA FEIXAS

COL·L. "TRES I QUATRE TEATRE". 53. 134 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA. 2005

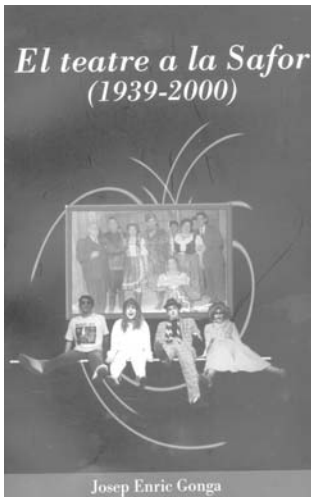
Per què diem sexe quan volem dir amor?

Tres i Quatre ens posa a l'abast l'obra d'una jove dramaturga catalana, Daniela Feixas (Barcelona, 1973), un text guardonat el 2004 dins els Premis Ocrtobre, en una pràcticament nouvinguda convocatòria de premi teatral. *Només sexe* constitueix la segona proposta escènica de l'autora després d'haver ja donat a conèixer un primer text el 2003 a Barcelona, *L'últim cigarro*.

L'obra, com tantes altres, gira al voltant de les aventures i desaventures sentimentals d'un conjunt de sis personatges més o menys connectats entre ells. Una aproximació que, tot i acostar-se a un món força conegut, destaca per una mirada dura i sense concessions a aquest univers de les relacions de parella i, sobretot, a la possibilitat d'aconseguir una relació tal com la voldríem. Una obra de la qual remarcaria una molt bona capacitat d'escriure diàlegs i de treball amb el ritme des d'una estructura seqüencial àgil i eficaç. Al capdavant, ens trobem davant un text interessant i llegidor que, sens dubte, sap construir, amb aparent senzillesa, tota una galeria de personatges i de conflictes que tots podem reconèixer sota la pell o darrere les màscares.

Ramon X. Rosselló

EL TEATRE A LA SAFOR (1939-2000). SEIXANTA ANYS
DE SOCIETAT I ESPECTACLE

JOSEP ENRIC GONGGA

211 PÀGS.

CEIC ALFONS EL VELL, GANDIA, 2004

Apologia del teatre comarcal

Josep Enric Gongga, membre de Pluja Teatre i bon coneixedor dels circuits culturals saforencs, inicia aquest estudi del fet teatral a la seua comarca just en el punt on Gabriel Garcia Frasset tancava el seu (*El teatre al País Valencià: el cas de la Safor (1800-1936)*, La Xara, 1997) en la profunda solsiada social i cultural que suposà la desfeta bèl·lica i la posterior repressió del règim franquista. Partint d'aquest dolorós punt zero, l'autor reconstrueix el vacil·lant procés de recuperació cívico-cultural iniciat pels grups de teatres afeccionats i prosseguit durant la Transició amb la irrupció del teatre independent —on destaca per damunt de la resta el paper seminal de Pluja Teatre, formació emblemàtica dels nous temps—, el bastiment d'una xarxa de centre cívics i cases de la cultura amb programació teatral estable i la intensa renovació de les companyies d'afecionats vinculades a comissions falleres i a entitats cíviques de tota mena. Tot plegat, una interessant crònica cultural d'uns temps convulsos i una apologia ben documentada del teatre comarcal.

Josep Vicent Frechina

POEMES A L'ALEGRIA

JOAN CLIMENT

PRÒLEG DE JOAN IBORRA

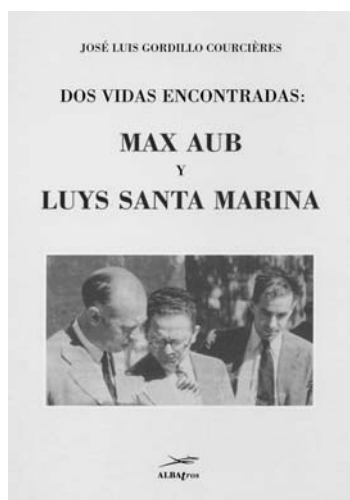
89 PÀGS.

CEIC ALFONS EL VELL, GANDIA 2005

Celebració

El poeta Joan Climent, nascut a Montitxelvo l'any 1918, que va viure a Gandia la major part de la vida, ens va deixar l'any passat. De l'especial vinculació que l'uní amb la ciutat Ducal n'han quedat molts testimonis en forma de poemes, el leitmotiv dels quals és aquest deliri pel gaudi de les coses xicotetes, aquesta capacitat d'apreciar la senzillesa de la festa de març o dels paisatges que l'envoltaven. Aquest llibre, publicat pòstumament, convida a l'optimisme i a la celebració a través de les paraules i, diríem també, del passeig. El poeta se'n ofereix com un passejador assaonat de la ciutat, un observador gens angoixat, plaent, que escriu per reviure el que veu. Climent practica una poesia volgutament sense pretensions que troba, en el missatge aparentment mancat de complexitat, algunes claus per fer seu un món que, més enllà d'aquests versos, se'n mostra hostil. El llibre s'inscriu dins la tradició dels llibrets de falla, però s'allunya molt dels models de versos que s'hi practiquen (encara que no dels tòpics, entesos com a temes).

Maite Insa

DOS VIDAS ENCONTRADAS: MAX AUB
Y LUYA SANTA MARINA
JOSÉ-LUIS GORDILLO COURCIÈRES
72 PÀGS.

EDITORIAL ALBATROS, VALÈNCIA, 2004

Amistades peligrosas

Un falangista, Luys Santa Marina, y un socialista, Max Aub, son los protagonistas de este libro. Aunque en él se da más peso al primero, la calidad literaria de ambos es incomparable. Sólo por *San Juan*, o *Jusep Torres Campalans* o “Los campos” o *La gallina ciega* merece Max Aub un lugar de privilegio en la literatura europea, no así Santa Marina. De hecho, el libro aprovecha la fama de Aub para hablar del falangista, que no es otro que el Luys Salomar de *Campo cerrado*, cuyos ejemplos aporta aquí G-C., así como otras identificaciones de personajes “reales”.

El libro se centra más en un anecdotario ideológico que en el terreno literario y de ahí que el autor mejor parado sea el falangista, pues no en vano el autor del libro ya concedió a Santa Marina el espacio de una biografía en 2002. El título del libro es justo: dos vidas encontradas; es decir, enfrentadas y distantes. Ambos fieles a su ideario: quien se equivocó tuvo suerte y quien llevaba la razón constitucional fue un transterrado. La literatura ha hecho justicia.

Pasqual Más Usó

LA ESCRITURA DE LA MEMORIA. DE LOS POSITIVISMOS
A LOS POSTMODERNISMOS
JAUME AURELL, 254 PÀGS.

PUBLICACIONES DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
VALÈNCIA 2005

La Història com a discurs

Totes les disciplines, ja siguen socials, humanístiques o científiques, es troben amb la dificultat de saber discriminar d'entre el conjunt de dades la informació més adequada a l'hora de realitzar una anàlisi rigorosa. En el cas de la Història, la disciplina historiogràfica s'ha preocupat d'analitzar tot el conjunt de variables que participen en el procés de creació de textos històrics. Així doncs, l'objectiu de la historiografia si bé és l'anàlisi del context cultural i intel·lectual en el qual els historiadors es troben immersos, afegida als condicionaments geogràfics o socials, ha de tenir present que cada lectura del passat suposa també una lectura del present des del qual s'ha construït el discurs històric.

El llibre de Jaume Aurell, *La escritura de la memoria*, és un recorregut per tots els corrents historiogràfics del darrer segle XX, des dels anomenats positivismes fins als postmodernismes, combinant el desenvolupament de cada teoria amb l'exposició d'autors i d'obres concretes. Una obra de lectura recomanable si volem comprendre millor allò que denominem Història.

Nieves Avilés

RONDALLES DE L'ALACANTÍ
 JOAQUIM G. CATURLA
 COL·L. "AUTORS D'ARA", 15
 198 PÀGS.

EDITORIAL MARFIL, ALCOI, 2004

Literatura popular de migjorn

L'èxit assolit pels reculls rondallístics d'Enric Valor —veritable obra cimera de la nostra narrativa recent— ha deixat en un immerescut segon pla el treball d'altres estudiosos de la literatura popular valenciana com ara Ximo González Caturla qui, fa una vintena d'anys, publicà dues magnífiques col·leccions de rondalles —narracions breus de tradició oral— aplegades a les comarques de l'Alacantí (Aguaclara, 1986) i el Baix Vinalopó (Institut Juan Gil-Albert, 1987). Cal felicitar, doncs, la veterana editorial Marfil per reeditar el primer d'aquests dos treballs que reuneix trenta-sis rondalles ordenades, temàticament, en cinc apartats —éssers fantàstics; escenes costumistes; Nostre Senyor, Sant Pere i la Mare de Déu; miracles de Sant Vicent Ferrer; i animals personificats— i que contribueix a preservar de l'oblit un important bocí del nostre imaginari col·lectiu cada dia més desarticulat i vulnerable.

Josep Vicent Frechina

POEMAS EN RED

AAVV

PRÒLEG D'AGUSTÍ PASCUAL I GRANELL

III CERTAMEN INTERNACIONAL DE POESÍA "LA LECTORA IMPACIENTE". 69 PÀGS.

EDICIONS LA XARA, SIMAT DE LA VALLDIGNA, 2005

RELATOS EN RED

AAVV

PRÒLEG D'AGUSTÍ PASCUAL I GRANELL

II PREMIO DE RELATOS BREVES "LA LECTORA IMPACIENTE". 86 PÀGS.

EDICIONS LA XARA, SIMAT DE LA VALLDIGNA, 2005

Literatura en la red

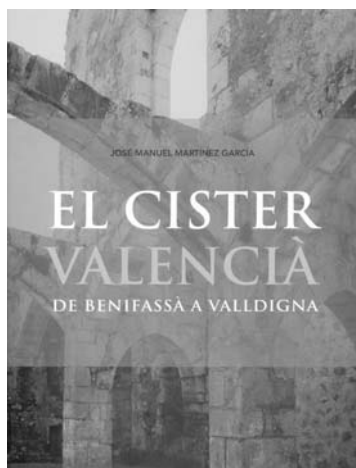
Patrocinados por la Mancomunidad de la Vall digna, se publican los dos libros ganadores de un "Concurso Literario en la Red". Se trata del III Certamen de Poesía y II Certamen de Relato Breve que reciben un nombre genérico: "La Lectora impaciente".

Poemas en Red es un libro que reúne once trabajos. El primer premio, cuyo título es "De la incorruptibilidad de los jardines", pertenece al escritor Rodolfo Raúl Hachén. El segundo premio del poeta Rubén Ballestar lleva por título "El Hombre amarillo". Siguen un total de nueve autores cuyos trabajos aportan una bocanada de aire fresco a la poesía.

Relatos en Red, es un libro que recoge una colección de relatos, cuyo primer premio, de título "Gitano", pertenece al escritor Luis Asenjo. El segundo premio de José Miguel Sanz, lleva por título "Vacaciones en el Camping". Los restantes relatos compiten en calidad y buen hacer literario. Echamos de menos no tener noticia de la nacionalidad de los ganadores de este singular concurso.

Con la iniciativa de "La Lectora impaciente", la Mancomunidad de la Vall digna ha puesto en marcha una experiencia única. No sólo fomenta la literatura, sino que ha sabido interpretar el alcance de la tecnología en los medios de comunicación, llevando hasta el último rincón del mundo las maravillas de las tierras del Mediterráneo.

M^o Teresa Espasa

EL CISTER VALENCIÀ. DE BENIFASSÀ A VALLDIGNA

JOSÉ MANUEL MARTÍNEZ GARCÍA

PRÒLEG D'ALEJANDRO FONT DE MORA TURÓN

118 PÀGS.

EDICIONS LA XARA, SIMAT DE LA VALLDIGNA, 2005

El Císter a l'Antic Regne de València

El llibre sobre el císter valencià és una obra de divulgació que estudia l'orige d'aquest orde monàstic, al monestir borgonyès de Cîteaux, i la seua expansió per Europa. El capítol segon, el més extens, està dedicat a l'arribada del Císter a l'Antic Regne de València, la qual està relacionada amb la conquesta de les terres valencianes per Jaume I. Podem veure com l'orde del Císter s'organitza en filials dels monestirs catalans. Són les filials de Poblet: Santa Maria de Benifassà, el Priorat de Sant Robert en les Cases de València i Sant Vicent de la Roqueta, també a la ciutat de València. En segon lloc, les filials de Vallbona de les Monges, que foren Santa Maria de Gratia Dei o de la Saïdia, en València; i Fons Salutis, a Algemesí. En tercer lloc hi ha les filials de Santes Creus, que foren Santa Maria de Valldigna, el Priorat de Sant Benet i Sant Bernat de les Cases de València; Sant Bernat de Rascanya o de l'Horta i el Priorat de Montsant a Xàtiva. En darrer lloc es parla del castell de Montesa, on es va establir un convent de l'Orde de Calatrava, de filiació cistercenca. El llibre conclou amb un petit apèndix documental.

Francesc Torres Faus

VALENCIA A COMIENZOS DEL SIGLO XXI

ENRIQUE ARIAS VEGA

PRÒLEG DE JOSÉ LUIS TORRÓ

COL·L. "PAPERS DE PREMSA", 2. 349 PÀGS.

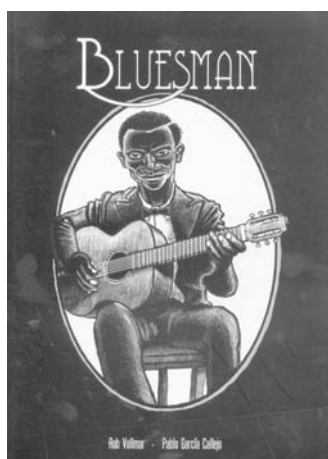

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2004

Una mirada periodística a la València recent

Enrique Arias és economista i periodista. En esta obra ens presenta un recull d'articles publicats en premsa diària, els quals analitzen la situació política, social i econòmica de la ciutat de València i del País Valencià en el seu conjunt. El volum recull 129 articles d'opinió i entrevistes, publicats entre els anys 2000 i 2004, i que van vore la llum a diaris tan diversos com ara *El País*, *ABC* o *El Periòdic de Catalunya*. Amb un estil àgil i apassionat, l'autor acosta el lector a la societat valenciana des de diversos vessants. En aquest sentit, Arias Vega ha estructurat el llibre en sis grans blocs: "Apuntes para valencianos", "Cinco entrevistas", "Las elecciones autonómicas de 2003", "Semblanzas políticas" i "Más apuntes para valencianos". El València CE, la situació dels principals partits polítics valencians, o la figura d'Eduardo Zaplana i tota la seua gestió com a president de la Generalitat, són alguns dels molts temes que es tracten. A més, esta revisió de la societat valenciana recent, publicada per la Institució Alfons el Magnànim de la Diputació de València, inclou un índex onomàstic que facilita al lector la recerca d'alguns noms apareguts als articles.

Agustí Hernández Dolz

BLUESMAN

ROB VOLLMAR

IL·LUSTRACIONS PABLO GARCÍA CALLEJO

COL·L. "SOLY SOMBRA"

72 PÀGS.

EDICIONS DE PONENT, ONIL, 2005

I've got the blues

Bluesman es el resultado de una unión entre el guionista estadounidense Rob Vollmar y el dibujante español Pablo García Callejo. Este cómic relata la aventura, en los años 30, de dos músicos negros que viajan, de pueblo en pueblo, por el delta del Mississippi, actuando en los pequeños "juke-joints", garitos de poca fama donde el alcohol y la prostitución revelaban las difíciles condiciones de vida de aquella época. A través de Ironwood y Lem (los dos Bluesmen), entendemos que mas allá del estilo musical, el Blues representaba una cierta ética, un modo de vida. En efecto, a partir de los años 20, la sociedad rural negra se vio dividida: por un lado, los trabajadores del campo cuya vida era durísima y por otra parte, los "no-trabajadores" (músicos itinerantes), cuya libertad envidiada significaba un gran peligro para ellos mismos, debido a la dominación de la sociedad anglosajona y su racismo omnipresente. Este cómic logra recrear con mucho éxito el ambiente de esa época y nos llena de interés y de cariño por nuestros dos compadres.

Jerome Biard

AMORES LOCOS

ANTONIO ALTARRIBA

IL·LUSTRACIONS LAURA

COL·L. "MERCAT", 22

112 PÀGS.

EDICIONS DE PONENT, ONIL, 2005

Més folls encara

S'ha dit sovint que els còmics són un mitjà més visual que no escrit. Independentment que hi puguem estar d'acord, la trajectòria de Laura evidencia que, al marge del guionista amb qui treballa, el seu estil és igual de coherent i inconfusible. Ja vam ressenyar la seua versió de *Las mil y una noches*, amb Lo Duca, i ara és Altarriba l'escriptor que signa aquest tríptic basat, també, en una representació del sexe alhora tendra i descarnada. Perquè ens en fem una idea, les parts en què es divideix el volum són "Centro de Europa. 13.000 años antes de Cristo", "Corinto. 575 a.C." i "Nueva York, 1928. El Rascacielos, el Gusto". L'escultor que empresona en una estàtua la seua estimada i la "purificació" posterior d'aquesta, o l'atracció d'una dona envers una altra, tan forta que l'obliga a violar els homes que han fet l'amor amb ella, són facetes d'aquesta mateixa sensualitat, brutal i agònica —deliberadament excessiva—, que sembla destinada a convertir-se en un tret distintiu.

Felip Tobar

<http://www.cult.gva.es/dglb/>

Fes *click* i **accediràs a:**

Consulta de base de dades
de les associacions, editorials,
distribuïdors i llibreries
de la Comunitat Valenciana

Consulta dels premis
literaris més importants de
la Comunitat Valenciana

Guia del Llibre valencià

Legislació sobre el Llibre

Propietat intel·lectual.
Legislació i informació d'interés

Registre Territorial de la Propietat
Intel·lectual de la Comunitat
Valenciana

Revista *Lletres Valencianes*
Cercador de continguts

Notícies d'interés

XML **RSS** Nou servei de notícies RSS

Informes i estadístiques

Convocatòries d'ajudes

WEB / SERVICI DEL LLIBRE I
BIBLIOTEQUES

Un quart de segle dedicat al món de la **il·lustració**

La llibreria especialitzada Futurama celebra el seu vint-i-cinc aniversari convertida en un referent per als aficionats al còmic de tot l'Estat espanyol. L'efemèride arriba en un moment dolç per al tebeo valencià, amb la consolidació de joves autors i projectes editorials.

Les generacions més joves tenim la sensació que Futurama està oberta tota la vida, però no és així. I sinó, que li ho pregunten als aficionats més veterans i a Manolo Molero, el seu propietari i fundador allà per l'any 1980, quan va convertir-la en la primera llibreria especialitzada a la Comunitat Valenciana i la segona de l'Estat. “Era com una glopada d'aire fresc”, afirma Nuria Vera, una de tantes joves que en aquells anys es varen convertir en clients habituals i que, des de fa dotze, n'és la responsable. Tot i les ganes amb què el públic valencià li va donar la benvinguda, els inicis varen ser molt difícils: “era una espècie de suïcidi empresarial —ens comenta la llibretera—, perquè no hi havia diners ni facilitats per a importar material, i els canals de distribució eren molt precaris”. La ubicació del primer local en les estribacions del barri dels Velluters, quan “el barri xino era xino”, tampoc ajudava. A més, la dificultat econòmica de l'època provocava que molts clients entraren i se n'anaren sense comprar res, després d'haver passat l'estona xerrant amb els venedors. Lluny d'importar-los, aquest tracte professional i amigable s'ha convertit, des d'aleshores, en un dels seus trets diferencials. Però no és l'únic. De fet, si alguna cosa ha caracteritzat des de sempre Futurama ha sigut la seua pretensió de no ser només una llibreria especialitzada. Com reconeix la mateixa Vera, “el nostre objectiu era convertir-se en un punt de trobada on es feren presentacions de llibres, tertúlies o exposicions”. Poc a poc, i amb grans esforços, aquest projecte va anar consolidant-se. Sens dubte hi va contribuir la ferma voluntat de participar des del primer moment en la Fira del Llibre de València i en els salons més especialitzats, des del Saló del Còmic de Barcelona al del Manga de Jerez. I també la seua implicació en el moviment cultural de

La recent ampliació, amb un altre local situat just al costat del ja existent, al carrer de Guillem de Castro, li ha permès mostrar millor sobretot fanzines, autoedicions i material d'autor i clàssic, que havien quedat un tant relegats per manca d'espai.

la ciutat, difonent i fins i tot col·laborant en fanzines i publicacions de tall independent i alternatiu, el que de seguida els va reportar un gran reconeixement i complicitat per part del sector.

A partir de Futurama, varen aparèixer altres llibreries especialitzades, tant a València com a la resta de la geografia valenciana. “Malauradament, mentre unes s’inauguraven, altres desapareixien, el que no ha sigut bo per a un negoci que, com tots, demana estabilitat”, assegura la llibretera. Avui en dia, però, sembla que hi ha més botigues que mai. A tall d'exemple, només a València hi trobem Imágenes Còmics o Gotham Comics; Ateneo a Alacant; i Norma a Castelló, a banda d'altres llibreries repartides en poblacions com Elx, Dénia, Xàtiva o Gandia. Per a Nuria Vera, aquesta competència és positiva, “si no hi haguera, l’afició valenciana quedaria en molt mala situació”. La clau de la convivència, segons ens explica, és la diversificació del mercat. Actualment, les llibreries especialitzades no venen únicament tebeos. Al seu voltant hi ha generada una gran indústria on podem trobar des de ninots de tots els tamanys i materials, passant pels jocs de rol, la música o tot el que té a veure amb el cinema o les sèries de televisió, el que augmenta les possibilitats de fer-se un espai diferenciat de la resta. Dins d’aquest maremàgnun, l’aposta de Futurama és clara, “pretenem seguir fidels al paper imprès, tot i que no renunciem a tindre altres objectes relacionats amb la il·lustració”.

Aquesta vitalitat ha coincidit amb la consolidació de diverses propostes editorials valencianes que darrerament estan rebent el reconeixement unànime per part de tots. Parlem d’Edicions de Ponent, dirigida per Paco Camarasa i situada a Onil, i de

A pesar del salt qualitatiu que s'ha produït en els darrers anys en algunes parcel·les del negoci, la distribució continua sent l'assignatura pendent, perquè en l'actualitat l'única distribuïdora especialitzada que funciona és DDT (Distribuidora de Tebeos) i també està Norma que, amb el temps, ha aconseguit portar editorials en exclusiva, com la nordamericana DC

A partir de Futurama, varen aparéixer altres llibreries especialitzades, tant a València com a la resta de la geografia valenciana i, avui en dia, hi ha més botigues que mai. El sector i els aficionats al tebeo i al llibre il·lustrat creuen que aquesta competència és positiva i la clau de la bona convivència és la diversificació del mercat

Media Vaca, creada a València per Vicente Ferrer i Begoña Lobo, la principal característica de les quals és la qualitat en quant a forma i contingut, i una independència absoluta a l'hora d'escollir els autors que formen part de les seues col·leccions. Des d'una altra òptica ben diferent hi trobem Aleta Ediciones, un projecte ubicat a Mareny de Barraquetes i impulsat per Jorge Madejón, que s'acosta més a les històries de superherois. Entre la seua nòmina d'autors hi ha Jordi Bayarri o Víctor Santos, joves valencians que formen part del col·lectiu 7 Monos, juntament amb Sergio Córdoba o Manuel Bartual, entre altres, i que s'han donat a conèixer amb revistes com *Magia y Acero* i publicacions com *TOS* o el fanzine *9 Arte*.

A pesar del salt qualitatiu que s'ha produït en els darrers anys en algunes parcel·les del negoci, la distribució continua sent l'assignatura pendent. En l'actualitat, l'única distribuïdora especialitzada que funciona és DDT (Distribuidora de Tebeos). Després està Norma, que amb el temps ha aconseguit portar editorials en exclusiva, com la nordamericana DC. El problema, segons apunta Vera, és quan un còmic cau en les mans d'una distribuïdora general, "perquè ni el comprén, ni l'interessa". Això provoca que, en ocasions, alguns llibres arriben a Futurama tres mesos després de ser novetat. Afortunadament, no passa sovint, però els obliga encara a estar-ne molt pendents. Des de la seua posició privilegiada, la llibreria observa el futur amb expectació. De moment la recent ampliació, amb un altre local situat just al costat del ja existent, al carrer de Guillem de Castro, li ha permés mostrar millor sobretot fanzines, auto-edicions i material d'autor i clàssic, que havien quedat un tant relegats per manca d'espai. A més, de projectes no li'n falten: entre els que genera més il·lusió hi ha la

Manolo Molero, el seu propietari i fundador allà per l'any 1980, va convertir-la en la primera llibreria especialitzada a la Comunitat Valenciana i la segona de l'Estat i, tot i les ganes amb què el públic valencià li va donar la benvinguda, els inicis varen ser molt difícils

idea, impulsada per l'Associació de Venedors del Mercat Central, d'editar un tebeo sobre la vida diària a les parades per a repartir-lo entre els escolars. El còmic estarà dibuixat per autors valencians, i noms com Jesús Huguet o Jordi Bayarri ja han confirmat la seua participació. Independentment d'això, la salut que destil·la la llibreria és envejable. Durant la nostra conversa, no ha parat d'entrar gent de totes les edats i condicions: clients habituals, ocasionals o simplement curiosos, que s'animen a donar un colp d'ull per uns prestatges a vessar de tebeos. Nuria Vera i la

resta de treballadors tampoc es donen una treva: "ens passem les hores informant i aconsellant i, al capdavant, tens la sensació com si t'hagueren xuplat la sang. Però m'agrada molt el meu treball i aquesta és l'essència de Futurama i del servei que oferim". Per molts anys.

Àlvar Peris

Futurama, des del primer moment, ha volgut participar a la Fira del Llibre de València i en els salons més especialitzats, des del Saló del Còmic de Barcelona al del Manga de Jerez. I també s'ha implicat en el moviment cultural de la ciutat, difonent i fins i tot col·laborant en fanzines i publicacions de tall independent.

(Dibuixos de les pàgines 132, 134 i 137 d'Alex Raimond.)

El projecte de futur que més il·lusió genera per al sector és la idea, impulsada per l'Associació de Venedors del Mercat Central, d'editar un tebeo sobre la vida diària a les parades per a repartir-lo entre els escolars. El còmic estarà dibuixat per autors valencians, i noms com Jesús Huguet o Jordi Bayarri ja hi han confirmat la seua participació

La vitalitat de Futurama, i de la resta de llibreria dedicades al llibre il·lustrat, ha coincidit amb la consolidació de diverses propostes editorials valencianes que darrerament estan rebent el reconeixement unànime per part de tots: Edicions de Ponent (Onil), Media Vaca (València) i Aleta Ediciones (Mareny de Barraquetes).

editorials valencianes

AFERS EDITORS

AV.DR.GÓMEZ FERRER, 55, 1R, 5º
46470 CATARROJA

APARTAT DE CORREUS 267

TEL.: 96 126 93 94

FAX: 96 127 25 82

vicent.olmos@editorialafers.com

<http://www.editorialafers.com>

DISTRIBUÏDORS:

NORDEST LLIBRES

TEL.: 972 67 23 54 - FAX: 972670417

nordest@tsai.es

PALMA DISTRIBUCIONS

TELÉFON: 971 45 06 12 -

FAX: 971 45 61 88

GEA LLIBRES

TEL.: 96 158 03 12 - FAX: 96 158 06 99

LA TERRA LLIBRES

TEL.: 96 511 01 92 - FAX: 96 511 02 88

AITANA EDITORIAL

COMTE D'ALTEA, 10

03590 ALTEA

TEL.:96 584 19 46

FAX: 96 688 08 47

DISTRIBUÏDORS:

ALACANT, ALBACETE I MÚRCIA:

LA TIERRA LIBROS

SAGITARIO, 4-B

03006 ALACANT

TEL.: 96 511 01 92 - 96 511 02 88

FAX: 96 511 51 82

MADRID:

EGARTORRE LIBROS

MIRLO, 23

28024 MADRID

TEL.: 91 711 60 08 - 91 711 66 00

FAX: 91 501 57 01

ILLES BALEARES:

TOTEM DISTRIBUCIONS

PARE BERTOMEU POU, 24

07003 PALMA DE MALLORCA

ARAGÓ:

ICARO DISTRIBUCIONES

CATALUNYA:

SURES, S.A.

SANTANDER, 68

08020 BARCELONA

TEL.: 93 305 63 55

FAX: 93 305 02 04

GALÍCIA:

TRIS-TRAM

CONCEPCIÓN ARENAL, 2-2A,
DRETA

27003 LUGO

TEL.: 982 250 067

FAX: 982 284 919

ALBATROS

C/ L'OLIVERETA, 28

46018 VALÈNCIA

TEL.: 96 370 22 50

FAX: 96 370 22 46

graficas-soler@terra.es

DISTRIBUÏDORS:

CATALUNYA

LES PUNXES

TEL.: 93 485 63 80

FAX: 93 300 90 91

MADRID

MAIDHISA, SL

TEL.: 91 670 21 89

FAX: 91 332 48 79

ALGAR EDITORIAL

POLÍGON IND. I

C/ RONDA TINTORERS, 117

46600 ALZIRA

TEL.: 96 245 90 91

FAX: 96 240 31 91

algar@algareditorial.com

www.algareditorial.com

DISTRIBUÏDOR:

CATALUNYA

LES PUNXES

TEL: 93 485 63 80- FAX: 93 300 90 91

MADRID

MAIDHISA, SL

TEL: 982 250 067- FAX: 982 284 919

AMOS BELINCHÓN

C/ RAFAEL RIVELLES, 36

46020 PAIPORTA

TEL. I FAX: 96 397 08 22

amosbelinchon@terra.es

DISTRIBUÏDORS:

ALACANT:

LA TIERRA LIBROS, S.L.

TEL.: 96 511 01 92

FAX: 96 511 51 82

VALÈNCIA:

ADONAY, S.L.

TEL.: 96 397 51 48

FAX: 96 397 58 76

CATALUNYA:

NORDEST, S.L.

TEL.: 972 67 23 54

FAX: 972 50 36 29

BROSQUIL EDICIONS

PLAÇA PINTOR SEGRELLES, 1-B-25

46007 VALÈNCIA

TEL: 96 310 70 45

FAX: 96 341 83 41

brosquiledicions@hotmail.com

www.brosquiledicions.es

CAMPGRÀFIC

C/MATIES PERELLÓ, 17-6

46005 VALÈNCIA

TEL.: 96 374 92 57

FAX: 96 374 92 57

campgrafic@retemail.es

CARENA EDITORS

C/CHIVA, 21-3R-11A

46018 VALÈNCIA

TEL.: 96 333 33 09

carenaeditors@inicia.es

www.carenaeditors.com

DISTRIBUÏDOR PROPI:

GRAONS LLIBRES

TEL.: 96 151 78 08

FAX: 96 151 78 28

CEIC ALFONS EL VELL

PLAÇA REI EN JAUME, 10

46700 GANDIA

TLF. 96 295 95 64/ 62

FAX: 96 295 95 66

[e-mail: ceicalfonsevell@gandia.org](mailto:ceicalfonsevell@gandia.org)

<http://www.ceicalfonsevell.com>

DISTRIBUÏDORS:

SENDRA MARCO

TELÉFON: 96 159 08 41

FAX: 96 159 08 45

sendramarco@retemail.es

MIDAC

TELÉFON: 93 434 01 28

FAX. 93 524 61 70

midac@retemail.es

MOLL

TEL. I FAX: 971 76 14 22

DEL SENIA AL SEGURA

CRONISTA CARRERES, 9, 7-F

46003 VALÈNCIA

TEL. I FAX: 96 351 73 55

DISTRIBUÏDORS:

COMUNITAT VALENCIANA:

DEL SENIA AL SEGURA

MADRID:

MAIDHISA

TEL.: 91 670 21 89

DENES EDITORIAL

POLÍGON INDUSTRIAL ALQUERIA

DE LA MINA

ARTS GRÀFIQUES, 58

APARTAT DE CORREUS 85

46200 PAIPORTA

TEL.: 96 397 44 66

FAX: 96 397 48 42

denes@infonegocio.com

DISTRIBUÏDORS:

CATALUNYA:

NORD-EST LLIBRES

TEL.: 972 67 04 17

FAX: 972 50 36 29

ILLES BALEARS:

MOLL

TEL.: 971 72 41 76

FAX: 971 76 14 22

MADRID:

MAIDHISA

TEL.: 91 670 21 89

VALÈNCIA:

LYRA

TEL.: 96 159 07 81

FAX: 96 159 08 84

ALACANT:

LA TIERRA

TEL: 96 511 01 92

FAX: 96 511 51 82

EDICIONES BRIEF

C/ DANIEL BALACIART, 5-BAIX

46020 VALÈNCIA

TEL.: 96 310 60 37

FAX: 96 362 00 77

info@edibrief.com

www.edibrief.com

DISTRIBUÏDORS:

VALÈNCIA-CASTELLÓ:

GRAONS LLIBRE S.L.

TEL. 96 158 82 99
MADRID-CASTILLA-LA MANXA:
DISTRIFER LIBROS S.L.

TEL. 91 796 27 09

GALÍCIA:

LLOVES S.L.

TEL. 986 42 00 39

ANDALUSIA ORIENTAL:

CENTRO ANDALUZ DEL LIBRO

TEL. 95 225 10 04

ASTÚRIES- CANTÀBRIA:

LORD BOOK S.L.

TEL. 985 11 33 59

ANDALUSIA OCCIDENTAL:

LIDELSUR S.L.

TEL. 954 18 26 62

ARAGÓ-NAVARRA- LA RIOJA:

ICARO S.L.

TEL. 976 12 63 33

CASTILLA-LLEÓ:

ARCADIA LIBROS S.L.

TEL. 983 39 50 49

CATALUNYA:

MASESMAS.COM

TEL. 93 401 98 99

CANÀRIES:

DISTRIBUIDORA ROIGCAR S.L.

TEL. 928 41 83 82

EDICIONS BROMERA

POLIGON INDUSTRIAL, 1

C/RONDA DELS TINTORERS, 117

46600 ALZIRA

TEL.: 96 240 22 54

FAX: 96 240 31 91

bromera@bromera.com

www.bromera.com

DISTRIBUÏDORS:

ALACANT:

LA TERRA LLIBRES

TEL.: 96 511 01 92

CATALUNYA:

L'ARC DE BERÀ

C/ BÈLGICA, 47-49

08917 BADALONA

TL: 934 653 008

arc@arcdebera.com

ILLES BALEARS:

MOLL

TEL.: 971 72 44 72

VALÈNCIA I CASTELLÓ:

SENDRA MARCO

TEL.: 96 159 08 41

GEA LLIBRES

TEL.: 96 159 03 12

EDICIONS CAMACUC

ARQUEBISBE OLAETXEA, 18-BAIX

46017 VALÈNCIA

TEL. I FAX: 96 357 28 56

edicionscamacuc@hotmail.com

DISTRIBUÏDOR:

CARRER DE LLIBRES

TEL.: 96 378 05 91

FAX: 96 378 00 04

EDICIONS DEL BULLENT

C/ DE LA TARONJA, 16

46210 PICANYA

TELÈFON: 96 159 08 83

FAX: 96 159 08 45

bulleant@retemail.es

http://www.bulleant.net

DISTRIBUÏDORS:

SENDRA MARCO

TELF. I FAX: 96 159 08 83

Info@bulleant.net

www.bulleant.net

MIDAC

TELÈFON: 93 434 01 28

FAX. 93 524 61 70

midac@retemail.es

MOLL

TEL. I FAX: 971 76 14 22

EDICIONS DEL PONENT

PLAÇA DEL CARME, 5-1A

03430 ONIL

TEL. I FAX: 96 526 98 68

edicionsdeponent@ctv.es

www.edicionsdeponent.com

DISTRIBUÏDORS:

MADRID, CASTELLA –LA MANXA:

A-Z DISLIBROS

MINIPOLIGONO, SAN JOSÉ,

NAU 16

28320 MADRID

TEL: 91 692 53 76

FAX: 91 692 53 85

azdislibros@a-

zdislibros.es.telefonica.net

VALÈNCIA, CASTELLÓ,

ANDALUSIA:

DISTRIBUIDORA DE TEBEOS

C/ GANDIA, 7

46007 VALÈNCIA

TL: 96 352 00 56

ddtebeos@terra.es

ILLES CANÀRIES:

LUIS VAZQUEZ

C/ AZORIN, 274. BARRIADA LA

CELSA. BLOQUE 7. PORTÓN 5

38007 STA. CRUZ DE TENERIFE

TEL: 649 471 556/ 922 225 278

FAX: 922 280 326

CATALUNYA:

SDIRAC

C/TÀNGER, 76; 08018 BARCELONA

TEL: 93 300 10 22

FAX: 93 300 73 01

ALACANT, ALBACETE I MÚRCIA

GAIA

C/ SAGITARI, 9

03006 ALACANT

TEL: 96 511 05 16

FAX: 96 511 41 26

ARAGÓ:

ICARO DISTRIBUIDORA

POLÍGONO EL PLANO. NAU 39.

MARÍA DE HUERVA

50430 SARAGOSSA

TEL: 976 126 333

FAX: 976 126 493

ASTÚRIES:

INFOLIBRO

POLÍGONO INDUSTRIAL LAS

PEÑAS. NAVE 3

33199 GRANDA-SIERO (ASTÚRIES)

TEL I FAX: 985 985 756

PAÍS BASC, CANTABRIA I

NAVARRA:

PASAIA DISTRIBUCIÓN

C/ ZAMACOLA, 86-BAIX

48003 BILBAO

TEL: 94 415 54 99

pasaiabanatzailea@euskalnet.net

GALÍCIA, CATALUNYA –GENERAL-,

CASTELLA-LLEÓ

C/ ALEMANIA, 70

36162 PONTEVEDRA

TEL: 986 860 276

FAX: 986 100 280

INTERNACIONAL –AMÈRICA:

PANOPLIA DE LIBROS

C/ ANDORRA, 69; 28043 MADRID

TEL: 91 300 43 90

FAX: 91 388 65 18

EXPORT@panopliadelibros.com

EDICIONES DHARMA

C/ELIAS ABAD- 3- BAIX

03660 NOVELDA

TEL.: 96 560 32 00

dharma@edicionesdharma.com

www.edicionesdharma.com

EDICIONS LA XARA

AVDA. DE LA VALLDIGNA, 25

46750 SIMAT DE LA VALLDIGNA

TEL. I FAX: 96 281 13 67 - 670 250 595

Laxara1@wanadoo.es

www.ctv.es/USERS/laxara

DISTRIBUÏDORS:

CATALUNYA:

NORDEST LLIBRES, S.L.

ÁLVAREZ DE CASTRO, 26

17600 FIGUERES

TELÈFON: 972 67 23 54

FAX: 972 50 36 29

PAÍS VALENCIÀ:

ADONAY

CTRA. DE PICANYA, 4

46200 PAIOPORTA

TELÈFON: 96 397 51 48

FAX: 96 397 58 76

EDICIONS 96

CARRER SANT CRISTÓFOL, 22

46740 CARCAIXENT

TEL.: 96 246 11 04

FAX: 96 246 14 90

edicions96@llibreweb.com

www.llibreweb.com

DISTRIBUÏDOR:

ALACANT:

LA TIERRA LIBROS

SAGITARIO, 4-B

03006 ALACANT

TEL.: 96 511 01 92

VALÈNCIA I CASTELLÓ:

GEA LLIBRES

POLÍGON DE RAGA

LUIS DE SANTANGEL, 6

46210 PICANYA

TL: 96 159 05 11
CATALUNYA I RESTA DE L'ESTAT
ESPANYOL:
SLI TÀNDEM
SANT ANTONI, 70-ENTRESOL
08190 SANT CUGAT DEL VALLÈS
TELÈFON: 93 589 54 39

EDICIONES DIÁLOGO-TILDE
(EDITILDE, S.A)
C/ GENERAL URRUTIA, 12 – 10
46006 VALENCIA
TEL I FAX:96 316 30 14
dialogo@ctv.es
dialogoinfantil@ctv.es
tilde@tilde.es
www.tilde.es
www.editorialdialogo.es
DISTRIBUÏDOR:
VALÈNCIA, CASTELLÓ, ALBACETE I
MÚRCIA:
MORCILLO SL (96 3974474)
ALACANT:
MARTÍN FIERRO (96 5289802)
ANDALUSIA OCCIDENTAL I
EXTREMADURA:
E/A LIBROS (95447550)
ANDALUSIA ORIENTAL:
CENTRO ANDALUZ DEL LIBRO
(952251004)
ASTÚRIES: CIMADEVILLA
(985307043)
MADRID, TOLEDO I CONCA:
DISTRIFORMA (916017742)
CATALUNYA: ABIS-BOOKS
(934425446)
ARAGÓ, SÒRIA, NAVARRA I RIOJA:
ÍCARO (976126333)
GALÍCIA:
GRIAL (981589544)
BALEARS:
PALMA DISTRIBUCIONS
(971726493)
CASTELLA-LLEÓ:
ARCADIA (983395049)
CANÀRIES:
ODÓN MOLINA (922256666)

EDICIONS VORAMAR/SANTILLANA
C/VALÈNCIA, 44
46210 PICANYA

TELÈFON: 96 159 44 10
FAX: 96 159 19 24
voramar@santillana.es
DISTRIBUÏDOR:
ÍTACA/SANTILLANA
TEL: 93 560 60 61
FAX: 93 560 29 57

EDITORIAL AGUACLARA
C/ROSELLÓ, 55
03010 ALACANT
TEL.: 965 24 00 64
FAX: 965 25 93 02
edit.aguaclara@natural.es
DISTRIBUÏDORS:
ALACANT, ALBACETE I MÚRCIA:
GAIA LLIBRES, SL
TEL: 96 511 05 16 - 96 511 08 82
FAX: 96 511 41 26
ANDALUSIA OCCIDENTAL:
GRACIA ÀLVAREZ
TEL: 954 18 43 29
FAX: 954 18 52 74
ANDALUSIA ORIENTAL:
CENTRO ANDALUZ DEL LIBRO
TEL I FAX: 952 25 10 04
ARAGÓ I SÒRIA:
ÍCARO DISTRIBUIDORES
TEL: 976 12 69 99
FAX: 976 12 64 93
ASTÚRIES I CANTÀBRIA:
NORTE
TEL: 985 14 70 30
CASTELLA I LLEÓ:
ANDRÉS GARCÍA, LIBROS, S.L
TEL: 923 23 02 06 - 983 47 21 55
FAX: 923 25 91 17 - 983 47 32 47
EUSKADI:
HERRO LIBROS
TEL: 94 454 28 50 - 94 454 06 77
FAX: 94 454 19 28
GALÍCIA:
DISTRIBUCIONES ARNOIA
TEL: 986 70 93 40
FAX: 986 70 88 90
ILLES CANÀRIES:
ODÓN MOLINA
TEL: 922 25 66 66
FAX: 922 25 62 11
MADRID, CIUDAD REAL, TOLEDO,
CUENCA I GUADALAJARA:

DISTRIFER LIBROS
TEL: 914 68 49 29
FAX: 914 68 42 14
VALÈNCIA I CASTELLÓ:
GEA LLIBRES
TEL: 96 159 03 12 - 96 159 05 11
FAX: 96 150 06 97
EDITORIAL ALETHEIA
PLAÇA MARGARITA VALLDAURA,
1-B
46003 VALÈNCIA
TF: 96 395 57 74
FAX: 316 13 01
aletheia@aletheiaeditorial.com
DISTRIBUÏDORS:
CATALUNYA:
ABIS&BOOKS
C/PIQUER, 53 08004 BARCELONA
TEL: 934.425.446
934.419.436
MADRID
TERAN LIBROS
C/ANDRÉS MELLADO,63
28015 MADRID
TEL: 915.438.232
915.437.567
ISLAS CANARIAS
ODÓN MOLINA
C/NEPTUNO,9 38205 LA LAGUNA
(TENERIFE)
TEL: 922.256.666
922.256.211
GALICIA
ALONSO LIBROS
VÍA FARADAY, 41BIS P.I.TAMBRE
15890 STGO.COMPOSTELA
TEL: 981.588.600
981.589.111
ASTURIAS, CANTABRIA
CIMADEVILLA
P.I.ROCES, 3. ARQUÍMEDES, S/N
33211 PORCEYO (GIJÓN)
TEL: 985.307.043
985.167.215
PAÍS VASCO
ZABALTZEN
PORTUETXE, 88 20018 DONOSTI
TEL: 943.310.301
943.310.452
BALEARS

ELITE 1976
JAUME FERRAN, 72 07004
MALLORCA
TEL: 971.910.201
VALENCIA, CASTELLÓN
DIFUSIÓ GRAL.LLIBRE
P.I.OLIVERAL, CALLE G NAVE 6 46394
RIBARROJA (VALENCIA)
TEL: 961666033
FAX: 961.665.249
ALICANTE, MURCIA, ALBACETE
GAIA LIBROS
SANTIAGO, 7-9 03006 ALICANTE
TEL.: 965110516
FAX: 961.665.249
ANDALUCÍA OCCIDENTAL,
EXTREMADURA
GRACIA ALVAREZ
ARTESANÍA, 21 NAVE12 41927
MAIRENA DEL ALJARAFA (SEVILLA)
TEL: 954184329
FAX: 954.185.274
ANDALUCÍA ORIENTAL
M.ATENEA
JUAN FERNÁNDEZ SURIA,10 LOCAL-
7 29010 MÁLAGA
TEL: 952.641.499
FAX: 952 390 094
ARAGÓN, LA RIOJA, NAVARRA,
SORIA
ÍCARO DISTRIBUCIONES
P.I.EL PLANO, C/A NAVE 39 50430
MARÍA DE HUERVA (ZARAGOZA)
TEL: 976126333
FAX: 976.126.493

EDITORAIL ANTINEA
C/ DOCTOR FLEMING, 6
12500 VINAROS
TEL I FAX: 96 445 20 12
antinea@editorialantinea.com
DISTRIBUÏDORS:
VALÈNCIA I ALACANT:
GRAONS-LLIBRES
C/ PARET DECANTADA, 20
POL. IND. MÁS DEL JUTGE
46909 TORRENT (VALENCIA)
TEL. 96 158 82 99 FAX 96 156 00 22
E-mail graonssl@worldonline.es
ALICASCH S.L
CARRETERA DE OCAÑA, 56

03006 ALACANT
RESTA DE L'ESTAT ESPANYOL:
EDITORIAL CIENCIA 3
DISTRIBUCIÓN, S.L.
COMERCIO, 4 1º ESCLº BAJO C
28007 MADRID
TEL. 91 552 76 80 – FAX 91 501 57 01
APARTADO DE CORREOS, 40.024
E-mail: cienciatres@teleline.es
DISTRIBUIDORA PILAR VILLASANA,
S.L.
C/ BODEGUEROS, 38 BIS
29006 MALAGA
TEL. 952 350 120 FAX 952 36 39 84
GRIALIBROS, S.L.
APARTADO DE CORREOS 1085
VIA DIESEL, 4 POLG. IND. DEL
TAMBRE
PEDIDOS: 981 58 95 44
ADMÓN: 981 57 59 04
15890 SANTIAGO DE COMPOSTELA
MIRA EDITORES
C/ DALIA, 11
50012 ZARAGOZA
TEL. 976 46 05 05 FAX 976 46 04 46

EDITORIAL LA MÁSCARA
PLAÇA JOAN PAU II, 5-BAIX
46015 VALÈNCIA
TEL.: 96 348 65 00
FAX: 96 348 74 40
lamascara@terra.es
DISTRIBUÏDORS:
DISNEU
TEL.: 93 203 94 44
FAX: 93 280 08 72
OCÉANO GRUPO EDITORIAL
TEL.: 93 280 20 20
FAX: 93 205 74 57

EDITORIAL MARFIL
SANT ELOI, 17
03804 ALCOI
TEL.: 96 552 33 11
FAX: 96 552 34 96
editorialmarfil@editorialmarfil.com
<http://www.editorialmarfil.com>
DISTRIBUÏDORS:
ALACANT:
LA TERRA LLIBRES
TEL.: 96 511 01 92

FAX: 96 511 51 82
VALÈNCIA I CASTELLÓ:
GEA LLIBRES
TEL.: 96 159 05 11
FAX: 96 159 06 97
ATALAYA
TEL.: 96 376 59 11
FAX: 96 376 59 12
BALEARS:
PALMA DISTRIBUCIONS
TEL: 971 450 612
FAX: 971 456 188
CATALUNYA
DISTRIBUCIONS PRÒLEG
TEL: 93 347 25 11
FAX: 93 846 66 91

EDITORIAL PARTÉNOPE
AVENIDA TEODOMIRO, 44, ESCALA
A-1A
ORIOLA 03300 ALACANT
TLF: 96 674 00 47
FAX: 96 530 47 14
info@partenope.es
<http://www.partenope.es>
DISTRIBUÏDORS:

ALACANT:
LA TIERRA LIBROS
TEL: 965 11 01 92
ARAGÓ, SÒRIA I LA RIOJA:
ICARO DISTRIBUIDORA
TEL: 976 12 64 93
ASTÚRIES:
CIMADEVILLA
TEL: 985 30 70 43
CADIS, CÒRDOVA, HUELVA I
SEVILLA
ZOCALO VIUBER
TEL: 955 60 02 22
ILLES CANÀRIES:
TROQUEL
TEL: 928 62 17 79
CASTELLA-LLEÓ (EXCEPTE SÒRIA):
LIDIZA
TEL: 98 340 30 60
CATALUNYA I BALEARS
MIDAC LLIBRES
TEL: 93 434 01 28
EUSKADI, CANTABRIA I NAVARRA:
HERRO EDICIONES
TEL: 944 54 28 50

GALÍCIA
M.ALONSO ESTRAVIS
DISTRIBUIDORA
TEL: 981 58 86 00
MALAGA-GRANADA I JAEN
M.ATENEA
TEL: 952 64 14 99
MÚRCIA, ALMERIA I ALBACETE.
MIGUEL SÁNCHEZ LIBROS
TEL: 968 24 73 31
VALÈNCIA I CASTELLÓ
LYRA DISTRIBUIDORA
TEL: 961 59 07 81
MADRID-CASTELLA- LA MANXA
(EXCEPTE ALBACETE)
LA TORRE LITERARIA
91 871 93 79

EDITORIAL PRE-TEXTOS
C/LLUÍS DE SANTÀNGEL, 10
46005 VALÈNCIA
TELÈFON: 96 333 32 26
FAX: 96 395 54 77
info@pre-textos.com
<http://www.pre-textos.com>
DISTRIBUÏDORS:

A.MACHADO LIBROS, S.A.
TOMÁS BRETÓN, 55
28045 MADRID
TEL.: 914 681 102 - 914 681 398
FAX: 914 681 098
LES PUNXES, DISTRIBUÏDORA, S.L.
SARDENYA, 75-81
08018 BARCELONA
TELÈFON: 934 856 380
FAX: 93 300 90 91
GEA LLIBRES, S.L.
LUIS DE SANTÀNGEL, 6
POLÍGON RAGA
46210 PICANYA
TEL.: 96 159 05 11
FAX: 961 590 697
CONTRATIEMPO, S. COOP. LTD
POL. INDUSTRIAL MALPICA -
ALFIDÉN- LA SALINAS, 63
50171 LA PUEBLA DE ALFIDEN
(ZARAGOZA)
TEL.: 976 10 78 59
FAX: 976 10 79 34
FRANCISCO GRACIA ÁLVAREZ
DISTRIBUCIONES

POLÍGONO PISA
ARTESANÍA, 21- NAVE 12
41927 MAIRENA ALJARAFE
(SEVILLA)
TEL.: 954 18 43 29
FAX: 954 18 52 74
BENJAMÍN LÓPEZ LUENGO
DISTRIBUCIONES
PRÍNCIPE, 22- 2ª
APARTADO DE CORREOS 36202
VIGO
TEL: 986 43 10 50
FAX: 986 37 91 54
IKUSKA LIBROS
ESTRADA DE MALA, 10
BILBAO
TELÈFON: 944 39 64 94
FAX: 944 39 53 78
LA TIERRA LIBROS
SAGITARIO, 4-B
03006 ALACANT

FAX: 965 11 51 82
EDICULSA
ROCÍO, S/N-NAVE 6
28500, ARGANDA DEL REY
MADRID
TELÈFON: 91 870 02 28
FAX: 91 870 24 24
LA PILA DE LIBROS, S.L.
C/BODEGUEROS,
29006 MÁLAGA
TEL.: 952 331 431 - 952 331 457
FAX: 952 363 984
LEMUS DISTRIBUCIONES
CATEDRAL, 29 - APARTADO 127
38204 LA LAGUNA (TENERIFE)
TELÈFON: 922 25 61 48
FAX: 922 63 04 43

EDITORIAL TRES I QUATRE
C/PÉREZ BAYER, 11
46002 VALÈNCIA
TEL.: 96 351 64 92
FAX: 96 352 98 72
tresiquatre@tresiquatre.es
www.tresiquatre.com
DISTRIBUÏDORS:
BARCELONA I MALLORCA:
ENLACE
TEL: 93 338 14 00- 97 171 30 78

93 338 14 00

PAÍS VALENCIÀ:
GAIA LIBROS, SL
TEL: 96 511 05 16

EL NADIR EDICIONES
PASSATGE VENTURA FELIU, 12
46007 VALÈNCIA
TLF: 96 317 21 72
FAX: 96 380 95 12
editorialelnadir@wanadoo.es

ELLAGO EDICIONES
CARRER VERA, 20
12001 CASTELLÓ DE LA PLANA
TEL: 96 422 70 51
FAX: 96 422 75 62
ellagoediciones@ellagoediciones.com
http://www.ellagoediciones.com

FAXIMIL EDICIONS DIGITALS
CALLE SANTA CRUZ, 5-62
46021 VALÈNCIA
TLF: 96 393 25 51
FAX: 96 382 87 46
Info@faximil.com
http://www.faximil.com

**INSTITUT VALENCIÀ DE
CINEMATOGRAFIA RICARDO
MUÑOZ SUAY**
PLAÇA DE L'AJUNTAMENT, 17
46002 VALÈNCIA
TEL.: 96 353 93 21
FAX: 96 353 93 30
lopez_niemen@gva.es
http://ivac-lafilmoteca.es
DISTRIBUÏDOR:
PUBLICACIONS DE LA
GENERALITAT VALENCIANA
LLIBRERIA L.LIG. PLAÇA MANISES, 3
46003 VALÈNCIA
TEL.: 96 386 61 70

GERMANIÀ
C/DOCTOR JOSÉ GONZÁLEZ, 99
46600 ALZIRA
TEL.: 96 241 98 54
FAX: 96 240 60 70
germania@germania.es
http://www.germania.es
DISTRIBUÏDOR:

MELISA
C/ EBRO, 10
28840 MEJORADA DEL CAMPO,
MADRID
TEL.: 91 668 16 23
FAX: 91 668 14 57
Melisa@mensajeriasdellibro.es

**INSTITUCIÓ ALFONS EL
MAGNÀNIM**
C/CORONA, 6
46003 VALÈNCIA
TL.: 96 388 37 58
FAX. 96 388 37 51
alfons.magnanim@diputacion.m400.
gva.es
http://www.alfonselmagnanim.com
DISTRIBUÏDOR:
ADONAI
CARRETERA DE PICANYA, 4
46200 PAIORTA
TL.: 96 397 51 48
FAX: 96 397 58 76
info@adonai.com
www.adonai.com

L'EIXAM EDICIONS
AVDA. AUSIÀS MARCH, 32-34
46016 TAVERNES BLANQUES
TEL.: 96 185 43 14
FAX: 96 186 28 11
eixamedicions@wanadoo.es
DISTRIBUÏDOR:
DISTRIBUÏDOR GENERAL DEL
LLIBRE
TEL.: 96 185 42 19

LLAMBERT PALMART
C/ CARCAIXENT, 10, 28
46007 VALÈNCIA
TEL.: 96 380 37 76
Llambert_palmart@yahoo.com
GRAONS LLIBRES
TEL.: 96 151 78 08
FAX: 96 151 78 28

MARJAL-GRUP EDEBÉ
C/ ALT PALÀNCIA, 6
46920 MISLATA
TEL.: 96 313 59 70
FAX: 96 313 47 55
valencia@edebe.net
http://www.edebedigital.com

MEDIA VACA
C/SALAMANCA, 49-13
46005 VALENCIA
TLI FAX: 96 395 69 27
mediavaca@eresmas.net
http://www.mediavaca.com
DISTRIBUÏDORS:
VALÈNCIA
GRAONS
C/ PARET DECANTADA, 20
POLÍGON INDUSTRIAL MAS DEL
JUTGE
46909 TORRENT (VALÈNCIA)
TEL: 96 158 82 99
MADRID
A-Z DISLIBROS
MINIPOLÍGONO. C/ SAN JOSÉ.
NAVE 16.
28320 PINTO (MADRID)
TEL: 91 692 53 76
BARCELONA
MADE
AV. CATALUNYA, S/N
POLÍGON INDUSTRIAL CAN COLL
08185 LLIÇA DE VALL (BARCELONA)

TEL: 93 843 65 56
GALICIA
KALANDRAKA
RÚA DE ALEMANIA, 70
36162 PONTEVEDRA
TL: 986 845 315
ARAGÓN
DELSAN
PARQUE INDUSTRIAL "EL
POLÍGONO". C/ RÍO GALLEGO,
NAVE 15
50410 CUARTE DE HUERVA
(ZARAGOZA)
CÁDIZ
QUADIX
C/ CHILE, S/N
POLÍGONO INDUSTRIAL SAN
PEDRO
11510 PUERTO REAL (CÁDIZ)
TEL: 956 479 264

MISÈRIA I COMPANYIA
C/SANT NICOLAU, 40
03801 ALCOI
TEL I FAX.: 96 554 49 73
buzon@libroantiguo.com
http://www.libroantiguo.com

NAU LLIBRES
C/PERIODISTA BADIA, 10
46010 VALÈNCIA
TEL.: 96 360 33 36
FAX: 96 332 55 82
nau@naullibres.com
http://www.naullibres.com
DISTRIBUÏDORS:
ALACANT:
ALICASH
TEL.: 965 10 36 44
FAX: 965 28 96 63
CASTELLÓ I VALÈNCIA:
LYRA
TEL.: 96 159 07 81
FAX: 961 59 08 84
CATALUNYA:
DISTRIBUCIONES PRÓLOGO
TEL.: 93 456 20 00
FAX: 93 456 95 06
ILLES BALEARS:
PALMA DISTRIBUCIONES
TEL.: 971 28 94 21
FAX: 971 45 61 88

NUMA EDITORIAL
C/ GENERAL URRUTIA, 10-15
46006 VALÈNCIA
TELI FAX: 96 329 01 94
numa@numa.es
http://www.numa.es
DISTRIBUÏDOR:
ENLACE
TEL.: 93 338 14 00
FAX: 93 338 69 16
ONADA EDICIONES
CAMÍ DE SANT GREGORI, 42
12580 BENICARLÓ
TLF: 650 283 721
www.onadaedicions.com

PÁGINACERO EDICIONES
C/ ALBERIC, 4 – 8A
46008 - VALÈNCIA
TEL.: 963859940
FAX: 963228587
pag.cero@teletelone.es
DISTRIBUÏDOR:
LONJA DE LIBROS
C/ BENICARLÓ, 8
46020 VALÈNCIA
TEL I FAX: 96 361 67 14

MUSEUM LINE
C/ALCALÀ, 3
28028 MADRID
TEL: 91 356 69 09- FAX: 91 361 00 75

PERIFÈRIC EDICIONS
CARRER SÈQUIA DE MONTCADA, 13
46470 CATARROJA
TLF: 609 426 131
periferic@hotmail.com
DISTRIBUÏDORS:
ALACANT
LA TERRA DE LLIBRES
TEL: 96 511 01 92
CASTELLÓ I VALÈNCIA:
DIFUSIÓ GENERAL DE LLIBRERIA
961 666 033
CATALUNYA I ILEES BALEARS
L'ARC DE BERÀ
93 465 30 08

PUBLICACIONS DE LA
GENERALITAT VALENCIANA
LLIBRERIA LLIG. PLAÇA BAILÍA, 1
46071 VALÈNCIA
TEL.: 96 386 77 30
FAX: 96 386 60 91
lilig@gva.es
<http://www.pre.gva.es/llig>

PRODIDACTA-ABRIL EDICIONS
C/JAUME I, 48
46970 ALAQUÀS
TEL I FAX: 96 150 60 52
prodidacta@wanadoo.es
www.prodidacta.com
DISTRIBUÏDOR:
CARRER DE LLIBRES
TEL.: 96 378 05 91
FAX: 96 378 00 04

RIALLA EDITORES
C/ SANT PANCRACI, 12-BAIX
ESQUERRA
46009 VALÈNCIA
TEL: 963 401 903
rialla@octaedro.com
DISTRIBUÏDORS:
ALACANT:
ALICASH
TEL.: 96 510 36 44

VALÈNCIA I CASTELLÓ:
LYRA DISTRIBUCIONS
TELÈFON: 96 159 07 81

SAÓ EDICIONS
C/ÀNGEL DE L'ALCÀSSER, 14-12
46018 VALÈNCIA
TEL.: 96 370 58 41
FAX: 96 370 57 55
sao@arrakis.es
DISTRIBUÏDOR:
EXCLUSIVES GRAONS
TEL.: 96 151 78 08

SET I MIG, EDITORIAL DE POESIA
PLAÇA FRANCISCO NAVARRO
CANDEL, 2
46689 BENICULL DE XÚQUER
TEL. I FAX: 96 240 60 70
setimig@infonegocio.com
DISTRIBUÏDOR:
MELISA

TEL.: 91 668 16 23
FAX: 91 668 14 57

TABARCA LLIBRES
AVD. AUSIÀ MARCH, 184
46026 VALÈNCIA
TEL.: 96 318 60 07
FAX: 96 318 64 32
tabarca@futurnet.es
<http://www.tabarcallibres.com>
DISTRIBUÏDOR:
ALACANT:

GAIA LLIBRES
TEL.: 965 11 05 16
FAX: 965 11 41 26
VALÈNCIA I CASTELLÓ:
DISTRIBUCIONS ATALAYA
TEL.: 96 376 59 11
FAX: 96 376 59 12

TÀNDEM EDICIONS
SANT VICENT, 93-1A
46007 VALÈNCIA
TEL.: 96 317 20 47
FAX: 96 317 22 01
tandemedicions@yahoo.es
DISTRIBUÏDORS:
ATALAYA
TELÈFON: 96 376 59 11

GEA
TELÈFON: 961 159 05 11
LA TERRA LLIBRES
TELÈFON: 965 11 01 92
MOLL
TELÈFON: 971 72 41 76
ENLACE
PAU CASALS, 76-92
08907 HOSPITALET DE LLOBREGAT
TEL.: 935 051 082

TIRANT LO BLANCH
ARTS GRÀFIQUES, 14-BAIX
46010 VALÈNCIA
TEL.: 96 361 00 48
FAX: 96 369 41 51
tlb@tirant.com
<http://http://www.tirant.net>
DISTRIBUÏDOR: TIRANT LO
BLANCH

UNIVERSITAT D'ALACANT
CAMPUS DE SANT VICENT DEL
RASPEIG
SERVEI DE PUBLICACIONS, AULARI
II
APARTAT DE CORREUS 99
03080 ALACANT
TELÈFON: 96 590 34 80
FAX: 96 590 94 45
publicaciones@ua.es
<http://publicaciones.ua.es>
DISTRIBUÏDORS:

ESPANYA:
DISTRIBUCIONS D'ENLACE
-DES DE BARCELONA:
REINA AMALIA, 20-22
08001 BARCELONA
TLF: 93 441 27 80
FAX: 93 441 28 80
-DES DE VALÈNCIA:
DIFUSIÓ CULTURAL DE LLIBRERIA,
S.L
POLÍGON INDUSTRIAL EL
OLIVERAL, C/G, NAU 6
46190 RIBARROJA DEL TÚRIA
TEL: 96 166 60 33
FAX: 96 166 61 10
e-mail: gea@xpress.es
-DES D'ALACANT:
GAIA LIBROS, S.L
C/SAGITARI, 9

03006 ALACANT
TEL: 96 511 05 16
FAX: 96 511 41 26
SUDAMÈRICA:
MIDAC
AVDA. DEL JORDÀ, 29-31
08035 BARCELONA
TEL.: 93 434 01 28
FAX: 93 254 61 70
midac@retemail.es
RESTA DEL MÓN:
CELESA
MORATINES, 22- 1ER-B
28005 MADRID
TEL.: 91 517 01 70
FAX: 91 517 34 81
celesa@infornet.es
www.celesa.com

UNIVERSITAT JAUME I
PUBLICACIONS DE LA
UNIVERSITAT JAUME I
EDIFICI RECTORAT I SERVEIS
CENTRALS
CAMPUS DEL RIU SEC
12071 CASTELLÓ
TELÈFON: 96 472 88 21- 96 472 88 19
FAX: 964 72 88 32
publicacions@uji.es
<http://www.uji.es/publ>
DISTRIBUÏDORS:
CATALUNYA:
MIDAC, S.L.
AVDA. JORDÀ 29-31 BAIX
08035 BARCELONA
TEL.: 93 434 01 28
FAX: 93 254 61 70
VALÈNCIA:
SENDRA MARCO
TELÈFON: 96 159 08 41
RESTA DE L'ESTAT:
BREGÁN
TELÈFON I FAX: 91 431 43 88

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
PUBLICACIONS DE LA
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
C/ ARTES GRÀFIQUES, 13 (ANNEX
GEOGRAFIA)
46010 VALÈNCIA
TELÈFONS: 96 386 41 15
FAX: 96 386 40 67

publicacions@uv.es
http://www.uv.es/publicacions
DISTRIBUÏDORS:
VALÈNCIA I CASTELLÓ
GEA LLIBRES
C/ G-NAU 6, POLÍGON
"L'OLIVERAR"
46190 RIBARROJA DEL TÚRIA
TEL: 96 166 52 56-7
FAX: 96 166 52 49
ALACANT, ALBACETE I MÚRCIA:
GAIA LLIBRES
C/ SAGITARI, 7-9
03006 ALACANT
TEL: 96 511 05 16
FAX: 96 511 41 26
*MADRID, CASTELLA-LLEÓ I
CASTELLA-LA MANXA:*
DISTRIFORMA
C/ OFICI, 16. POLÍGON "LOS
OLIVOS"
28906 GETAFE (MADRID)
TEL: 91 601 77 42-3
FAX: 91 695 90 11
CATALUNYA:
MIDAC LLIBRES
POLÍGON INDUSTRIAL SUD-OEST
C/ ROÍS DE CORELLA, 9-2ª
08205 SABADELL (BARCELONA)
TEL: 93 746 41 10
FAX: 93 746 41 11
BALEARS:
PALMA DISTRIBUCIONS
DRAGONERA, 17
07014 PALMA DE MALLORCA
TEL: 97 128 94 21
FAX: 97 145 61 88
*ARAGÓ, NAVARRA,, LA RIOJA I
SÒRIA:*
ÍCARO DISTRIBUÏDORA
POLÍGON INDUSTRIAL "EL
PLANO". C/A-NAU 39
50430 MARÍA DE HUERVA
(SARAGOSSA)
TEL: 97 612 63 33
FAX: 97 612 64 93
ANDALUSIA I EXTREMADURA:
CENTRO ANDALUZ DEL LLIBRO
POLÍGON INDUSTRIAL "LA
CHAPARRILLA"
PARCEL-LA 34, 41016 SEVILLA
TEL: 95 440 63 66

FAX: 95 440 25 80
GALÍCIA:
DISFER LIBROS
ESPÍRITU SANTO, NAU 8
CTRA. NACIONAL VI, KM 582
15168 SOÑEIRO-SADA (A CORUÑA)
TEL: 98 161 17 52
FAX: 98 161 17 53
ASTÚRIES I SANTANDER:
DISTRIBUCIONES JÚCAR
AV. CAMPONES, 8
33211 GIJÓN
TEL: 98 531 28 56
ILLES CANÀRIES:
LITECA
GENERAL SANJURJO, 18. LOCAL 6
38006 SANTA CRUZ DE TENERIFE
TEL: 92 228 44 00
FAX: 92 224 25 23
PAÍS BASC:
BIDEA 2000
NOVIA SALCEDO, 9, 48012 BILBAO
TEL: 944 278 177
FAX: 94 427 37 45
DISTRIBUCIÓ DE REVISTES:
ENLACE, S.A
C/ PAU CASALS, 76-92
08907 L'HOSPITALET DE
LLOBREGAT
TEL: 93 338 14 00
FAX: 93 338 69 16

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE
VALÈNCIA
EDITORIAL UPV
CAMÍ DE VERA S/N
46021 VALÈNCIA
TEL.: 96 387 70 12
FAX: 96 387 79 12
publi@upvnet.upv.es
www.editorial.upv.es
DISTRIBUÏDORS:
ANDRÉS LIBEROS
C/ TÚRIA, 35
46007 VALÈNCIA
TEL: 96 391 74 48
FAX: 96 392 18 11
LIBRERÍA MARA
C/ CRONISTA ALMELA I VIVES, 5
46010 VALÈNCIA
TEL: 96 393 25 88/ 902 19 32 64
FAX: 96 361 66 92
mara@marabook.com